NAZ.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVII
D
40
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BEATI
AMBROSII
ABBATIS GENERALIS
CAMALDULENSIS
HODOEPORICON

A NICOLAO BARTHOLINI BARGENSI
C. R. Congregationis Matris Dei

Publicæ luci assertum

EX

BIBLIOTHECA MEDICEA

AD

Illustrissimum, & Amplissimum Dominum

ANTONIUM MAGLIABECHI

SERENISSIMI

MAGNI ETRURIÆ DUCIS

COSMI III.

BIBLIOTHECARIUM, &c.

FLORENTIAE, Ac Lucæ apud Marescandalos Fratres.

SUPERIORUM PERMISSU.

B. R. NEAPOLIS

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

Illuſtriſſime, & Amplißime Domine.

AMBROSIVS Camaldulenſis, non vno nomine Tuus, ad Te, virorum Cl. & Eruditiſſime, iterum redit, velut ad autorem ſuum ac fautorem ſingularem alterumque omninò parentem, qui nouos illum in vitę ortus eduxerit, famęque in vlnas, immortalitatis in auras, ad gloriæ lucẽ vnus ac princeps expoſuerit. Tuo pręſidio, nec vno prorsùs impendio, renatus; quòd obliuionis tenebris obſoleſcere: quòd putri intermori ſitu non vlteriùs reformidet: quòd è cælo animam ducat, quòd colloquatur hominibus, quòd poſteritatem inuiſat, quòd committatur ætatibus, quòd eat in ſæcula literarum; Tibi debet. Tuis ſub auſpicijs fauſtitatis omne punctum deuehentibus, Tui ſub nominis ſidere & horoſcopo ſalutari, vitæ vias rursùs ingreditur mortis domitor Heros iſte Beatus, cuius in benedictione memoria, cuius aſtris inſcripta pietas, cuius animus Angelorum, quos hîc penè æmulabatur, ordinibus æterno in agmine interfulget. Vt ſanè muneris Tui fateatur, quò à Te hortatore, Te duce ac velut Angelo Angelici viri, humanitatis ſtadio iam defunctus, celebritatis iter in Hodœporico ſuo iterùm inſiſtit ad eruditæ perennitatis metam ac palmam poſt cæli brauium, vel in terris non inani curriculo capeſſendam. Verùm iſthæc patrocinij ac pectoris Tui in mellcum hunc Patrem pignora ac merita, magna licet & egregia, ut hic ego planè prætercam, Tua illa facit infucatæ probitatis atque candoris inexpugnabilis indoles, quàm in alios meritorum prodiga, tàm laudum auerſatrix verecunda ſuarum, vt Ambroſio ſingulari non ſint commemoranda præconio, in cauſa forſan videatur, quòd in ipſum pariter atque innumeros auctores abs te profluxere communia. Ingenitum nempe tibi, ingenuas interitu prohibere artes. Tuum (vt de viuentibus interim taceam, quibus ipſe ſpirans ac viuens Bibliotheca in ore ſemper ac manus es; quorumque ſuperſtitem doctrinam vbique terrarum ope tàm vberi ac vigili cura velut Argus melior ac Briareus amplecteris, cumulas, foues.) Tuum, Epidauria feliciùs aut Appollinea facultate prǣſtantiùs, vitale ad iubar Herorum concilia ſepulchri poſtliminio reducere. Tuum, omnia commolientis æui molas ingenij virtute conterere, & è dentibus il-

lius Musarum spolia, Palladia monumenta, trophæa antiquitatis excerpere æternitatis tholo suspendenda. Tuum, mortali luce cassis autoribus inocciduum luminis diem infundere; Mercurij virga potentiùs, sepultos sistere rediuiuos; intercedere fatis ac manibus; spiritumque rursus, extinctis, diuturniorem, nec vlli deinceps Libitinę vectigalem; impertiri. Quodquevel Gallici catenas Herculis, & Orpheæ citharæ magneticam illam exuperat suauitatem; non gentiles duntaxat aut ciues amoris hisce ac liberalitatis officijs Tibi adstringis: sed in omnium gentium ac temporum studia influis, & intermeas; in omnis ingenij decus, ac subsidia literarum, veluti Sol ac dies Literatorum, munificentiæ splendorem Tuæ referas, & effundis. Non ætas quænquam, non interiacens longitudo terrarum, non famæ obliuia, memori munerum Tuorum subducere queunt claritati. Æuo ac sæculis abiunctissimos, beneficijs Tibi coniungis; malo depositos situ, Tu bono dexter in lumine exponis; solo ac natalibus alienos, sola scientiarum propagine caritateque agglutinas Tuis; cognitionis apud Te nexus, cognationis lege prior atque præstantior est; quibuscum nulla Tibi, vel sanguinis iura, vel ratio nominis, vel necessitudinis suppetunt vincula, ijsdem interim literarum commercio, beneficentiæ titulis, meritorum Tuorum stemmate copulari arctiùs, inserìque iucundiùs animo, nunquàm desinis. Vt iam quisquis doctrina inclytus, è genere cretus Tuo; quisquis virtute summus, Te stirpe propiori contingere, quicunque studijs inhæret altius, hic Tibi proximius interiusque annecti videatur. Nimirùm Ambrosij oraculo, vir omni laude ac nomine florentissime, suffragaturus moribus Tuis: probati vndecunque viri prosapiam, hoc est, Tuam, virtutem (delectam ex omnibus seseque in omnes refundentem) quaquauersum approbas, & agnoscis; virtutem Tibi ciuitatem ac patriam cum Philone reputas atque Nysseno; quam proindè sub Axe ac lare quocunque excolis, & obseruas, nunquam apud Te peregrinam, sed semper indigenam; nusquam alienam futuram, sed vbique & vndique Tuam. Vt mirandum profectò sit nulli, Te omnes assiduo plausu non Academias modò, ac principes vrbes (haud secus quàm Græciæ coryphæum Homerum) velut amatoria certatim decorum contentione exambire; verùm etiam singulos viritim orbis terrarum Eruditos, aut vnaquaque Disciplinarum Sparta præstantes ac nomini pares, virtutis asseclas Tuæ, tanquam ad caput & autorem suum ad Te respicere; Tibi explorandos ingenij partus concredere; Te Doctrinarum labyrin-

byrin-

byrintho Theſeum, Te quæſtionum ambagibus vindicem & Alexandrum præſtolari; Tibi, ceu menti ac genio literarum, pectoris ſacrare primitias, ſtyli decurrere agonas, cenſum omnem deuotæ gratulationis exoluere; Te cunctæ lumen Mineruæ, te columen Muſarum ac ſuum ſociali ſalutare concentu; Te ſibi quiſque germanum ac proprium, Te Mundi ciuem potiori, quàm ſe Diogenes, iure, aut Themiſtium Conſtantius, aut mortalium quemlibet Socrates, vno omnes ore concinere, vno omnes corde opinari conſueuiſſe. Comprimo calamum ac manum, tàm aperto decorum Tuorum campo expatiari geſtientem; nè ingenuitatis purpuram Tuę ſanguineo pudore ſuffundam; nè Tuę moderationis ſinceritas, ſucatis eloquij tectorijs hic induci à me forſan ac diſpungi vereatur; nè modeſtię pupillam Tuę non tam laudum reuera vere Tuarum oblectare pergam, quàm laudationis (vt reris ipſe) ſpinis offendere ac vulnerare traducar. Obſtinatum enim Tibi, vir Cl. & Illuſtriſſime, benè de cęteris mereri ſemper, optimeque audire apud omnes; cęterùm benè de Te dicturis, aut encomijs Tuis, vel in tranſitu lenique ſuſurro hauriendis, aures nunquam accomodare. Vnum Tibi hactenus Literarum omnium arcana complexo, mente excidit; celebritas nominis Tui. Vnum, qui cuncta noſti, Tibi etiamnum ignorare contingit, proprię nempè virtutis prę-conia. Memorię Tuę capacitati, cęli inſtar rerum omnium ſimulachra ſibi inſculpta adamantina firmitate volunti, vnica huc vſque ſe inuidit imago, glorię videlicet Tuę. Hoc librorum omnium libratori integerrimo, rerum ac ſtudiorum omnium ponderatori menſorique pręiudicatiſſimo, Tibi, ſolùm reſtat adhuc expendendum; immenſum ſcilicet ęſtimationis apud omnes Tuę pondus ac pretium. Famam Tuam (quamvis ſolo ſolique conterminam) ſi quis optet producere; laudes Tuas (quanquam nulli tacendas) quicunque prodit: nę ille famoſi propè ac proditoris notam apud Te, honorum abſtinétiſſime, incurrit, qui velut quidam humani generis Nilus, Tui in omnes largus, & expanditor, nullas inde auras Tibi prorsùs afflas aut exſpiras: næ ille de claritate Tua ſibi crimen inurit, de ſplendore ignominiam ducit, de promeritis Tuis inuidiam ſibi promeretur; de Tuis beneficiis offenſam contrahit, de gratia culpam, de honeſtate dedecus, de humanitate liuorem, de indulgentia ſimultatem, de virtute qualibet vitium ſibi adſciſcit, & inſpergit. Mactè iſtis heroicis animis ac moribus! laudatiſſimorum virorum prælaudatiſſime: qui digna plauſu vniuerſorum præſtans, quoſcunque plauſus dedignaris; qui deco-

rum ſudoribus inhians; acclamationes exſibilas; qui literario puluere gaudens, laureas,pæanaſque reügnas; qui nomen factis exaggeras, vendicatione coerces; qui virtutum penſa exhauriens, mercedem repudias; qui præclarè geſtorum labore contentus, præmia contemnis; qui magna moliris, & oſculis; qui rerum conſcientia ſuffultus, auræ parcis; qui famam extendis operibus, vultu diſſimulas; qui æternitatem profeſſus animo, fronte diffiteris; qui militare immortalitati ſollicitus, ſtipendia negligis. Io! perge felix, quà cæpiſti! Euge tàm præſtantibus auſis! Sic planè meritorum ornamenta Tuorum ibunt in pectora ac mentes; ſic immanium ſemina laudum, his tanquam obliuionis ſulcis obducta, lætiorem erumpent celebritatis in meſſem; ſic alti gazas ingenij, ſinuſque opes ac manus, dùm chartis inuolui renuis perituris, viuaciſſimæ perennitatis columnis inſternis,& incidis; ſic trophæa faſtidiendo, coagmentans, vel ipſa monumentorum diſjectione Tuorum, monumenta Tibi perpetuò duratura ſuſtollis. Ità profectò res habet, ità conſilijs Tuis cum tua felicitate condictum eſt; vt dùm gloriam à Te expellere niteris, Tibi gloriam enitaris ampliorem, quæ virtutem velut vmbra circumſtat, & ſectatores ſui deſerens, affectatur deſertores. Ita factis deſideria collidis, ità cum vocibus Tuis meritorum vota confligunt; vt exiſtimationis fauorem Tuæ repulſa prouehas, fuga inuites, deprecatione concilies; vt laudum incrementa tuarum interdicendo indicas, vetando extorqueas, delendo inſtaures, diſſipando agglomeres, inhibendo proferas, premendo euulges, calcando attollas, euertendo confirmes, prodigendo multiplices, attenuando locupletes. O nouum prorſus, & inſuetum ad Honeſtatis faſtigia ſumma compendium! vt demiſſione veliſiceris præſtantiæ, vt detrimento encomiorum celebritatis augumento proficias, vt ipſo titulornm diſpendio honorificentiæ Tuæ tributa coacerues, vt quem fructum opinionis apud omnes Tuæ magnanimitate cohibes, magnificentia diſtendas! Feres, Antoni Cl. modeſtiæ Tuæ vulneratoris audaciam, temperationis Tuæ præuaricatoris inſaniam. Nam lachrymis licèt ac penè conuicio admiratores Tuos atque præconesprocul ableges, & arceas; ipſius tamen ſuauiſſimæ comitatis Tuæ velut ingenij, meritorumque præcellentium fulgore, adlegas magis, & arceſſis. Vt nihil de humanitate illa hìc attexam, qua prope vel ad Diuos aſſurgis; nihil de fide ac pietate, qua velut inter aſtra Sol enites; nihil de facilitate, & vrbanitate, de morum pace ac manſuetudine, de vitæ probitate ac continentia, de effuſa in vniuerſos caritate. Ne beneuo-

neuolentiæ Tuæ lucidas faces nube hac ſcriptionis obuoluam, quibus ipſe, tàm charus notis, quàm clarus, vel innoteſcis ignotis, & ipſos virtutis hoſtes atque æmulos, hoc eſt Tuos, ceu ferrum magnes, electrum ſtipulas, ęther nubila, beneficentię ſplendore fractos demulces, captiuoſque triumpho caritatis poſt Te trahis. Ne liberalitatis theſauros adnumerem, queis integras familias (ſcis ipſe, quàm lynceus teſtis adſtiterim!) vel è minorum gentium (forte ne dicam, an infortunio?) Tuo in ære fortunatas ire compellis. Nè amicitiæ arcana retexam; qua Theſei & Achillis fabulamenta refellis ac probas; immò Dauides ac Ionathas, Gregorios Baſilioſque in Te vno fœderatos noſtris ætatibus reddis atque exhibes. Vt de æquanimi illa conſtantia ac fortitudine ſileam, tàm iugibus edomitæ inuidiæ opimis coronata, qua tot ſerenus ac victor aduerſa, (qui ſecunda omnia vbique mereris,) quot nec Hercules olim monſtra, ſuperaſti: Vt taceam de grati animi Tui memoria atque pręſtātia ſingulari; quæ exile quoduis obſequium, & Tuis longè impar honoribus, ingentium celeri gratiarum relatione ſuperfundis atque obruis; collatorum tenuitatem eatenus (ſi quando) admittens, vt ſtatim grandi cum fœnore, optimæ telluris aut cæli in morem, reſtituta cumulo ac fructu vberiore refundas. Quid reliquas virtutum gemmas indigitem? quibus ita ſimul præſtas, & irradias vniuerſis, vti ſingularibus nemo; ità rurſum ſingulis emines eniteſque, vt vnis totus inhæſiſſe videaris: adeò conſono in Te illæ pariter conſpirauere certamine, coaluere complexu, exundauere profluxu: ceu quandam ſibi materiæ gloriam in Tuis naturæ dotibus, in tuis moribus Gratia conquiſiuerint. Quid Tuam officiijs ſemper accinctam fermeque inexſatiabilem in Literatos omnes obſeruantiam? Quid Tuæ poſtremò eruditionis velut infinitæ miracula? vndè Tu hominum Mundique ſenium emenſus; omnium temporum factus es rationarium, omnium metator regionum, omnium polyhiſtor populorum, linguarum omnium facundia, ætatum atque operum lumen, artium diſciplinarumque theatrum, ingeniorum theſaurus, pręſentium antiquorumque ſequeſter, totius ſapientiæ clauiger, totiuſque Bibliotheca orbis terrarum; vnde cuncta ſepultorum volumina vaſto memoriæ Tuæ animas ſinu, cuncta ſcripta (Tuæ menti deſcripta) ac penè voces recentiorum; (quos linguæ Suada coram mulces, aut iugi Epiſtolarum commercio vbique gentium inuiſis) ceù capax rerum idea ac ſermonum alueus, velut omnium Echo Doctorum, communiſque viuentium nomenclator, & calles vnus & recitas; vndè vel

ex-

Digitized by Google

extremas Vniuersi nationes non Romam cum Liuio attrahis, sed Florentiam, vt in vrbe Florentissima totaque Europa miranda non illam, sed Te, re ac nomine Florem omnigenæ vrbanitatis atque doctrinæ suspiciant; vnde tot consulta lycæis, tot responsa sapientibus, tot orbi oracula effundis veritatis, quot nec falsitatis commenta fertur superstitiosa vetustas; vndè denique cuncta Charitum, cuncta serta Musarum in Tua nunc tempora transfers priscorum capiti plexa, Literatorum apex præstantissime; vt quod de Hieronymo Aurelius, de Auito Ennodius (vix intra fidem, haud extra meritum tamen) iactarunt, instat perpetui spectaculi elogijque in Te vno ita conuenire compertum sit; vt verè, nemo mortaliū iam nouerit, quicquid ignorare (fortè) contingat Cl. ANTONIO MAGLIABECHO, in quo peritia se se omnis velut in diuersorio lucidæ domus inclusit. Absisto sciens ac prudens ab æquore laudū Tuarū, Vir Illustrissime, quis enim pugillo oceanum perstringat, aut vnius ocel luli puncto cunctam cęli pulchritudinem expingat? Sed & quæ mihi hactenus de Te commemorare collibuit, delibasse me veriùs quàm depleuisse, innuisse magis quàm denarrasse, compertio. Vt qui terrarum situs, & Vrbium imagines exiguo tabellæ ambitu circumducunt; quanta abscissione magnitudinis, tanta similitudinis accisione. Quamquam metuo ego sanè, dùm verum istud de se quoque scriptio hæc ostendit; nè non tam decorum ieiunus pocillator Tuorum, quam ebrius violator appaream; nec tam parcus eloquij quàm nimius, verecundia apud Te potiùs periclitari cœperim quàm materia. Despuis enim hæc quoque Tu prorsus, auersoque confestim ore fastidis; ad hæc, & de me tacitum queri, immò & irasci iuremeritò ac succensere (non quale amantes) præsago timore iam intelligo, qui præconiorum vel rudimenta Tuorum non auremodò, sed nec oculo saltèm ferre potes; quin vulnerato candori Tuo minium ruboris incutiant, ac frontem mutent,

Lactea Massagetæ veluti cùm pocula fuscant
Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur ostro.

Ità in Te par effulget ingenio pudor, eruditionisque maiestati lux exęquata modestiæ simul regnat ac triumphat. Sed iam vela huic scriptiunculæ colligo ac receptui cano, nè Te diutiùs intemperátiæ meę pudeat tædeatque. Ex alto tamen virtutum Tuarum ea lege emersus in silentij portum, vt amplissimæ Tuorum in omnes meritorum ac meposissimùm recogitationi negato classico, ingentique dissimulato nuncupationis huiusce titulorum aceruo, qui magnis hic fuerant pyrami-

dum

Digitized by Google

dum inscribenda fastigijs: redditum Tibi, reversumque Ambrosium hunc Tuum rursùs excipias foveasque ceu previum Tui quoddam specimen ac morum speculum Tuorum, uti ANTONII MAGLIABECHI germanam indolem & exemplar vernantissimum. An non enim illius nominis suavitatem omini suo conspirantem, Tuis moribus defundis ac vincis? An non eius (aut in os de Te gratis ementito, mendacia Tu regeras sua) in sæculo Religionem, in turba silentium, in magnitudine modum, in aula sinceritatem, otium in negotijs, in invidia caritatem, serenum in turbine, in adversis constantiam, in affectibus continentiam, ubique gentium virtutes omnes ac facta æmularis mage, quàm imiteris? Vti reducem planè Ambrosium vel intuentibus in Te repræsentes, mutata veste, non habitu; sensuum candore menti indito, illabente animo cultus externi pietate; ut quòd Hieronymo quondam de Nepotiano suo placuit, de te mihi usurpare nunc liceat; Nempè, quod alterius sub plaudamento & ipse alteri militas, sub popularitatis persona Sacerdotij gravitate defungeris, sub Mundi fasce, & honoribus Claustro Empyreoque, sanctitatis Athleta, desudas. Communis etiam Ambrosio Tecum, quoad vixit, Bibliothecæ Mediceæ nitor ac studium; communis favor Etruriæ, commune Cęli Patriæque consortium, quæ illum quidem post merita vel in exemplum sibi adoptavit, Te verò longo stemmate proprium ad universitatis exemplar, ad omne Honestatis miraculum totis eadem connixa viribus genuit, æquali ac simili cariturum. Plurima illi cum viris doctis coniunctio; Te docti quocumque sub axe & colunt omnes, & stupent; Te vel ultrò venerantur indocti: tanta virtutibus Tuis, & Maiestas inest, & illicebra. Nullus Ambrosio fastus, qui vel purpuræ Romuleæ fastigijs exambitus, illam non modò non ambijt, verũ etiam merito iniectam, reiectu generosiore à se bis terque submovit, plus pudore quàm fuco coccineam. At Tibi quæ fortis moderatio? quàm altè demissioni obstricta potentia? quis divitiarum ambitionisque cõtemptus & horror? quæ census negligentia animo gazis exundante? quæ tumoribus ęvi valedictio? quanta à dignitatibus abalienatio? quantæ titulorum non inanium repulsæ? quam proprij sollers incrementi inhibitio, & impacata ac plusquàm Vatiniana execratio? Verùm hęc aliàs exactiùs; neque enim mihi de Te scribenti primus hic calamus aut ultima (favente Numine) linea. Eadem Tibi quę viro huic sanctissimo erga Catholicos diligentia, erga Ecclesię apices amor & obsequium, erga Sanctorum monimenta sedulitas, cum summis

Prin-

Digitized by Google

Principibus familiaritas, in arduis conatibus robur, in vitę cursu tenor ac limes. Quid? quòd nec COSMUS utrique vestrum suus defuit & admirator & fautor; Ambrosio Patrię Parens, Tibi Thuscię Genius atque Anima, totiusque generis humani delicię; quorum vos itidem ambo & decus estis & nomen, ambo solatium ac columen, ambo Mercurij Phœbique. Postremò quandiù mortalibus affuit Ambrosius, in libris perstitit immortalis; illius autem denati, vel ab obitu innata lilia virgini tumulo: fertis, (ò verè quam Beatis!) intemeratam coronauere fauillam; lilia, inquam, cęlibi maritata cadaueri, velut animę concolores exuuię, fragantissimę virginitatis genimina, sinceri pectoris germina, fidei gemmulę, candidę coronamenta doctrinę, indubię signa atque insignia sanctitatis. At herclè, Cl. Antonij, quę nam, Fama Tua, suaueolentius vel lilieta respirant? quę lilia, quàm Tui contuberrnium, putiorem animam inhalant? quę, prę memoria Tua, lilia gratiorem afflant iucunditatem? quæ Tuis ver moribus dulcius aut lilia infundunt aut exhibent? quæ lilia vel lactis flore coacta, vel niuium bysso de albata, candoris Tui & ingenuitatis, pudicitiæ atque modestiæ, integritatis, innocentiæ, pietatis recentissimę gratiam, & illibatos honores exæquent vnquam aut assimilent? Ringatur licet atque infremat, ferreis plumbeisque orbibus minax, faucium æstuantium hiatu, felle tumens ac veneno, Inuidiæ monstrum; totisque insibilet hydris, semper Heroibus infesta, semper mendacij puerperio educta calumnia. Quæ nominis vmbra Tui semel nubila nebulonis incassum liuor prætexere (haud impunè sanè!) meditatus est; vitæ Tuæ nitentissimę radijs repentè discussa, opinionis Tuæ probatissimæ subito fulgore, ceu fulgure absumpta, Famæ morumque Tuorum meridie, verè serenissimo, statim abstersa sunt: Iamque suæ in lethen absorpta ac tumulata caliginis, eam virtutum triumpho Tuarum cumulauere claritatē, qua nec perspicuā magis priuatorum meminit gratulatio, nec ampliorem publica monumentorum trophæa consignarunt. Nam Tuam in libris inuestigandis, communicandis, coaceruandis, peruoluntandis, vorandis cum Ambrosio concertationem, & vndiquè palmam; vel me etiam hic silente, superstites passim deprædicant atque defuncti. Hoc Italus, hoc diuisus ab Orbe Britannus, hoc æquè Hispanus ac Gallus, Germanus, Dacus, Polonus; gentes omnes linguæque testantur. Scala hoc ingeminat Tuus, quem nnper ex vmbris, & illiteratæ noctis erebo euocatum, in lucem ac inanus hominum deduxisti, patria Crispum

in

Digitized by Google

in historia, Apologis suis veritatis Magistrum, Dialogis Tullium redivivũ. Confitentur Oricellarius, Landinus, Marsupinus, Vegius, Poggius, Marrasius, Verinus, alijque citra numerum notæ melioris scriptores laudatissimi; perpetuis sanè tenebris aut toti aut potiore sui parte immeritò perituri; nisi inaspectis tot per soles pluteorum carceribus delitescentes, sole ipso rutilantior Cl. Antonij Magliabechi liberalitas ac nomen, prærepti spe Cęli ac luminis illos iterum afflasset. Nè domesticos testes huc advocem, aut ex amplissima Tua Bibliotheca binas selectissimorum librorum myriadas, præter manu exaratorum codicum vim incredibilem, lectione & alloquio Tuo, ipsoque vel manum attactu literato per Te sat interim, [dùm lucem publicam opperitur] illustrem: Quos nemo Tuo ære coëmptos mirabitur, qui unicum literarum pretium es, & æstimatio, qui virtutis incomparabile margaritum es: qui gentium omnium corda Tuo esse in ære non ignoret, cùm Tibi solvendo non sint; quemadmodùm in corde Tuo velut in ære doctorum omnium nomina, doctrinæ omnium librorum insunt, tantis opibus suffecturo, unoque omnia hæc euoluere, uno tenere callente. In ijs porrò tot ac tantis voluminibus tam frequens Tuorum gloria gestorum, tam crebra Tuis laudibus farta, vel nominis umbra Tui præclarè coruscans, intersita multitudo est; ut in unum redacta, multiplex ex ijsdem Bibliotheca probè constaret. Tibi igitur (nè ad carceres iterùm ac tertiùm ab hac scribendi meta regrediar) Tibi, Illustrissime atque Cl. Antonij, Tua reddo referoque, dùm Ambrosium Tibi restituo; tandiù totiesque Ambrosium nuncupandum, quoties quandiùque Antonio nuncupabitur; qui in Te nunc spirat ac superest, ut in illo Tua priùs delibata est ac præradiavit imago. Tibi omni iure redonandus, quem prælo tandem, virtute æmululationeq; iampridem; & literis, & vitæ, & Orbi redonasti. O utinam! (dùm hanc paginam obsigno, nec verbis libet perorare, sed votis) ò utinam! quàm Tui simillimus Ambrosius, quam Ambrosij instar Antonius, ità Nicolai cum illo amicitiam necessitudini Tecum meæ, vel eodem nominis sacramento faustè auctoratam, totque Tuis in me beneficijs oppigneratam & auctam, sanctè reddere, perfectè exprimere, plenè æmulari contingat! Vale, & amoris Tui nexu adamantino perpetuum hęc omnia firma.

Cl. Illustrissimęque Dominationis Tuæ.

Omni nomine cultoque cliens deditissimus
Nicolaus Bartholini.

Digitized by Google

LECTOR AMICE

EN! Tibi rursùs Ambrosij Hodoeporicon, non Italis modò, sed exteris totiès expetitum, quale quale in Laurentiana repertum est [nàm MS. locupletioris supplementa adhuc desideramus]; dignum tamen Tuo fauore plausuque, cùm ob rerum, quas seriò confertimque perstringit, argumentum, tùm ob præclarissimi Beatique Parentis reverentiam, cuius ingenij præstantiam, & in Rempublicam Literariam ingentia merita, & Patrum & Philosophorum monumenta iampridem Latio Græciaque testantur. Supervacuum porrò hic fuerit tanti Autoris Elogia ac Vitam, Romano Etruscoque sermone diffusam, retexere; cùm præsertim, & ex arcta eius cum Ecclesia Pôtificibus Maximis necessitudine gratiaque, & ex summa, qua in Catholicis Synodis, auctoritate, potitus est; ex approbata in Principes viros, quorum temporibus; nunquam defuit, observantia; ex amplissimis ad eosdem ac florentissimas Respublicas ipsumque Cæsarem Legationibus, quibus egregiè perfunctus est; ex Sanctorum demùm eruditorumque omnium testimonijs, quos studio cultuque impensissimo sibi demeruit: quis planè quantusque Ambrosius extiterit, elucescat: Notas, ut fide data me citiùs exoluerem, magna ex parte congestas, differre hic iterùm cogor; per eos priori consilio, quibus me parere necesse est, interturbato; dùm totum opus [secundè] nancisci queam, Epistolarum Editioni reddendum: cui vires & otium felix, si Tibi curæ sunt, apprecare, ac Vale.

Digitized by Google

Hodæporicum Ambrosij Doctissimi, & Eloquentissimi Sanctæ Camaldulensis Heremi Prioris, & eiusdem Ordinis Generalis,

ANno Domini MCCCCXXXI., præsidente Apostolicæ Sedi Eugenio IV.; ex imperio & voluntate ipsius Pontificis, Capitulum Generale Ordinis Camaldulensis, ut celebraretur edictum est, in Monasterio Sanctæ Mariæ de Vrano propè Britonorum, xviij. Octobris, die videlicèt Sancti Lucæ Evangelistæ. Ad id Capitulum congregandum missus est Reverendissimus Pater Dominus Ioannes Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, Protector Ordinis: cujus literis repetitis compulsi sumus, contrà morem, Monasterij clausuram infringere, & licèt inviti ac renitentes ad Capitulum mittere; quippè literis Apostolicis conventi sumus. Missi sumus, ego Ambrosius tùnc Supprior nostri Monasterij, & Silvester dulcissimus socius meus, Cameratius noster; cum quo jàm xxx. annos exegeram in Monasterio. Movimus itaquè Monasterio xi. die Octobris vespertinam synaxim agentibus Frattibus, nè quid turbationis ex lachrymis illorum & fletibus oriretur. Et ipsa die venimus ad Monasterium Sancti Salvij, ubi, absente licèt Abbate, honorificè & plenissima caritate à Fratribus suscepti sumus. Sequenti die Decumanum, iij. Porticum profecti; vna ibi die quievimus. Indè xv. profecti ad Castrum, quod Carum dicitur; noctè ibi requievimus. Tanta enim fuerat inundatio, & tam præceps, ut operiret pontem, atque dejiceret. Et cum trajicere Pontem datum non esset, ad Castrum-Carum ea ipsa die remeavimus. Vbiquè cum honore accepti sumus. Pluvia nunquàm nos, ex quò Monasterio divertimus, desecuit; adeóque invaluit, vt brevissimi rivi instar magnorum fluminum intumescerent, neque tutò transmitti possent; ipsáque itinera in morem torrentium aquis decurrerent. Postera die ad Forum Livij reversi, fractum Pontem vtcunquè transivimus, divertimusque ad Priorem Camaldulini. A quo gratissimè accepti, postridiè Britonorum contendimus, die scilicèt Capituli deputata. Nondùm eò pervenerat Cardinalis, nimia inundatione prohibitus, sed Cęsenę remoratus erat. Ea tamen ipsa die, postquàm adveneramus, & ipse pervenit. Occurrimus illi cum processione, ut moris est, & in Ecclesiam vsquè deduximus. Ibi primùm recitatis literis Apostolicis, sermoneque peracto xix. mensis, & celebratis Missarum solenniis, Diffinitores ipse eligere voluit. Reclamantes quosdam, ac submurmurantes, quòd contrà consuetudinem id fieret, responso rationis pleno compescuit, afferens: *licere sibi, Pontificis agenti vices, id exequi. Dicerent, quando Cardinalis interfuisset Capitulo, & ipse sententia decederet* Electi sunt Diffinitores Domnus B Prior Generalis Ordinis nostri; Domnus Abbas de Carceribus; Heremitæ ambo, videlicèt Hieronymus inclusus, & Hieronymus alius; nos ambo, Ambrosius, & Silvester; & Frater Simon, Supprior Monasterij Sancti Benedicti; & Prior Sancti Pauli, qui licèt tùnc nominatus non sit, omnibus tamen interfuit, & in omnibus sententiam dixit, vir sanè probatus ac prudens. Ea ipsa die, præsidente Domino Protectore, tractari cœptum est de reformatione Ordinis nostri. Lectæ sunt visitationes Monasteriorum, & præter pauca Monasteria, sanitas in Ordine inventa non est. IV. verò discussionis die, ubi ad personam Domini Generalis ventum est; cùm plurima illi crimina objicerentur, per quæ minùs idoneus decerneretur, immò dignus abrogatione censeretur; tentatum est, summa modestia Præsidentis, ut spontè officio cederet. Missi ad illum sumus, qui eum de hoc negorio conveniremus, Abbas de Carceribus, & ego. Hortantes se modestè, verbis plenis impatientiæ repulit; & superbus ac minitans, locum, ubi consederamus, irrupit, ipséque pro se respondere maluit. Notavit illius commotionem ex verbis Protector, & indignitate rei offensus, gravitèr in illum invectus est. Decretum posteà secretiore consilio fuit, ut custodiæ honestæ traderetur. Quod eadem die peractum est. Post hæc processus adversùs illum fieri inceptus legitimè xxiii. mensis. Intereà missi ad illum ex nobis vicissim plurimi, sèpè hortabantur, ut spontè renuntiaret officio. Persuasum illi tandèm est à nobis. Itaq. xxvj. mensis coràm Protectore ac Diffinitoribus, genibus positis

cum lachrymis absolutionem postulavit. Annuit vix illius precibus Cardinalis; nàm citari eum ad audiendam sententiam jusserat. Eadem die, sententia Diffinitorum secretiùs explorata, infelix ego, Generalis assumptus sum. Neque licuit diutiùs reluctari, omnibus instantibus, atque impellentibus. Itaquè anulo me Dominus Cardinalis de offitio investivit. Ibi, mox à Prælatis assistentibus, juratum in manibus meis de fide, & obedientia per eos mihi impendenda. Posteà verò quàm renuntiaverat D. B. Quoniàm opinio de illo erat, quòd expilasset Ordinem, magnamque haberet pecuniarum summam; fermè deliberatum est, ipsum intrà Castrum servari, donèc redderet rationem totius administrationis suæ. Opposui me, misericordia motus, illumque in fide mea suscipiens, ductutum illum Florentiam, facturumq; vt diligentèr poneret rationem, pollicitus sum. Atque ita evasit injuriam Carceris. Recessimus Bertinoro xxvij. mensis; & iter aggressi, venimus Civitellam; Indè ad Balneum profecti, una illic die remorati sumus. Ibi suscepti, à Priore loci & Monachis, obedientię exegimus juramentum. Culpatus est ab indigenis Prior ipse, gravisque querimonia contrà eum exposita; pacatis omnibus, quantùm pro tempore licuit, indè digressi sumus, xxx. mensis. Ea die Camaldulum venimus ad nostrum Monasterium Fontis-boni, magnóque omnium gaudio suscepti, sequentem ibi diem transegimus. Qua die socii itineris nostri, Silvester, & Simeon, ad Heremum proficiscentes; noctem illam, omnium Sanctorum Officio celebrem, illìc egerunt; summóque mane redeuntes, mecum illùc denuò profecti sunt. Suscepti sumus cum processione, inęstimabili omnium gaudio; Missarumque solennijs à me celebratis, ad Capitulum ex more perreximus; ibique omnes obedientiam debitam, in manibus meis promiserunt, Kalendis Nouembris. Qua die, post prandium, ad memoratum Monasterium Fontis-boni reversi, obedientiam ab omni illic familia, vt est solenne, exegimus; nullo non libentèr accedente. Fuit quędam ab hominibus de Mojona fidelibus nostris proposita querimonia; sed eam, Deo miserante, paucissimis verbis sedavimus; ita ut omnes, nihil cunctati, se se mihi permitterent. Sequenti die ad Heremum cum socijs redij, Missarum solennia celebraturus. Redij Camaldulum, ea ipsa die, necessariò. Sabbato autem, idest iij. mensis, eò fermè redij cum Puerulo. Sequuti sunt me postmodùm comites itineris nostri, qui in Monasterio Fontis-boni pridiè, me volente ac jubente, remanserant, vt rerum omnium indicem facerent. Permansimus ibi Dominico die, cœnavimusque cum Patribus Heremitis. Postridiè, idest v. Mensis, redivimus ad Monasterium Fontis boni. Qua die, quoniàm nives erat, veriti, nè per moram transire posteà non permitteremur, venimus ad Pratum-vetus. Suscepti sumus à Monialibus Monasterij S. Ioannis devotè; omnesque juramentum obedientię solenne prę̨stiterunt hilaritèr. Exegimus ab eis: vt in commune viverent; nè ab ingredientibus Monasterium Puellis pecunias dotis nomine peterent. Indulsimus, vt suscipere Puellas, vt erant solitę, possent: benè consolati, indè discessimus, hospitatique sumus in Monasterio Poplenę. Mane autem, obedientiam à Priori Monasterij, & à duobus Monachis exegimus; quam hilaritèr ac deuotè promiserunt. Redivimus ad Monasterium S. Ioannis; celebratisq; Missarum solennijs, & sumpto prandio, Abbatissam alloquuti secretiùs, de Sorore Fr. de qua sermo malus exierat, rem diligentèr inquisivimus, innocentemque indicijs evidentibus approbavimus; consolatique & illam & cęteras, confirmatas in seruitio Dei reliquimus; reversique sumus ad Poplenę Monasterium. Vij. verò mensis indè digressi, venimus ad Monasterium S. Margaritę, susceptique à Priore Monasterij cum gaudio, eam noctem ibi transegimus. Iuraverat in manibus meis ipse Prior in Monasterio S. Marię de Vrano cum reliquis, qui interfuere, Prę̨latis; minimeque visum est necessarium, obedientię juramentum denuò exigere. Indè sequenti die egressi, Mueillum contendimus, vt ad Monasterium S. Petri de Luco pergeremus. Accepti sumus à propinquo Fratris Simonis, comitis nostri, honorificè in Villa cui, Flumen, vocabulum est, vbi ea nocte requievimus, & postridiè pransimus. Ix. mensis ad Monasterium S. Petri, die jam advesperascente pervenimus. Invenimus Moniales patùm concordes, neque in commune viventes; acceptóque, ex more obedientię juramento, *admonuimus eas, atque ad mutuam hortati caritatem, vt in commune quoque assuescerent vivere, injunximus*. Difficilè rem, diutiùs inusitatam, admiserunt; earum pusillanimitatem blande, quantùm licuit, hortati; in crastinùm indè discessimus, pervenimusque ad Monasterium S. Benedicti nocturnis incumbentibus tenebris. Suscepti à Fratribus & Priore

Mo-

Digitized by Google

Monasterij plenissimo caritatis officio sumus; mane verò, idest die S. Martini, cum processione perducti in Ecclesiam, obedientiam exegimus ex more; promptóq; animo singuli hanc exhibuerunt. Celebratis à me Missarum solennijs (sic enim Priori & Fratribus placuit), & peracto prandio, urbem ingressi, ad nostrum Monasterium venimus. Ibi, mixtis gaudio lachrymis, ab omni Congregatione suscepti sumus, atque in Ecclesiam cum processione introducti, obedientię sacramentum ab omnibus libentèr & gratè præstitum est. Non poterant avelli à complexu nostro Fratres nostri dulcissimi. Hortati sumus omnes, *ad persistendum in Dei opere, atque ad perseverandum in Monasterio; nutantiaque quorundam adolescentulorum corda confirmare curavimus*. Dùm autèm adhùc essemus in Monasterio Fontis-boni, petijt D. B. vt illum Florentiam pręmitterem. Cunctatus aliquandiù, tandèm, quod poscebat, indulsi; adiectisq; comitibus itineris, qui illum cautè deducerent, ad Monasterium S. B. illum misi; mandans, vt illìc pręstolaretur adventum nostrum. Acceperam literas à Fratribus nostris, quibus accessum ad eos illius morandi gratia, omninò renuebant. Ea ratione; ut in memorato Monasterio persisteret, iusseram. Non obedivit mandatis nostris, sed & Florentiam venit, & cum amicis loquutus, nostrum quoq; Monasterium adijt; immò & ad Monasterium de Buldrone profectus est, nulla rationabili causa compulsus. Ego, vbi contristatos meis literis Fratres nostros comperi, quibus illum recipere hortabar; medio ex itinere ad eos rescripsi, consolariq; eos studui. Et quoniàm ex literis Hieronymi fratris mei compereram, memoratum virum excessisse Monasterio, & hęc atque illa attentare; misi continuò Cognatum meum ex itinere, ut instrumentum renuntiationis illius sumeret, & afferret ad me. Vbi uerò in Monasterio nostro biduum remoratus sum, accessi denuò ad Monasterium S. B. Ibi cùm requirerem D. B. *ut impleret, quod pollicitus erat, ducentosque aureos in sumptus Capituli praeterii impensos daret; cavillari incepit*, afferens, *metu id esse pollicitum; velle prius*, afferens, *calculum ponere, ac tum demùm, quæ vellem, facturum* promittens. Multis autem verbis in hanc rem à me nequicquàm consumptis; recessi indè negocio infecto, atque ad nostrum Monasterium remeans: postridie, idest xvj. mensis, perrexi ad Monasterium S. Saluatoris Camalduli. Occurrerunt nobis extrà Monasterij januam cum Cruce; & cum processione deduxerunt in Ecclesiam. Ibique solenni peracto offitio; obedientiam Abbas Sebastianus cum Monachis V. promptè libenterque præstitit. Hortati sumus omnes adhortatione brevi *ad benè honesteque ac religiosè vivendum*. Susceperunt gratè verba nostra. Vidimus post hęc Monasterium pulchrum, laudavimusque Abbatis industriam, cupientes (si Dominus præstiterit commeatum) Regularem illìc Observantiam instituere. Antequàm indè proficisceremur, post prandium duos ex Monachis Phil. & Pet. ratione exigente corripui, admonens: ut *postmodùm servarent continentiam; mandansque, nè ultrà soli circuirent plateas civitatis; sed honestè, sicut decet servos Dei, se deinceps haberent*. Advesperascente jam die ad Monasterium nostrum remeavimus. Sequenti die ad Monasterium S. Felicis perreximus; ubi itidèm à Monachis & Abbate pari modo suscepti cum honore & gratulatione; hortati sumus omnes *ad benè & honestè, ac religiosè vivendum*. Adhortationem nostram visi sunt gratè ac libentèr admittere; pollicentes emendationem, & ad meliora profectum. Injunximus eis, *nè soli & sine licentia exirent Monasterium, & ut honestè cum cucullis, quandò opus esset, irent; & continenter viventes, Ecclesiæ Officijs studiosius die noctuque inservirent*. Paratos se & promptos ad obtemperandum obtulerunt. Profecti fueramus xiv. mensis ad Monasterium de Buldrone; vbi suscepti consuetis officijs, obedientiæ sacramentum suscepimus. Hortati *ad vivendum communitèr*, bonam spem retulimus. Ibi secretiùs interrogantes Abbatissam, animadvertimus D. B. gratis eò accessisse, nihil habentem causæ; certioresque facti sumus, verbis ipsius, vera esse quæ de Abbate I. fama vulgaverat. Indè, postquàm eas hortati fuimus, & suscipere Puellas alias posse permisimus; peracto prandio, ad Monasterium de Querceto perreximus; susceptiq; solennitèr, eas alloquuti, corripuimus, lenitèr exprobrantes; quòd per illorum infames actus abolendum esset illarum Monasterium; quia nullam vltrà suscipere possent ex decreto Capituli. Blandè tamen eas posteà relevavimus, pollicentes: si se emendarent, vitam honestiorem agentes curaturos, vt licentiam haberent recipiendi Puellas. Ea die indè profecti, ad Monasterium S. B. remeavimus. Nocte sequenti tanta fuit Inundatio, ut excrescentia præter morem flumina

Digitized by Google

excederent terminos suos; multaque secum adjacentia, & longiùs posita rura pertraherent. Stagnabat omnis circùm regio, & ciuitas omnis, Arno inundante, lacus prębuit speciem. Sequenti die, idest xv. mensis, ad Monasterium nostrum remeavimus. Vbi remorati dies plurimos; xxv. mensis redivimus ad Monasterium S. B. Ibi prandentibus nobis, superuenit Abbas Sebastianus ex mandato nostro; vt negotio calculi daretur initium. Offendit prandentem nobiscum D. B. Sumpto autem prandio, cùm peractis gratiarum actionibus coronam ageremus, evomere diù conceptum virus fallax ille humilis cœpit; atque exprobrare, cur pecuniæ illius summam detexissem? Cujus cùm obiectio stulta justissima ratione à me refelleretur, assereremque, *illud salutis eius causa fecisse*; confirmarentque verba mea, qui aderant, Prior S. Benedicti, & Frater meus Simon, qui fuerat nostri itineris comes, & interfuerat omnibus; neque sic ille quiesceret, sed persisteret in criminibus meis, & beneficia mihi collata exprobraret stolidissimè: commotus Abbas Sebastianus indignitate rei, hominis temeritatem justa & rationabili ratione compescuit, asserens; *illum ingratè agere, qui, cui omnia deberet, & qui se ab injuria Carceris eripuisset, exposuissetque apertis periculis illius gratia, tam effrenata licentia loqueretur; nihilque magis revereretur Ordinis Patrem, quàm si servus ejus esset: Nimiùm illum superbire, immemorem conditionis suæ*. Tùm ille tanto furore correptus est; vt à nobis cohiberi non posset. Iacularísque in Abbatem maledicta & convitia & minas adorsus, proximus insano videbatur. Retorsit in illum maledicta sua Sebastianus, fœdisque verborum contumelijs se se mutuò imperebant; cùm ille semper antiquam supetbiam spirans, hęc & illa facturum minaretur. Ægerrimè tulimus utriusque intemperantiam; sed ille culpabilior existimatus est, qui initium convitijs dederat. Movit me multùm, stulta hominis & vana superbia; neque dissimulavi, quin inflatos illius animos comprimerem, asserens: *hunc illius adeò turgidum spiritum nociturum ei plurimùm*. Vbi verò illi digressi sunt; Prior hominem prosequutus est; vt illos fœderaret invicèm. Rediens cum eo, cùm putaremus posuisse superbiam, elatiùs fermè, quàm antè, loquutus est. Abbas Sebastianus multùm sibi moderatus est, nè convitiis maledicta referret; paucis tamen redditis verbis ratione plenis, discessum est. Ego nocturnam post synaxim, quid facto esset opus, cum Fratre meo Simone tractare cœpi, omnem exponens illi fluctum animi mei. Ea, multis vltrò citróq; verbis habitis, tandèm sententia fuit: *desperandum de hominis illius vera conversione esse, nisi priùs se exoneraret pecunijs*. Ego, id numquàm facturum liberè, professus; quid faciendum esset, ut consulerent mihi, & ipsum Simonem, & Monasterij Patrem, religiosissimum virum, simul oravi; recogitandique secum spatium dedi, omnem illis explicans animi mei motum. Postridiè ad Vrbem redij necessariò, Quippè veritus, nè, quod acciderat, passìm effunderetur; Abbatem Sebastianum adire concitus studui, vt & silentium indicerem, & consilium itidèm flagitarem. Sed parùm profecit hęc mea diligentia. Iam enim ille rem dispersetat; quod, postmodùm, ad Monasterium rediens, didici. Egi cum Abbate, amicè expostulans: cùr, contrà voluntatem nostram, secretum non servasset? Non potui tamen illius constantiam non gratè, admittere, non libentèr amplecti. Indè, plurimis verbis vltrò citroq; habitis; quid facto tandèm esset opus in nostro negocio, recogitandi spatium, poscenti, libens annui. Peracto convivio, ad Monasterium remeavimus. Ibi rem, vt contigerat, interrogantibus Fratribus quibusdam ex nostris, aperui. His diebus Ἡγούμενός τις & ante à me conventus acritèr, & admonitus gravitèr, admixta tamen lenitate minis, ad me profectus est. Deprehendi ex hominis collatione secreta, ἑταιρίδια in Monasterio Ἀγρυμῶν commorari, non Sanctimoniales. Incensus zelo, postridie, Abbate Vulterrano comitante, Monasterium illud adij. Conveni omnes unà mulieres, easq; Abbate semper adstante, alloqui aggressus; cùm veritatem apertè ac meretricia & obdorata fronte denegarent, dimissis reliquis, juniorem tenui. Et cùm ab ipsa quoq; veritatis nihil, neq; minis, neq; blanda venię spe quivissem exculpere: rursùs Abbatissam solam adhibui, maioreq; constantia aggressus sum illius arguere procacitatem. Tùm illa, putans rei totius seriem à juniore fuisse reseratam; & ipsa coacta est confiteri suum & Monasterij dedecus, licèt ex parte; nàm de se ac reliquis natu majoribus, assensum eatenùs tenuit. Indè juniore rursùs evocata; vtrasq; severissima castigatione verborum diù versavimus; vtriusq; impudentiam singularem

larem, & mendacium sibi non cohęrens, crebra exprobratione repetentes. Data est, in conspectum & alia, quam abesse, Major illa impudens asseruerat. Tùm verò, rursùm evocatis omnibus, & turpi illarum scena in medium exposita; interdictum illis à nobis est; nè quem ultrà masculum intùs admitterent; non Monachum, non Religiosum, non Laicum: addiectis minis, per quas, diruendum atq; incendendum illarum Monasterium, protestaremur, si quis infamis rumor aures postmodùm pulsaret nostras. Indè digressi; lascivum ac nepotem Monachum, qui se præfici mira arte poscebat; acri verborum castigatione objurgavimus. Inficiari ille primùm, posteà verò veritatem confiteri perrexit. Post hęc, pœnitentia illi injuncta, per nos aditus omnis obstructus est. Plurima per eos dies comperimus gravia Religionis nostræ dedecora, quæ scrutari secretò intendimus. Nam eorum nobis indicem fecimus; atque reservamus. Intereà COSMI atque LAVRENTII fratrum, amicissimorumque nostrorum, domum, à Matre illius exoratus, visitavi; ibique salutatis omnibus, & dulci pusione Laurentij nostri filio exosculato; sermonem cum amicissimis viris protraximus diù; fidele itidèm ab illis consilium flagitantes in rem nostram. Nihil illi æquè ac *ἀπάθειαν* nostram sequendam monuerunt. Et quoniàm ad aures nostras quædam, post primam illam Visitationem, & admonitionem nostram, de Abbate Sancti F. eiusque familia delata sunt; denuò adij ipsum illorum Monasterium, omnibusque simùl adhibitis; quæ comperta mihi erant, absque personarum denotatione, reseravi. Vnum tantùm ex nomine signavi, qui Medicinam profiteri palàm diceretur; eumque à studio istiusmodi professionis averti; firmatisque moderata exhortatione Fratribus, Abbatem ipsum ad nostrum Monasterium posteà evocatum, secretò commonui, quidque fieri vellem pro sui, Monasterijq; cautiore custodia, iniunxi, claustraque noctù signata seruari præcepi. Prima verò Dominica de Aduentu, idest ij. Decembris, valefaciens Fratribus nostris ad S. B. Monasterium redij; offendique COSMVM nostrum prolixiore tractatu sermonem cum Benedicto illo miscere, de quo multa mihi nefaria comperta per hos dies erant. Petieram adhùc in Monasterio nostro constitutus, ut quædam vilia juris nostri institueret, neque impetrare potueram; Priore Monasterij, meliore forsitàn ratione, id nequaquàm approbante. Postquàm eò advenimus, COSMVM nostrum alloquuti, deprehendimus, hominem equi sui nimio desiderio ferè in equum conuersum, molesteque ferentem, cur illo tandiù caruisset; quasi planè fugam equo arripere meditaretur. Pollicitus illi fueram redditurum; itaquè illum & præsentibus primùm amicis, & postmodùm secretiùs, quin leni objurgatione insequerer, non peperci. asserens: *minime convenire proponenti maiora & digniora, cogitare de minimis.* Id tandèm inferens: *illi equum minime esse necessarium, quippè clauso; me fidei meę non defuturum. Ceterum orare, ut si venundare iumentum institueret, mihi potissimum venderet, pretium dignum à me percepturus.* Ea semper conclusio ipsius fuit, cum ratione obviare nequivisset; *equum sibi primum restituendum*; idque ut facerem, & se consolarer, orabat. Pollicitus sum, facturum omnia, quæ vellet. Nocte illa multam in horam sermonem de illo cum Monasterij ipsius Patre & cum Simone Fratre meo protraxi. Illos spes de illius vera conversione, & præcipuè Priorem, me summa desperatio habebat. Ea tandèm fuit sententia Prioris; *leniter cum illo Lenteque agendum; ut altero ex his, nihil territus, omnia spontè fateretur secretiùs; altero consuleretur. proponere adversus illū quippiam volentibus; ut per hanc moram discussionis objicere, qui, vellet, posset.* Mane indè profecti ad Monasterium nostrum remeavimus; atque ibi paulispèr remorati, iter aggressi sumus. Prospexit Deus nostræ solitudini; & cujus gratia, neminem nosto Monasterio sequi passus fueram, ipse mihi, Parentis mei, Clari adolescentis, solatium præparavit. Sponte nanquè sua, se comitem nostræ peregrinationis adhibuit; magno certè cum gaudio meo. Ipsa die ad Monasterium S. Margaritæ pervenimus, comitante nobiscum carissimo nostro Francisco, bonæ Religionis viro. Sequenti die perreximus ad Pratum-vetus; Indè v. mensis contendimus Pupium; sermonemque cum Comite Francisco protraximus diù, delectati prudentia, & dulci amicoque colloquio tanti viri VI. Decembris ad nostrum Monasterium Fontis-boni, Deo duce, remeavimus. Socij aliquantispèr requievimus; undè cùm movissemus, tanta nos nivium frequentia, tanta ventorum vis undiquè percellebat, ut plena terroris essent omnia. Nàm & in ora, & in oculos, & in sinum ipsum nix vento acta impellebat, & fragor ventorum silvam omnem fremitu ingenti quatiebat; & saxosus ad dexte-

Digitized by Google

rum fluvius, præcipiti lapsu auribus infestus erat. Vix tandèm ad Monasterium peruenimus; acceptique gratissimè; postridiè perreximus ad Heremum. Ibi temorantibus nobis; repentinus nuntius allatus est, Abbatem Monasterij de Agnano diem obiisse Senis. Placuit nobis, Arretium protinùs, omissis omnibus pergere; nè quid oriretur scandalorum, ambitione latè in plerisque dominante. Id Fratribus quoque nostris Heremitis visum est. Itaque IX. mensis, summo mane moventes Monasterio; Arretium die jam advesperascente pervenimus. Offendimus rem miro cuiusdam ambitu perturbatam. Deerant ex Monachis, quatuor, ad quos spectabat electio. Eos dùm, literis accitos, necessariò præstolaremur; commovit ille totam fermè civitatem, ità ut ipsi quoque Gubernatores Oppidi ad nos dirigerent nuntios, qui hunc nobis commendarent. Animadvertimus sententias penitùs varias: omnesque fermè (duobus exceptis) in illum consentiebant, cuius electio nobis maximo dedecori futura erat; quippè non satis integræ opinionis. Advenerunt tandèm IX. die postquàm illùc advenera-mus, qui evocati fuerant. Monachi; præventi iàm precibus ac promissionibus variis. Eos seorsìm allocuti; cùm in hominem illum sententia sua pergere conspiceremus, blandè alloquuti; *Quod intentio Pontificis & nostra esset, illic, hominem Regularis Observantiæ, Abbatem constitui*, palàm apetuimus, *qui Monasterium ipsum decore Observantiæ Religiosæ quivisset instruere*. Hoc enim, veluti clypeo quodam, preces omnes repuleramus, amicique constantiam fregeramus. Intereà dùm Monachorum expectatur adventus, visitationes plurimæ f ctæ sunt, accedentibus ad nos tùm civibus plurimis, tùm Canonicis; tùm Prælatis. Ipsi quoque secundò adivimus Episcopi Vicarium, sermonemque cum illo in longum produximus; non nisi utilia & Religioni nostræ necessaria conserentes. Bonum certe virum, & observantissimum nostri deprehendimus; magnamque inter nos exortam amicitiam, planè gratulati sumus. Qua verò die Arretium ingressi sumus, ad Monasterium nostrum Sanctæ Mariæ in Gradibus divertimus; ibique remorati sumus iugitèr. Dignum quippè visum est, ut in eo Monasterio quiesceremus, ubi futura erat electio. Est enim Suffraganeum maioris Monasterij Sanctæ Mariæ de Agnano; ad quod pergere, bellorum fremitus, hostiumque incursus prohibebat. Suscepti sumus ex more cum processione, & in Ecclesiam introducti; neque tùnc tamen obedientiam, ut est solenne, promiserunt, quòd abesset Vicarius ipsius Monasterii, Thomas carissimus noster, qui longo spatio pedes sequutus fuerat iter nostrum. Pervenit & ipse noctis iàm incumbentibus tenebris; cumque illo (nè mora illic nostra otiosa esset) visitavimus primùm nostrum Monasterium, Sancti Benedicti. Vbi suscepti, ut moris est; sigillatìm omnes examinavimus, quia sinistra de illis fama ad nos emanaverat. Invenimus, eas à cæteris Monasteriis nihil differre, nihilq; habere Observantiæ Regularis præter clausuram quam & ipsam nimia licentia illic euntium violarent. Admonitas gravitèr singulatim atq; communitèr; cùm vitæ communionem persuadere nequivissemus; exegimus sub grandi comminatione, *ut neminem intrò admitterent, & ut Claustra illibata servarent.* Postridie, ni fallor, quæ fuit mensis XII. ad Monasterium Sancti Michaelis profecti; servata solennitate, accepti sumus honorificè ab ipsius Monasterii Abbate & Monachis; præstitoq; nobis obedientiæ sacramento, quæ videbantur necessaria, pro tempore admonere curavimus. Ea die conventus factus est civium, qui ipsum Abbatem, eo præsente, magnis attolerent laudibus, eiusq; pervigilem curam & diligentiam prędicarent, commendantes nobis Monasterii ipsius paupertatem. Respondimus, quæ videbantur congruere, polliciti: nostram curam, si quid iustè postularetur à nobis, non defuturam. Fuit ea die magna verborum contentio cum Hebręo nobis optimè cognito. Indè serò, Abbate renitente, discessimus; sequenti die ad Monasterium Sancti Clementis properavimus, susceptiq; sumus officiosissimè à Priore Monasterij ipsius, bono profectò viro, exactoq; obedientiæ juramento & breui admonitione subsequuta; peracto prandio remeavimus ad sedes nostras. Magnus, vt dictum est, concursus factus est ad nos hominum in diversa nitentium. Quos omnes à nobis cum benevolentia & caritate dimisimus. Visitavimus secundò Monasterium Sanctarum Floræ & Lucillæ, acceptiq; sumus affectu summo à Priore Monasterij & Monachis, atq; in primis à carissimo nostro dulcissimoq; Hieronymo. Vnam cum his exegimus noctem, alibì nusquàm hospitati, præterquàm in nostro Monasterio Sanctæ Mariæ in Gradibus. Consolati sumus Hieronymum nostrum quantùm licuit, atque ad perseverandum ani-

Digitized by Google

animavimus. Convenimus illic antiqui Abbatis nepotem, adolescentulum inquietum, lascivum, ac perditum; mandavimusq; illi per litteras sub excommunicationis elogio, & privationis carcerisque censura, vt se conferret maturiùs ad nos, obtemperaturus monitis nostris: nam octo illic exegeramus dies, cùm per se ad nos ire negligeret. Constrictus conditione gravi; venit, comitantibus propinquis; obiurgatusq; graviter, quòd iam dies declinasset in vesperam, & incumberent nobis agenda plurima, redire ad nos iussus est. Denuò Abbas Monasterii Sancti Michaelis, accepit nos ad convivium magnificè, multaq; nobiscum egit, quòd adipiscendi Monasterii vacantis omnis illi spes adempta videretur. Nos illi benignè, rationabiliterque respondimus, *sub maioris potestatis nos arbitrio pendere, neq; posse quicquam, præter summi Pontificis nutum, at extare.* Corripuit, me præsente, Monachum iustum sibi (vt putabat) infensum, quòd is contra se hæc atq; illa loqueretur. Tulimus æquo animo illius commitionem, atque interim dissimulavimus. Per eos dies Monachorum, qui Monasterii negocia administraverant, rationes ad calculum digestæ sunt, magno studio nostro, & labore atq; opera Prioris Sancti Clementis, viri planè bonæ fidei Ea res habuit nonnihil controversiæ; admisimus tandèm omnium rationes, bonaq; fide factas sententia & auctoritate nostra approbavimus. Advenerant iam ij Monachi, qui expectabantur, cùm rediit ad me nepos ille adolescens, quem supra memoravimus. Oravit, ut se ab Ordine ac Religione nostra absolverem; sumpserat quippè iam habitum nigrum, quæsita sibi ex Domino Cardinali Vrsino licentia mutationis huiusce faciendæ, ea tamen conditione, ut licentiam à Superiore suo flagitaret. Admisimus hanc eius postulationem, sed ea lege; ut spontè Monasterio nostræ Religionis, quod tenuerat, renuntiaret. Facta sunt omnia pro voto nostro, libenterq; evasit à nobis. Nonadecima ipsius Mensis, quarta scilicèt feria, celebrata de Sancto Spiritu Missa, ingressi sumus omnes Sacrarium. Ibi; plenissima exhortatione præmissa, legimus capitulum Regulæ Sancti Benedicti, de Abbatis electione, aperteq; disseruimus, ne quis scrupulus oriretur, admonentes: *intentionis nostræ esse hanc eligendi formam servare, ut & Regula tanti Patris, quam professi eramus, & voluntati Pontificis obsequeremur, & officij nostri atq; honoris rationem haberemus. Nihil enim minùs ad nos pertinere negotium electionis, quàm ad illos; immò longè maximè nostra interesse, ut domus Dei bonus daretur dispensator, cautè prospicere. illos enim posse in dies mutare Monasteria si vellent; nos, nisi bonus vir eligeretur, perpetuo notandos dedecore. Igitur hominem probatæ vitæ, ac famæ & conscientiæ integræ eligerent; aliàs nos electionem ægrè admissuros quam Pontifex nunquam approbaret, qui Observantiæ regularem ibi vellet institui.* Ac nè se ad vnum quempiam eligendum compelli quererentur; plurimos illis proposuimus, ut vel ex his vel ex aliis unum eligerent, quem vellent, regularem duntaxàt virum. Hac nostra ratione conventi, differri in vesperam electionem petierunt; id nos libentèr annuimus. Advenerat ad nos Iacobi Monachi nostri Monasterii frater, fasciculum grandem literarum ferens, ipsum Fratrem meum mihi commendantium. Legi eas magno cum dolore meo, ipsiq; Iacobo continuò rescripsi, orans atq; obsecrans & obtestans, nè labores diuturnos, quos in Monasterio pertulit, irritos vellet, ut famæ atque conscientiæ consuleret suæ; nè cederet malis propinquorum adhortationibus; persisteret in timore Dei, parceret infirmioribus Fratribus, qui scandalum ex hac levitate sua paterentur. Non potui illum quoque cum cęteris non appellare, quòd ex Monachis nonnulli in eum consensissent; eaque vita & virtute est, ut minimè improbandus videretur. Sed ità tamen me egi, ut propensior in illum, quàm in cęteros, notari non possit nostra sententia. Celebrata vespertina synaxi, denuò in unum convenimus, præcedente invocatione supplici Spiritus Sancti. Repetita est à nobis prior admonitio, singulatimque discussa sententia omnium secretiùs, sub testibus tamen Priore Sancti Clementis, & tabellione publico; electus est Iacobus Frater meus, pronuntiatusque est Abbas, absens licèt, Monasterii Sanctæ Mariæ de Agnano. Subsequutæ sunt laudes Dei, magnaque lætitia in populo exorta, omnibus expectantibus Monasterii ipsius in meliùs reformationem. Scriptum est continuò Monachorum nomine ad illum cum electione sua publica; oratumque, ut electionem admittere dignaretur. Nos interim gravi onere levati sumus; certi nihil à nobis omissum esse diligentiæ, virumque electum eius meriti non ignorantes, qui posset satisfacere omnium votis, & expectationi nostræ. Quod de illo, postquàm electus est, & uberiùs sensimus, &

licèt

Digitized by Google

licentiùs prædicauimus, nihil metuentes, nè hac prædicatione nostra causam electioni eius daremus. Indè xxi. mensis, & quidèm contradicentibus omnibus, iter arripuimus, ut reverteremur ad Heremum. Nimbus enim, & repentina vis venti futuræ tempestatis erant indices. Verùm nos, ut solennitatem propinquam in Heremo ageremus; maluimus incommoda imbrium ac nivium perpeti, quàm illic remorari. Egressos portam ciuitatis nix occupavit, quæ perpetua nobis itineris comes fuit. Semper enim in faciem atque in oculos impegit; neque anteà destitit, quàm Socium veniremus advesperascente iam die. Ipso die, devia secuti sumus, nive itinera operiente, duobus fermè passuum millibus propè Socium; ac nisi nos bonus quidam vir prosecutus esset, qui viæ redderet, maxima difficultate ac desperatione pressi fuissemus. Socii in domo habitationis nostræ ea nocte requievimus. Postridiè ad Monasterium nostrum Fontis boni perreximus. Tanta verò fuit vis venti, ac nivium modico illo itineris intervallo; ut vix super equos, quibus insederamus, nos tenere possemus. Nanque & in faciem irruebant nives, & ventus omni ex parte agitabat. Sonus præterea hinc fluminis saxa rotantis, indè arborum, se se invicèm ramosque suos collidentium, plurimùm terroris adiiciebant. Tandèm miserante Deo, applicuimus ad Monasterium Fontis-boni. Egimus eam solennitatem in Heremo cum Patribus Heremitis, morati illic quatuor dies. Quarto die, in celebritate Sanctorum Innocentium, advenit illùc Frater meus Iacobus, Abbas Monasterii de Agnano, vnà cum alio Monasterii Fratre. Suscepimus affectu præcipuo ipsum Fratrem nostrum, hortatiq; sumus pro tempore, quantùm licuit, atque etiam opem contulimus; duos quippè pueros Monachos illi in auxilium dedimus. Volebat ut secum pergerem, immò redirem; rationabilitèr contradixi, afferens, quod verum erat, necessariò me Florentiam vocari. Scripsi tamen Patri nostro Priori Sancti Clementis, ut illum vice nostra in possessionem Monasterii induceret; addentes, ut quod à nobis fuerat omissum, implere curaret; ac Monachos omnes, & Prelatos admoneret nostro nomine, uti se à Monasteriorum accessu abstinerent sub gravis pęnæ censura. Monachum alium, qui advenerat ex nostro Monasterio, acritèr corripuimus. Et quoniàm inter cętera mandatum mihi erat, ut Regularem Obseruantiam in Monasterio Fontis-boni constituerem, de consilio Heremitarum, unum ex eis Claustro Fontis boni præfecimus; duosque Monachos ante professionem nostram habitu sacræ Religionis induimus; mandantes ipsi, ut advenientes modestè tractaret, esumque carnium volentibus, non denegaret. Idque ut faciliùs sponte sua ad Obseruantiam inducerentur. Postridiè, cùm anteà familiam omnem essemus alloquuti, admonentes servare ordines suos, & nimiam, quam ceperant, frænare licentiam; Monasterio, spe tamen redeundi priusquàm Romam proficisceremur, digressi sumus; hortantes & publicè omnes, & seorsùm singulos, in Dei opere perdurare. Venimus ea die ad Pratum-vetus. Ibique Abbatissam Monasterii nostri, & Moniales alloquuti, atque exhortati; nocte in nostro Monasterio Poplenæ quievimus. Indè moventes ad Sanctæ Margaritæ Monasterium venimus. Advenerat iam ad me, cùm adhùc essem in nostro Monasterio Fontis-boni, dilectissimus nobis Dominicus Monachus, quem Dominus itèm consolationi meæ reservauerat, sponte sua, magna certè cum instantia, comes nostri itineris fieri postulans. Amplexus sum grato animo, & plenissimo affectu hominem carissimum, quem mihi & merita sua omnium ore vulgata, & Hieronymi fratris testimonium commendarant. Florentiam postridiè venimus ad Monasterium nostrum; ibiq; suscepti magno omnium gaudio sumus, ii. Nonas Ianuarias. Interea, dùm adhùc Arretii essemus, literis & Domini Protectoris, & Prioris Sancti Pauli, ut Romam pergere maturaremus, admoniti sumus; nuntium quoq; ipsius rei Frater nobis optimè cognitus attulit, quem Monasterio Sanctæ Mariæ de Vrano præficiendum curavimus, literis illum nostris memorato Protectori nostro commendantes. Eidem Romam revertenti literas ad Dominum Rothomagensem dedimus, ipsius hortatu, quibus causam Burgensis Monasterii cum Episcopo Castellano, sibi à Pontifice iudicandam permissam, intentiùs commendaremus. Fratri quoq; Hieronymo scripsimus, & Heremitis ipsis, ut deliberarent, quid facto esset opus in hac profectione nostra Romam, consultis etiam amicis. Vbi verò Florentiam venimus, confirmare curavimus, ante omnia, Fratrum nostrorum infirmorum animos, quos discessione Iacobi nostri, & nostra itidèm, putabamus meritò fuisse commotos. Missam & omne Officium Epiphaniæ, volentibus & iubentibus Fratribus, magna cum solennitate celebravimus in no-

stro

Digitized by Google

stro Monasterio. Per eos dies Monasteria in urbe constituta visitavimus affectu debito, Abbatesq; & Monachos (quod priùs literis egeramus) oratione quoque nostra & præsentia firmare curavimus; monentes nostris, immò veriùs Divinis monitis obsequi, & ea servare sollicitè, quæ jusseramus. Adivimus Monasterium quoq; nostrum Sancti B. plenóq; caritatis officio noctem ibi unam duximus, tractantes cum Fratribus nostris carissimis, Priore ipsius Monasterii, & Suppriore, quę ad negocia nostra pertinebant, & de reformatione Ordinis nostri, & de profectione Romam, & imprimis de calculo D. B. Venerabilem Patrem Sebastianum, & Priorem ipsum, de Heremitarum consensu & voluntate, ad id negocium inchoandum & prosequendum auctoritate quoq; nostra statuimus; egimusq; adveniente illùc Abbate Sebastiano, ut rei daretur initium. Equum suum memorato viro ex Arretio miseramus, ut omnis obloquutionis materia tolleretur. Expostulavimus amicè cum Priore ipso, ac de nimia levitate viri & ingratitudine conquesti sumus. Tueri ille causam ipsius, & pietatis colore agere negocium: & cùm à nobis, quæ ille jactasset in nos verba contemptus plena, admoneretur, obtegere culpam, & excusare pergebat, non improbanda allegans. Alloquutus est nos ipse B. magnam simulans humilitatem, multumq; se commendavit nobis, reddito Privilegio, quod apud se erat, Alexandri V. Mulam, quam dono dederat nobis vir nobis optimè carus Io: Guicciardinus, nobiscum ad id Monasterium duximus. Reversi ad nostrum Monasterium sumus, & cum Romam pergere maturè cuperemus; obstitit nimia inclementia hyemis, aliquotq; dies remorari, præter votum nostrum, coacti sumus. Visitavimus COSMVM nostrum aliquantulùm valetudinarium, atque ab illo pecunias in itinere necessarias mutuò accepimus. Neque id solùm, verùm & alias pecunias plurimas nobis mutuavit, vir omnium amicissimus & officiosissimus. Collectoribus tamen nostris scripsimus, ut, quas exegissent, pecunias super mensam ejus ponerent, nè officio nostro defuisse videremur. Movimus Florentia xv. Kalendas Februarias, venimusq; prima mansione ad Castrum quod S. Ioannis dicitur. Vbi delicatissimè hospitio accepti; convenimus quendam, olìm Fratrem nostrum, qui dimisso Religioso habitu, vxorem duxerat, filiosq; genuerat. Eum allocuti, tentavimus à pravo revocare instituto. Rem tamen factu difficilem arbitrati, dimisimus illum à nobis solicitudine cumulatum. Indè profecti mane, Arretium die jàm advesperascente pervenimus. Eam noctē in nostro Monasterio S. Mariæ in Gradibus cum Abbate nostro Iacobo duximus. Admonuimus illum inter cętera, ut benevolentiam & gratiam sibi nostri Monasterii servare studeret; atque imprimis, ut indè neminem sui causa permitteret egredi, quia nos nunquàm id pateremur. Expostulare ille mecum primò, tùm cedere pergit. Rationes eorum, qui Monasterii negotia tractarant, à me approbatas, & quęque à nobis gesta in suo Monasterio, ut pro ratis habere vellet, exegimus amicè. Postridiè, xx. scilicèt mensis, applicuit amicissimus noster Bartholomeus de monte Gonzio, dux itineris nostri; suasitque, indè ea ipsa die discedere, atque Castellionem proficisci. Obsequuti sumus ejus voluntati. Ibi, cęnantibus nobis, redditæ sunt ex Arretio literę, nuntiique allati. Respondimus literis; Fratremque nostrum Iacobum literis itèm convenimus, nè quid ex institutis nostris convelleret, nè quod scandali seminarium oriretur. Indè mane profecti, Perusiam petebamus, profundoque jàm vespere pervenimus ad locum, qui Vlmus dicitur, juxtà Perusiam ad duo millia passuum. Mirari hac die licuit lacum famosissimum Thrasymenum, cujus dorso tres insulę imminent, duæ habitabiles, alia sine habitatione, quæ & brevior est. Major ex his vno ac semis ferè milliario cingitur, habitaturque optimè. Ripam laci perpetua tegit olea. Procerę arbores sunt admodùm, ac speciosæ. Ingressi mane Perusiam, cibo modicè refecti sumus. Indè abeuntes nix aliquandiù comitata est. Ea nocte ad locum, cui Plegao vocabulum est, requievimus. Postridiè ad Vrbem veterem venimus. Indè Viterbium; indè Sutrinum; xx. tandèm & vij. mensis, Romam, Christo duce, pervenimus. Divertimus ad Fratres nostros montis Oliveti, susceptique ab eis sumus plenissimo caritatis officio. Sequenti die visitavimus, de Protectoris nostri mandato & hortatione, Pontificem; à quo benignissimè accepti, auctique benedictione, remeavimus. Indè, ut est solenne, Cardinales quoque omnes singulatìm domi salutare curavimus. Mira omnium gratia, & præcipuum in nos studium fuit; plerique nos convivio quoque acceperunt. Basilicas Romanæ urbis orationis gratia, & affectu venerationis adivimus. Mirari satis non poteramus ruinas ingentes; vasta dudùm ædificia, nùnc diruta;

ruta; columnarum moles, marmoris, & varij lapidis crustas. Ex Viterbio miseram Benedictum, ut sarcinulam nostrarum rerum conveheret Romam, quòd ibi libellus esset inclusus à me traductus, quem Pontifici dono offerre institueram. Erat autem, Ioannis Chrysostomi opus: contrà vituperatores Vitæ Monasticæ. Recreati sumus plurimarum visitatione sacrarum Ædium, & maximè caritate Fratrum nostrorum: à quibus (quòd illorum Monasterium remotissimum esset à Basilica Beati Petri, ubi remoratur Pontifex) post vigesimum diem ad Ecclesiam Sanctæ Martyris Cæciliæ contulimus nos, habitavimusque trans Tiberim in domibus Domini Arelatensis, Ecclesiæ contiguis. Ingentem nobis humanitatem præstiterunt servi Dei in illa habitantes Ecclesia, adeò ut ex inopia sua utensilia nobis omnia subministrarent, nimiaque nos caritate tractarent. Offendimus Romæ quosdam Religionis nostræ homines vagos, nimia licentia hùc illucque discurrere. Admonitos gravitèr, ad sua regredi jussimus. Detestabilem quendam & infamem compedibus vinximus, atque ad nostrum Monasterium misimus custodiendum. Alium itidèm ex Florentia vinctum miseramus antè profectionem nostram, qui sceleribus suis vulgo de se fabulam fecerat. Visitationes amicorum multæ fuere, quibus omnibus gratissima fuit nostra profectio. Angeli mei de Monte Politiano egregiam in me humanitatem, observationemque præcipuam, quid memorem? Contendit ille omnium in me officia superare; juvenis planè optimus, atque amantissimus nostri. Per eos dies, sarcinulis nostris adductis, Chrysostomi Vitam traducere adorsi sumus, Pontifici dedicandam. Placuit eam Romæ Latinam facere, ubi Græcè primùm fuerat scripta; simùl ut otium tædiumque vitare hac exercitatione nostra possemus. Quanquàm enim essent plura, quæ solatio essent, & imprimis reliquiæ Antiquitatis; nescio quo tamen pacto plura longè inveni, quæ displicerent, quàm quæ afferrent voluptatem ullam. Offendebant maximè, mores hominum, à proposito nostro multùm remoti; quibus tamen connivere consuetudine ipsa cogebamur. His diebus, dùm Bibliothecam Ecclesiæ propinquæ honestam satis evolveremus; invenimus Origenis in Lucam triginta & novem Homelias ab Hieronymo traductas: tantòque gaudio elati sumus, ut Crœsi opes vicisse putaremus; sola enim ex fama notæ erant; cæterùm, qui vidisset aut legisset, adhùc inveneram neminem. Ea res nuntiata Florentiæ, magnum gaudium excitavit, & præcipuè Nicolao meo amicissimo & studiosissimo. Eas continuò transcribendas curavi; vnà & alias in tres Psalmos, Auctoris ejusdem: licèt volumen ipsum adeò putre erat, ut vix pauca legi possent. Contendimus summo studio, quæ ad optimam reformationem Religionis nostræ pertinere videbántur, à Pontifice summo impetrare, per nos ipsos Interpellantes sæpè Pontificem, & per alios familiariùs illi inhærentes, præcipuè per Venerabilem Patrem nostrum Abbatem Sanctæ Iustinæ, Prioremque Sancti Pauli. Erat in nos Pontificis animus benignissimus; sed temporis prævalente malitia, quædam indulgere noluit, quæ consuetudini Curiæ præjudicium afferre videbantur. Petebamus, ut liceret nobis antiquo more, Prælatos Ordinis corripere ac privare etiam (si mererentur ea pœna plecti), ut juxtà Prophetam, evellere noxia germina, & utilia plantare possemus; eisque substituere, quos sciremus idoneos: Porrò Monasteria non nisi per mortem Prælatorum vacare in Curia Romana volebamus: Confirmationesque Prælatorum ea lege poscebamus, ut solverent in Curia taxationem consuetam. Nihil horum, liberè, impetrare potuimus; & hoc extremum, minimè omnium. Indulsit tamen verbo, ut Privilegijs nostris vteremur. Confirmationem tamen nostram concessit liberè; & si Indulta alia (quæ gratis fieri postulabamus) non, ea lege, concessit; voluitque solvi ex more. Quæ verò impetravimus, vtilia & necessaria, fermè ista sunt. Antè omnia plenas autoritatis Bullas Confirmationis nostræ, in quibus omnis antecessoribus nostris vel à sede Apostolica, vel à Constitutionibus Ordinis indulta facultas, nobis data est: Confirmationem itèm Privilegiorum nostrorum, Alexandri iiij., & v. cum relaxatione annui census unciæ auri, quam, in signum perpetuæ libertatis, Apostolicæ Cameræ solvere ab Alexandro Quarto jussi sumus, & quæ multis annis soluta non fuerat; ea conditione apposita, ut postmodùm sollicitè persolvatur, quod negligentèr omissum est. Revocationem quoq; manualium Heremi, quæ impetrata in Curiam fuissent, in jus ac ditionem nostram: Indulgentiam in mortis articulo generalem omnibus, qui in ordine regularitèr vixerint,

Extre-

Digitized by Google

Extremas tres Bullas, deficientibus pecuniis, antè discessum nostrum habere nequivimus. Romæ fuimus menses fermè quatuor. Quo tempore, parùm otii, & quietis invenimus, adire coacti necessariò quotidiè Pontificis fores, amicosque vsquè ad improbitatem salutare. Suscepti sumus à plerisque convivio; nemoq; nos non libens vidit. Per eos dies, quibus applicuimus, rediit illustris & clarus Eques Stephanus Porcius peragrata Gallia, Germaniaq; & Occidente fermè omni, vnà cum illustri Adolescentulo Mariano fratre suo, & ipso Equite; cum quibus fuerat nobis Florentiæ magna gratia præcipuaq; consuetudo. Prætor enim Stephanus Florentiæ insignis fuerat. Dono dedit nobis Marianus puer volumen Hebræum pulcherrimum, in quo magna pars habebatur veteris Instrumenti. Accepimus gratissimè, & egimus gratias. Hoc itèm tempore Bartholomeus Episcopus hospitio nos accepit, vir planè bonus; Confessionumq; Augustini volumen aptissimum & antiquum nobis donavit. Traduximus Vitam Chrysostomi, Pontificiq; ornatum volumen obtulimus. Accepit eam gratè admodùm, sibiq; continuò legi ad mensam jussit. Legerat ipse priùs, magna cum voluptate, Chrysostomi contrà vituperatores Vitæ Monasticæ Opusculum. Magna nobis cum plerisque Cardinalibus, præcipueque cum Vrsino consuetudo fuit; à quo sæpè convivio quoque accepti sumus: obtinuimusq; ut Monasterium Sancti Ægidij de Cortona restitueret nobis, quod ab Ordine tulerat. Non ità fecerunt Cardinalis Sancti Marcelli, qui licèt nos gratè susceperit, de restituendo tamen Sancti Savini Monasterio, nihil audire voluit. Idem & Cardinalis de Comitibus de Monasterio Sanctæ Trinitatis fecit. Non erat Romæ Dominus Sanctæ Crucis, qui Sanctæ Potentianæ Ecclesiam intrà Vrbem nostri Ordinis habet. Magna mihi spes erat recuperandæ ipsius, si affuisset, justis ex causis; servabitur ad reditum illius. Dominus meus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, quanta me humanitate tractaverit, quis explicare sufficiat? Magna certè nos affectione, & novo sempèr amore suscepit, vir planè bonus, & Deo dignus, & humilitate, atq; integritate præcipua. Iam verò de Rothomagensi, Bononiensis, Sancti Xysti, Arelatensis, Cyprij, ac reliquorum humanitate, quid dicam? Sed hæc omittimus. Multus fuit nobis cum illis frequensque tractatus de Basileensi Concilio, cui Pontifex ægrè annuebat; ipsis contrà sentientibus. Adeò ut pro hac re Pontificem fuerimus alloquuti diutiùs, supplicesque oraverimus, ut occurrere imminenti periculo dignaretur. Multa respondit in rem; neque tamen quicquàm profecimus tùnc. Præcipuam verò Antonij Luscij, Cincij, Poggij, Antonij mei de Pistia gratiam, quando explicem? qui mihi pecunias omnes necessarias subministravit, COSMI ac LAVRENTII fratrum, amicissimorumque nostrorum vice, sepeque lautissimè excepit convivio. Aliorum præctereà ingenia, quibus delectatus sum, omitto retexere; Gregorij mei Corarij, Poeticæ mirificè deditì; Raphaelis clari adolescentis, Ioannis, ac reliquorum; Andreæ itèm Constantinopolitani, & Petri, Græcis literis peritorum: qui omnes nobis miro affectu studuerunt. Petreximus ad Monasterium Sanctæ Mariæ in Crypta-ferrata; ut volumina Græca illic videremus, simùl ut memorato Petro gratificaremur, qui à Pontifice fuerat Monasterij Dispensator institutus. Vidimus ruinas ingentes parietum, & morum; librosque fermè putres atque conscissos. Nihil ferè, præter notissima, offendimus. Instituteramus Cassinense quoque adire Monasterium, nisi bellorum fremitus, & pericula itineris terruissent. Benedictionem quoque sumere ex more, à Domino Bononiensi, Pontificis jussu, parati eramus: nisi vnus ex familia peste correptus, ac defunctus repentè, nuntiatus, Cardinalis animum consternasset. Eo impediti, reditum maturavimus iv. Kalendas Iunias, Benedictione Pontificis, & amicorum aucti gratia. Rediit nobiscum amicissimus noster Bartholomeus de Monte Gonzio, fidus admodùm comes. I. itaquè die Viterbium venimus; ij. ad Vrbem veterem; tertiaque Perusiam, ubi à Thoma nostro, Priore S. Trinitatis, gratissimè accepti, diem integrum remorati sumus. Indè socius nostri itineris, Abbas Vallis-Castri, cum bona gratia nostra Fabrianum profectus, deseruit nos. Invenimus illic Opusculum de Consolatione, Auctoris ignoti quidèm, sed benè eruditi. Id nobis à Priore memorato dono datum, gratè accepimus. Profecti Perusia, Arretium venimus; ibique à Fratre nostro Iacobo gratissimè suscepti, postridiè ad Monasterium de Poplena pervenimus. Indè, cùm ad Monasterium Fontis-boni, societate impediti, ire nequivissemus; Heremitis scripsimus: excusantes, cùr ad eos non ivissemus, poscentesque, ut Hieronymum de Balneo ad nos Florentiam mitterent, Deo id agente profectò, nobisque cooperan-

 te.

Digitized by Google

te. Nàm per hanc occasionem, lapis offensionis & petra scandali de medio factus est, nobis certè non intendentibus primùm. Sequenti die ad Monasterium S. Margaritæ divertimus, atque indè Florentiam venimus, iv. Iunij. Benedictum Romæ reliqueramus, ut infirmanti famulo obsequeretur. Suscepti sumus à Patre Monasterij, atque à Fratribus, & Filiis nostris ineffabili gaudio, & præcipuè recreati sumus aspectu gratissimo & affectu mirabili fratris. Sequutus est è vestigiò iter nostrum Hieronymus accersitus à nobis, nuntiusque itèm ab Heremitis seorsùm, quo multùm orabant, ut ad eos fine illo pergeremus; apertiùs enim se mecum acturos omnia, absente illo. Tractare secum negotia D. B. continuò cœpimus; ne frustrà accersitus videretur à nobis. Visitationes plurimæ, & gratissimæ fuerunt amicorum omnium, reditum nostrum miro affectu præstolantium. Scriptum fuerat nobis, dùm adhùc essemus Romæ, excessus inauditus & execrabilis impuri hominis M. qui uxorem rustici deperiens, redeunti de via rustico cum armis occurrens, percutere illum voluit; qui incurvo gladio, quem ferebat manu, ictum excipiens sinistræ manus pollicem abscidit adultero. Indè clamore exorto, occurrentibus plurimis; in vicinum Castrum se mœchus recepit, uxoremque, rustico ablatam, Florentiam abduxit. Vbi ergò illùc venimus, accersitus à nobis; conscientia prohibente, venire absque Advocato noluit. Qui, cùm amicus esset, exegit, ut illum non detineremus. Fecimus satis votis ejus. Venientem digna increpatione castigavimus. Purgare se incepit, & invertere negotium totum! Indè proficiscentes, nobiscum illum ducere voluimus, ut pœnas sceleris daret: importunis tamen amici precibus victi, manere permisimus, dantes illi in mandatis, ut nunquàm in locis publicis apparere præsumeret. Reliquimus Hieronymum, profectique ad Heremum sumus; celebritate vicina S. Romualdi invitante, redituri propediem, ut Benedictionis gratiam perciperemus. Venimus prima mansione ad nostrum Monasterium S. Andreæ de Candiculis; sequenti die, Pupium profecti, sermonem cum Comite in multam horam protraximus, impensiùs orantes; ut juvenem Religiosi habitus, quem tenebat in vinculis, reum licèt, dimitteret liberum. Scripseramus ad illum ex Vrbe literas, atque ex Florentia, hoc idem continentes. Occurrit nobis, ut didicit adventum nostrum, humanissimeque accepit, & magno in honore habuit; redditaque facti sui ratione, quæ vellemus, facturum promisit. Exegimus, jure nostro piscari velle in flumine communi; libentissimè annuit. Post longum sermonem, Socium, die jam advesperascente, pervenimus. Postridiè Reginopolim mane perreximus, Comitem infirmum visitari. Occurrit nobis, ut potuit, magnoque officio nos accepit. Multis ibi verbis ultrò citròque habitis, ad nostrum Monasterium Fontis boni perreximus. Offendimus rem satis perturbatam, & confusam per imprudentiam ejus, quem præesse Claustro Monachorum jusseramus. Contendimus ad Heremum, susceptique sumus magna Fratrum nostrorum Heremitarum lætitia. Omnes unanimes postularunt, ut auctorem scandalorum Hieronymum indè amoverem. Voluimus, ut hoc votum suum scripto firmarent, supplicantes, ut illùc ultrà eum redire non permitterem; quod & fecerunt. Postularunt itèm, ut & Maurum à suo consortio repellerem, qui in Fonte-bono fuerat relictus à nobis, ut præesset Monachis. Fecimus votis ipsorum satis, & quantùm licuit, cautè. Peracta deindè Solennitate, compositisque utcunquè rebus, Florentiam redire instituimus, ut plurima, quæ imminebant, negotia, gravia satis, tractaremus; simùl ut Benedictionis perciperemus munus. Movimus Monasterio Fontis-boni x. Kalendas Iulij; visitavimusque Monasterium nostrum S. Ioannis Evangelistæ; eaque die ad Monasterium S. Margaritæ perreximus. Multa cum Priore contulimus, viro prudenti & amantissimo nostri. Postridiè, vigilia scilicèt Nativitatis S. Ioannis Baptistæ, ad Monasterium nostrum S. Mariæ de Angelis venimus. Cæterùm, antequàm proficisceremur Monasterio Fontis-boni, negotium perditi hominis M. subtiliùs indagare voluimus; profectiq; sumus ad locũ, ubi scelus admissum est. Ibi x. testes examinavimus singulatim, ut exculpere veritatem rei possemus Omnes uno ore, reum maximi criminis, immò multorum criminum dixerunt. Scripsimus omnia, ipsumque per literas convenimus, ut ad diluenda occurreret crimina. Obedire contempsit. Posteà verò quàm Florentiam venimus, multorum nos civium precibus fatigavit, ut illi veniam daremus; venire tamen ad nos nunquàm consensit. Conati sumus illum capere, sed fugiens delituit; neque copia ipsius capiendi nobis facta est ulla. Evasit interim manus nostras. Renuntiatum est nobis, quòd & alij quidam

Digitized by Google

quidam Monachi, partim ferrent arma militum more; partim proditionis rei tenerentur. Indoluimus vicem nostram, quòd, inter ipsa nostræ administrationis auspicia, tanta vndiquè insurgerent, quæ affligerent animum nostrum, cùm nihil ferè lętum occurreret, quo posset recreari. Ex his vnum, qui effugerat, teneri fecimus; in reliquos manum nec dùm potuimus injicere. Convocari Hieronymum jussimus coràm Patre Monasterii, & senioribus Fratribus, breviterq; alloquuti: nè ultrà Heremum adire pręsumeret, quòd eum vltrà nollent admittere, sub gravi comminatione præcepimus; interdicta illi etiam scribendi licentia, nè quid scandolorum posset oriri. Graviter ferentem, & vltrà contrà allegantem, repressimus scriptura Heremitarum; blandeq; consolati, ad Monasterium Burgense, ut petiverat, misimus. Maurum quoque, dùm in absentia nostra fureret, & nollet quiescere, datis literis, Venetias misimus. Agitatam diù controversiam inter Episcopum Castellanum & Abbatem Burgensem, cùm tres contrà Abbatem jàm essent in Romana Curia latæ sententiæ; cùm Romæ eramus, in antiquum statum restitui impetravimus; delegata curâ negotii, ut petiveramus, Cardinali S. Xysti. Indè Monachum quendam, extrà Ordinem diutiùs moratum, cùm Neapoli esse audissemus, convenire literis, atque ad nos accersire curavimus. Parùm tamen hac diligentia nostra profecimus; literis nostris illi, ut putamus, fortè non redditis. Hoc ipsum & de alio fecimus, qui tamen conventus literis nostris, adiit nos, pollicitus jussis nostris per omnia obtemperare. Florentię Benedictione celebrata, honesto apparatu; tractare negotia, immò diutiùs versata repetere cum antecessore nostro, adorsi; ad hoc de consensu Heremitarum, plurimorumque consilio venimus, ut si ducentos, quos fuerat pollicitus, aureos daret, ab omni reliquo debito absolveretur, ea tamen lege, ut, si quas unquàm constare nobis posset illum alias habere pecunias, absolutus pro ea summa non esset. Annuit ille tandèm, sed rationis calculum reddere tamen velle professus est primùm. Dùm autem in Monasterio essemus (ubi pręter intentionem nostram usque ad Augustum remorari nos impulit M. scelus, contrà quem solenniter procedi, necesse fuit) frequentes ad nos amicorum conventus fuere, ipsique amicos aliquos visitare perteximus. Adivimus nostra Monasteria S. Felicis, & S. Salvatoris, hortarique studuimus ad benè vivendum singulos seorsùm, & simùl omnes. Monasteria itèm adivimus Monialium Querceti, Buldronis, & S. Petri de Luco. Omnes ad communionem vitę instituere conati sumus; contumaces quasdam repressimus. In Monasterio nostro de Luco triduum remorati (nàm accersiti eramus earum literis), componere plura studuimus; & (gratias Deo) fructuosè nos laborasse, gaudemus; multumque spei reportavimus. Indè Florentiam regressi, Monachum alium, militię & armis negotiisque sęcularibus deditum, acri invectione castigavimus. Pollicito emendationem, & reditum ad meliorem frugem, pepercimus. Venit ad nos Abbas Monasterii Burgi S. Sepulchri, gravique exposita querimonia contrà Abbatem Vrani, impetravit; ut controversiam, quæ inter illos agitabatur, Episcopo Britonori, & Archipresbytero loci, bonæ vitæ viro, cognoscendam judicandamque permitteremus. Initiò verò priusquàm Romam proficisceremur, cuidam Matthęo curam Monasterii S. Trinitatis de monte Herculis, & Abbatis decrepiti jàm & cęci commiseramus ea lege, ut si migraret ille, hic substitueretur defuncto. Abbatem literis consolari studuimus. Hunc igitùr ipsum, in absentia nostra ab Heremitis in Abbatem confirmatũ, cùm in crimine deprehendissemus, amovimus, alio subrogato digniore. Antè verò quàm Florentia proficisceremur, λύπη τις ἀνέσκηψεν καθ' ἡμᾶς τοῦ ἡγουμένου τῆς ἡμετέρας μονῆς, ἀγανακτοῦντος περὶ χρονιωτέρας τριβῆς ἡμῶν· ἐχθέστημεν ἄγαν, καὶ σιωπῇ τὸ πρᾶγμα συγκαλυψάμενοι, ἀπήλθομεν. Movimus Kalendis Augusti, primaque die venimus ad Pratum-vetus; ibi rogari à civibus, sequentem diem, solennem oppidanis, ibi transegimus. Venimus Pupium; ubi à Comite accepti comitèr, cùm promissi sui illum admoneremus, verba retulimus. Socium, die jàm advesperascente, pervenimus. Postridiè Reginopolim petentes mane, Comiti infirmo pedibus, congressi sumus. Ab eo reverentèr accepti, ad nostrum Monasterium Fontis-boni pervenimus, egimusque celebritatem Sanctorum Martyrum Donati & Hilariani, præcipuam loci, cum totius familiæ gaudio. Ad Heremum indè tendentes, magno Fratrum obsequio suscepti sumus.

Digitized by Google

mus. Et quoniàm Ἀρχαιρεσιῶν propinquabat tempus; magnam offendimus perturbationem obortam, quòd is qui Μείζων hoc anno suo ordine futurus erat, studere Hieronymo illi abjecto putaretur. Advertit hoc ille, magnisque precibus egit nobiscum, ut se absolveret; multisque lachrymis confessus est pusillanimitatem suam. Eum, & cęteros blandè consolati; indicem rerum omnium Heremi facere aggressi sumus. Invenimus in nostro Monasterio Prati-veteris excitatum grave scandalum perversitate Sacerdotis. Duæ enim famulæ puellæ, illo nequam uel agente, uel assentiente, uel non prohibente, clàm fugerant. Ejus rei gratia, coercitum graviter, indè amovimus. Τὴν δὲ διάκονον consolati merentem; nè, redire cupientes, exciperet, interdiximus consultò; sic enim illa petierat. Cùm verò in nostro Monasterio essemus, literis Abbatis Burgensis certiores facti sumus, abjectum Hieronymum, indè aufugisse clàm, ficto metu, quòd à nobis coercendus esset proximè. Solliciti verò quorsùm iret; ad patriam & propinquos ac notos divertisse didicimus. Volueramus vestes illi suas mittere; utque, qui ferret ad se, mitteret, mandaveramus; cùm id, Monachus ad nos profectus agere detrectaret. Consecrationē Ecclesię in Heremo, Missarū celebratione peregimus; & post paucos dies, Altaris Consecrationem intrà cellam, quæ Papę dicitur; & postmodùm Ecclesię Fontis-boni celebravimus Dedicationē. Discessus ille Hieronymi, repentè nuntiatus, Heremitarū animos terruit. Conventus fuerat Basileensis Concilii literis Hieronymus inclusus, uti ad Synodum pergeret. Nos itèm, ut illum mitteremus, literis æquè urgebamur. Ea res, quoniàm anceps erat, visa est nuncianda Pontifici; nè contrà illius voluntatem quippiam fieret. Scripsimus, sed rescriptum nihil est nobis. Fama interim, quòd Pontifex Concilio assensum præbuisset, pervagante, diutiùs hęsit Hieronymus. Multa nobiscum egit de potestate nostra, quòd non possemus ipsi per nos Majorem instituere. Responsum illi ritè est: *Nos illorum Privilegia servare velle, nostra itèm jura minui, haud quaquàm tolerare*. Plurimis in hanc rem dictis, discessum est. Ubi verò φιλοδοξίας illi aditus omnis obstructus est; spontè proficisci ad Concilium voluit; consensuque nostro habito, profectus est, sumptibus illi necessariis pro viatico suppeditatis. His diebus Abbate Silvę mundę privato, substituimus in Monasterii regimine Camerarium nostrum. Abbatem verò Monasterii Cantiniani pręfecimus Fratrem nostrum & comitem itineris nostri Dominicum, Cappellanum nostrum. Advenit per hos dies ad nos Franciscus de Sandellis, Abbas de Carceribus, advocatus à nobis, ut Venetias duceret ad Monasteria partium visitanda; sed nos ibi non invenit; profecti namquè ad Burgum S. Sepulchri fueramus, ubi magna omnium expectatione, ingentique lętitia totius plebis accepti, qui nobis obviam extrà Oppidi januam occurrerant, Kalendis Septembris, quandò annua Dedicationis celebritas agitur, in nostro Monasterio Missarum solennia celebravimus, totius populi concursu. Ibi paucis diebus remorati, quosdam ex Monachis corripuimus publicè; omnesque seorsùm atque communitèr hortati ad benè honesteque vivendum, bonam retulimus spem. Adivimus & Monasteria semirupta S. Catharinæ, & S. Margaritæ; bonaque Monialium fama satis recreati sumus. Eas blandè hortati, atque ut in communi vitam agerent suadentes, læti discessimus. Offendimus Monasterium nostrum S. Ioannis gravi ære alieno pressum, conatique sumus moderari fœnus, & pignora recipere à creditoribus, idque obtinuimus. Quædam ibi constituimus, honestati convenientissima, & maximè; nè in cellulis Monachorum Sęculares aut Clerici admitterentur ad dormiendum. Compositis utcunquè rebus, indè proficisci instituimus, reditum nostrum maturè pollicentes affuturum. Per eos dies visitationes crebræ fuerunt civium, qui oratione quoq; Marii amici nostri nos laudare voluerunt. Visitavimus & Gubernatorem Oppidi ex officio nostro, sermonemque cum illo diutiùs protraximus, à quo sumus humanissimè accepti. Indè abeuntes, comitati sunt nos fermè ad duo millia passuum quidam ex amicis nostris. Abbas uerò & Monachi quatuor Anglarium usquè prosequuti sunt. Iuraverant omnes in manibus nostris obedientiam, qua die veneramus, susceptique cum processione solenni fueramus. Anglarium itèm, ubi propinquavimus, Abbas cum Monachis obviam cum processione venerunt extrà Oppidi januam; sicque ad Ecclesiam usquè deduxerunt. Ibi solennitate servata, juratum est itèm ab Abbate & Monachis in manibus nostris; Eam noctem ibi egimus, indigneque accepimus Abbatis negligentiam. Crimina adver-

adversùs illum plurima, jàm tùm; cùm essemus Romæ atque Burei. Ea inquirere diligentèr, animus est. Anglario mane proficiscentes; Abbas Dicinum usquè comitatus est. Illùc ex condicto (ut putamus) Legati Capresani nos studiosè adierunt, ægrè ferentes, Monasterio Abbatis titulum subtrahi, Abbatemque ipsum commendantes. Respondimus, quæ tempus & ratio deposcere videbantur. Indè profecti, ea die Sociom advenimus. Ibi certiores facti sumus, Abbatem de Carceribus advenisse, nostrumque opperiri reditum. Postridie, mane pergentes ad nostrum Monasterium Fontis-boni vi. Septembris, ab ipso, & socijs, ac reliquis gratissimè accepti requievimus ibi. Continuò renuntiatum est nobis Hieronymum illum Pupij se continere, atque foveri à Comite amico nostro. Ea re offensi, scripsimus ad Comitem; ut illum traderet nobis. Accepto responso, quo requirebat præsentiam nostram, ut coràm tractare negotium possemus; quià instabat Ἀρχαιρεσιῶν dies, in que pergere ipsi volebamus; Abbatem ipsum, & Dominicum nostri itineris comitem cum literis & nuntio direximus, quo, ut Hieronymum ipsum traderet nobis, iteratò petebamus: vel, si id displiceret, suæ saltèm ditionis solo illi interdiceret. Acceptis humanitèr nuntijs nostris; primum illud exequi renuit, dicens: se nolle contrà fidem suam quicquam; dedisse illi conductum, atque ideò tradere illum nequaquàm posse. Repulsi prima postulatione; ut saltèm, quod secundo loco petebatur, annueret, instabant Legati nostri. Gratè primùm respondit; deindè Hieronymum ipsum, qui intrà Palatium servabatur, diù alloquutus, atque cum illo vnà rediens; præsentibus illi Legatis inhibuit, si rebellis esset noster, in territorio suo morari. Ad hæc, negare ille, se hujusce criminis reum. Tùm constantèr Abbas alloquitur Comitem; non ità inter se convenisse, asseverans; illum, non esse facti sui optimum judicem. Quid multa? Comes in sententia perstitit; atque ità discessum est, dùm ille reo nostro interdicere territorio suo noluit. Relatus hic nuntius nos immodicè contristavit; quòd indigna nostra amicitia tantus vir perpetrasse videretur. Dehinc officia instituere in Heremo, atque in Fonte-bono perreximus ex more, viij. Septembris. Magna ex propinquitate Hieronymi, contentio inter Heremitas orta videbatur, quòd is, qui eligendus erat Major, Hieronymo studere videretur. Tandèm compositis & pacatis omnibus, officijsque injunctis, ut solenne est; ad Monasterium ea ipsa die redivimus, officia itidèm dispositurì. His ritè peractis; de consilio & consensu omnium, Florentiam pergere instituimus, ut machinationibus Hieronymi possemus occurrere, qui scripsisse literas, conductumq; postulasse, immò & impetrasse ferebatur. Hortati familiam, die ix. discessimus, comite nostri itineris Abbate memorato. Sanè, antequàm proficisceremur, non omisimus, quin Comiti scriberemus plenas querimoniæ literas. Venimus ad Pratum vetus ibique visitato Monasterio; post prandium, adhibito Notario, collationes tres exegimus; Monasteriumque S. Michaelis de Castro Britonum propè Bononiam (quod diutissimè ab Ordine subductum, Fratribus gaudentibus cesserat, & modò, post obitum omnium, ab vno, solo superstite, sub pactione pecuniæ annuæ Fratribus S. Brigidæ consignabatur) Domno Damiano contulimus, ut esset, qui causam Monasterij atque Ordinis ageret. Monasterium itèm S. Christinæ de Trivisio, eidem, quæ se pro Abbatissa gerebat; Abbate ipso consulente; & Monasterium S. Michaelis de Heremo, socio itineris sui, provecto satis viro, contulimus. Ipsa die ad Monasterium S. Margaritæ, ac postridiè Florentiam hora fermè ix. pervenimus, vigilia SS. Martyrum Prothi & Hiacynthi, quorum corpora in Ecclesia nostri Monasterij nostro studio condita sunt. Ipsam celebritatem egimus cum Fratribus nostris, à quibus comitèr accepti fueramus. Literas dehinc à summo civitatis Magistratu cum gratia impetravimus, quibus juberetur omnibus, ut favere nobis contrà rebelles omnes maturarent. Multa tentata sunt, ut fundum nostrum Camertinum vendere, & pecunias creditoribus restituere quivissemus. Scriptum quippè fuerat nobis à fratre; non deesse, qui cccc. aureos mutuò darent, ea lege, ut tandiù fundi perciperent fructus, quòd ad pecuniam suam illis redderemus. Verùm hæc, & alia, potior quoque, conditio evanuit. Aggressi sumus magno studio agere negotium cum D. B. dudùm initum, cujus nequicquàm tentati instantia nostra, indignitatè ægrè ferebat Prior S. Margaritæ, homo nobis amicissimus. Misimus primò Abbatem nostrum de Carceribus, qui, verbis ultrò citroque multis frustrà consumptis, vacuus redijt. Perreximus ipsi postmodùm, homi-

Digitized by Google

hominisque pertinaciam verbis castigavimus; parati illum, si persisteret, cogere. Humilitèr satis respondit, præsentibus Abbate ipso, & ipsius Monasterij Patre. Demùm conclusum inter nos est; ut, habita Heremitarum deliberatione, ipsum ab omnibus absolveremus, pactamque pecuniam reciperemus. His diebus orta est nobis cum Fratribus nostris de nostra potestate contentio; putantibus illis, se à jure nostro per suas exemptiones fore alienos. Consilium super ea re accipere placuit; inventumque est, illos longè falli. Neque enim præjudicarunt illorum Privilegia Constitutionibus Ordinis, & Apostolicis literis, plenissimam auctoritatem Generali Religionis Patri tribuentibus. Erat nobiscum Abbas noster, quem diximus, videratque, quàm esset necessaris nostra præsentia; benevoleque satis admonuit: supersedendum profectioni nostræ ad eas partes; se paratum, quandò esset opus, redire, & nobiscum illùc pergere. Ejus benevolentiam amplexi, manere decrevimus. Multa contulimus secundùm genus & speciem, nùnc de Religionis totius, nùnc de singulorum Monasteriorum statu. Eidem literas dedimus, ut Suffraganees quoque Monasteriorum visitare posset, atque corrigere. Collectas quoque in illis partibus, ut exigeret, injunximus non reluctanti. Sicque cum bona nostra gratia profectus, literas nostras ad Dominum Fantinum, Bononiæ Gubernatorem, S. Michaelis negotium commendantes, & ad alios plures detulit. Visitavimus nostra Monasteria, Fratresque ad benè vivendum, quibus modis potuimus, hortati sumus. Blandè Priorem nostri Monasterii allocuti, diuturniorem nostram præteritam motam excusavimus. Plura sæpè de negotiis nostris cum illo contulimus, honorandi causa & ut præteritæ illum commotionis pigeret. Neque tamen profecimus quicquàm; idem enim perseveravit postmodùm, qui anteà fuerat. Animadvertimus id apertis indicijs, hìc ut inserantur, nequaquàm necessarijs; adeò ut, acriùs illius ἀκρασίαν καὶ τῦφον coercendi, animus fuerit. Prospeximus paci juniorum καὶ τὴν ἡμετέραν ὕβριν æqua mente toleravimus; acturi de illo, quod Dominus inspirare dignabitur. Conclusimus tandèm negocium D. B. pacificè, pecuniasque recepimus; absolventes illum, ab administratione omni plenè. His diebus M. ille, de quo nobis sermo fuit; Roma rediens, literas à Cardinali Vrsino commendatitias detulit. Neque tamen ipse ad nos venire ausus, Abbate nostro patrono in causa sua usus est. Eo instante, ità demùm illi remisimus injuriam carceris; si pergere Venetias, atque biennium in nostro Monasterio S. Mathiæ remorari vellet, acturus pœnitentiam. Multa pollicitus, postquàm in conspectum nostrum venit, multis lachrymis profusis, ægrè obtinuit, ut ad Monasterium Vallis-Castri mitteretur. Movimus Florentia antè lucem, Kalendis Octobris, evitandæ cujusdam necessitatis gratia, venimusque die ipsa Socium. Vidimus postridiè ex amussim singula, & loca omnia diligentèr inspeximus, intento ad resarcienda, quæ malè dissipata erant, animo. Indè propinquæ nobilissimæ vineç nostræ vindemiam inspeximus, atque ea ipsa die vineam aliam contemplari perreximus; sicque ad nostrum Monasterium Fontis-boni, die jàm advesperascente pervenimus. Offendimus rem satis conturbatam per absentiam nostram, & plena confusionis omnia. Illic nos adiit Frater noster Iacobus, Prior Monasterii S. Mariæ de Angelis de Bononia, rationes afferens, cùr A. Monachum adolescentem, in suo Monasterio locatum à nobis, noluisset admittere. Visus est rationabilia prosequi, atque ideò illum hac necessitate liberavimus; mittentes memoratum adolescentem ad Monasterium Vallis-Castri. Dedimus illi tres pueros Monachos, tribus Monasterijs nostris, quæ sunt Bononiæ, singulis singulos, assignandos. Licentiam antè discessum nostrum, nostro Monasterio dederamus, xiv. argenti facti libras distrahendi, animo licèt ingrato, & multùm renitente; maxime, quòd hoc, non per se Monasterij Pater, sed per interpositam personam postularet. Priori itèm Monasterii Sancti B. possessiones mille florenorum vendendi, licentiam, post discessum nostrum, per literas dedimus. His diebus literæ à Comite nobis redditæ, præsentiam requirebant nostram. Cùm se, quocumquè mallem, venturum polliceretur; maluimus adire illum, humilitatis gratia. Animadvertimus ex familiari colloquio, eum, non nisi bono animo, & intentione pacifica Hieronymum detinuisse, & eatenùs detinere; ut illi persuaderet humilitatem. Multa in hanc rem contulimus. Faciles ad ignoscendum invenit, si modò culpam suam ille vellet agnoscere. Vbi verò nequicquàm sudatum est, neque monitis amici fideli-

tèr

Digitized by Google

tèr consulentis acquievit; suæ illi ditionis interdixit solo. Conatos se capere, arte elusit; aufugitque contectus veste muliebri; licèt nostrorum quoque negligentia evasisse dici possit. Indè profectus, se ad Balneum contulit, commovitque Gerardum, & oppidanos omnes, ut ad nos Legatos mitterent, poscentes primò ut redire liceret ad Heremum; vel (si id displiceret) ibi in aliqua Ecclesia remorari sineretur: postremò, ut vel sua ei vestimenta mitteremus. Advenientes Legatos, & magna inconstantia postulantes ista, responso rationabili fregimus, neque ulli hujusce conditioni acquiescere voluimus. Admonuimus tamen; si redire vellet ad cor, & veniam postularet, nos illius admissuros pœnitentiam. Postremò Dominum oravimus, ut illum vel traderet nobis, vel suo territorio emitteret; quod benevolè quàmprimùm fecit. Indè profugus, & nusquàm securus acquiescens, ad Sarsinatem contendit Episcopum; ad quem literas dedimus; utque rebellem nostrum, in nostri contumeliam, non detineret, exegimus caritatis jure. Rescripsit benignè; seque, & plena cum caritate suscepisse, ignarum rerum, excusavit, & solo suo jàm interdixisse signavit. Magna querimonia nobis contrà Priorem Sancti D. fuerat exposita, quód institutus exequutor testamenti cujusdam, malè administrasset, & in se legata retorqueret. Conventus itaquè literis nostris, sese contulit ad nos; prospectisque rationibus suis, injustè calumniam passum deprehendimus; rescripsimusque honestè, quantum licuit accusatori, & Priorem ipsum à nobis cum gratia dimisimus, multis verbis admonitum. Scripsimus per illum literas, negotium Monasterij S. Michaelis, de Castro scilicèt Britonum commendantes. Intereà venit ad nos, accersitus literis nostris Vgolinus Abbas S. Hippolyti, quem in domo parentum vivere (ut par erat) ægrè tuleramus; liberè se permittens nobis, & obtemperare paratus. Accepimus gratissimè hominem, animatumque blanda pollicitatione dimisimus. Per eos dies, rationabili nos causa evocante, licèt pluvia obstaret, perreximus ad Burgum Collinæ, exactoque negotio venimus ad Pratum-vetus. Ibi cibo & calore recreati: quòd festivitas omnium Sanctorũ immineret quarundam Confessiones audivimus; & cum Ἄμμα τῆς Μονῆς diutiùs protracto sermone, invenimus, quæ multùm displicerent in ea. Inde postridiè ad Comitem nostrum profecti, multis consumptis verbis, Socium remeavimus. Deindè vicinam solennitatem acturi, Camaldulum redivimus. Eò nos adiit Dionysius noster Venetiis profectus, visitandi gratia, multas ad nos literas afferens nobilium, Priorem S Matthiæ commendantes. Orta erat illi cum Abbate nostro de Careeribus simultas & adversùs illum indigna suspicio, quòd vices nostras illis in locis agens, putaretur hæc & illa contrà Monasterium & Priorem memoratum velle. Neque cunctatus erat, multa illi crimina objicere, idque in laicorum nobilium aures. Displicuit mirè tanta insolentia, eamque compescere ex nostro instituto perreximus, datis ad illum literis ejus stultitiam castigantibus. Nobilibus itèm respondimus rationabilitèr & humanè. Attulerat literas itèm commendantes Augustinum quendam, improbum adolescentem, qui Monasterio memorato projectus sua & Prioris intemperantia, redire illùc omninò decreverat, & ut permitteretur instabat, à nobis sæpè passus repulsam; locatusque subinvicèm in duobus Monasteriis, ire neglexerat. Multa contulit nobiscum Frater memoratus & de Priore suo, & de Abbate memorato, & de statu Monasteriorum, ac de moribus Monachorum; sollicitudineque cumulatos reliquit. Petebat plurima ex persona Prioris; ex his, quæ honesta videbantur, indulsimus. Multa & de mæroris nostri causa, inter nos & nostrum exorta Monasterium (quia indè veniebat), locutus est nobiscum; eique cautè satisfacere conati sumus, literis Hieronymi fratris nostri admoniti, & ipsius morum non ignari. Dedimus ei literas ad Augustinum memoratum, mandantes illi: ut omni dilatione postposita se conferret ad nos. Quicquid postremò postulavit indulsimus; auctumque nostra benedictione dimisimus. Intereà fratris literis certiores facti, Fratres nostri quanta essent adversùm nos indignatione concitati, & maximè Pater Monasterij, & duo alij; consulere Iurisconsultum de potestate nostra instituimus. Clarum itaquè ipsius professionis virum, D. Stephanum Bonacursum, literis monuimus, ut non nostram, sed justitiæ causam tuendam susciperet. Rescripto consuluit. Acri dolore cruciati sumus, animadvertentes, hanc amori nostro vicem reddi; peccatisque nostris imputavimus, quòd viscera nostra violentèr à nobis sentiremus avelli. In hanc rem sæpiùs scripsimus fratri, & cæteris, qui nobis scripserant, nostram illorumque mæstitiam consolantes.

Inter hæc, repetitis nostri Comitis literis orati, ut diem locumque constitueremus colloquii nostri; Pupium secundò profecti sumus. Illic ab eo comitèr, ut solebat, accepti; sarcinam gravem & permolestam adjectam nobis ingemuimus. Literis quippè Pontificis Romani, negotium visitandi Vallumbrosani Ordinis injungebatur nobis. Id negotii Romæ præsentibus nobis attentatum, excutere sæpiùs conati; securi jàm acquiescebamus, nihil tale suspicantes. Doluimus quidèm, eam provinciam molestissimam nobis injungi; sed & Comes ipse indoluit vicem nostram. Quippè solùm Pupiense Monasterium visitandum nobis injungi cupiebat. Cardinalis prætereà Vrsinus, ejus Protector Ordinis, ad hoc vehementèr suis literis incitabat. Quid plura? Arcto in loco circunventi, neque exitum reperire valentes; rescripsimus socijs nostris: Si vellent hieme præsenti visitare, nos illis affuturos; alioquin, oriente vere, Religionis nostræ negocia peracturos. Per eos dies, cùm ad nostrum Monasterium redissemus adijt nos carissimus Thomas Perusinus, literis nostris evocatus, & officio suo satisfaciens. Plurima cum illo contulimus, & præcipuè de Monasterio S. Trinitatis, quod Cardinalis de Comitibus restituere Ordini intenderat; cujus etiam rei causa fuerat imprimis accersitus. Monacho suo, Manuale nostrum quoddam propè lacum Perusinum, contulimus, S. Mariæ titulo insigne; plenumq; gaudii & bonæ spei dimisimus. Repulimus quendam ex Prædicatorum Ordine, sui itineris comitem, volentem Religionem nostram profiteri; & alium subindè, Arretii hoc ipsum flagitantem. Literæ plurimis ex locis allatæ sollicitabant animum nostrum; cùm repentè, vitandi tædij causa nos contulimus Socium. Advenerat ad nos Domnus Rainerus Prior, nobis meritò carus; quem Camerario à nobis instituto necessariò substituimus familiæ solatio & Monasterij utilitati consulentes; curarum nostrarum socius, comesque fidissimus Socij biduò remorati, nuntio certiores facti sumus; socios nostros adventasse Pupium, accessumque ad se nostrum præstolari. Profecti continuò, die jàm advesperascente pervenimus. Occurrit nobis Comes noster ad pontem; sequuti sunt illum comites nostri, aliquandiù expectati; sicque simùl oppidum ingressi sumus. Plurimis indè sermonibus habitis cum Comite nostro, datoque initio rei, pertractatisque quibusdam, ipse Socium redij, socijs intra Monasterij claustra manentibus. Duo quædam instituerant absentibus nobis, quæ nequaquàm approbavimus; Iuris consultum, & Notarium assumentes absque conscientia nostra. Postridiè redivimus summo mane; adorsique post prandium Visitationis officium, quinquè fermè perpetuos dies transegimus; & an aliquid profecerimus, incerti sumus. Nos in Palatio Comitis hospitium per eos dies habuimus, humanissimè accepti jugitèr. Displicuit in socijs immodicus apparatus; neque continuimus, quin sententiam nostram, lenitèr tamen, expliearemus. Post examen diligentissimum; cùm de instituendo ibi Vicario sermo haberetur, & hunc ille, hic alium præferret: ut Mariotum nostrum, ibi dimitteremus, impendiò à nobis postularunt. Advenerat enim ad nos visitandi causa, neque ipse modò verùm Abbas quoque nostri Monasterij Vallis-castri. Durum quidèm visum est; sed, orantibus nequaquàm reluctati diutiùs, consilium fuit. Itaquè, ut onus ipse subiret, imperavimus; fecitque satis voto nostro. Visitavimus Comitem, vidimusque omne Palatium, & cisternam valdè mirabilem, ipso duce & præeunte, conspeximus; multamq; ingenij ipsius elegantiam sumus admirati. Nihil enim non fermè manibus suis transfigit. Accessit ad nos, dùm adhùc ibi essemus, Abbas noster S. Mariæ de Agnano, multaque contulit nobiscum de dispositione sui Monasterij, opem nostram implorans multùm. Consolatum à nobis, quantum licuit, dimisimus. Abeuntes è Pupio, Comes ipse aliquandiù comitatus est honoris gratia. Discessimus ab invicem, ea conditione proposita: ut quamprimùm successorem Marioto mitterent, nè invidiæ pateret aditus, quòd alieni habitus Vicarium ibi constituissemus. Orarunt, ut mòx Florentiam pergerem; quod facturum pollicitus, inducias, donèc Arretium pergerem, postulavi. Veni Socium, & indè Camaldulum. Redierat ad me non vocatus Vgolinus noster, causa satis probabili inductus. Occupati paucis diebus in dispositione domus, iter arripuimus, eo consilio, ut Arretium primò, indè Castellionem, Anglarium posteà, Burgumque peteremus. Movimus Socio iij. Decembris, & ipsa die Arretium venimus, pluvia nos semper comitante. Accepti humanissimè à Iacobo nostro Abbate, paucis ibi diebus secum remorati sumus. Quo tempore, dùm Monasteria nostra viseremus, comperimus, neglecta fuisse monita nostra, Prælatosque

ac

Digitized by Google

ac Monachos non abstinuisse à Monialium visitatione. Doluimus: & hanc transgressionem acri invectione insectati, quosdam secretiùs corripuimus; adjectis, ni desisterent, minis. Moniales nostri Monasterij acriùs castigavimus, inhibentes: *ne ultrà panem Abbati illi facerent*; omnemque aditum obstruere conati sumus. Non defuit, qui precariò posceret; permitti sibi audire Confessiones Monialium quarundam extrà oppidum, & alterius Ordinis. Ejus improba & importuna postulatio à nobis severitate congrua repulsa est. Visitavimus Fratres nostros Abbatem S. Floræ & Monachos reliquos, & præcipuè Hieronymum meum; fœderaque disjuncta, & disrupta fermè refarcire curavimus, bona cum gratia Abbatis ipsius. Fratres itèm montis Oliveti gratissimè vidimus. Habitum Religionis puero bonæ indolis dedimus in nostro Monasterio S. Clementis. Ibi dùm essemus, Abbas S. Michaelis impensiùs commendavit nobis Ioannem Monachum Arretinum, quem, dùm Roma rediremus, propè Vrbem-veterem inveneramus, eò proficiscentem, & ex cujus ore seriem omnem vitæ impudicè actæ didicimus. Petebat memoratus Abbas ut, si ad nos ire vellet, lenitèr eum ad pœnitentiam susciperemus. Venientem benignè suscepimus, & ad meliorem vitam hortati, plenum bonæ spei dimisimus à nobis, assignato illi termino, quo rediret ad nos. Arretij dùm essemus, visitavit nos Legatus Florentinorum Rodulphus Piruccius, amicus noster; cui etiam literas & ad Pontificem & ad Cardinalem Visinum dedimus, petentes absolvi à Visitationis officio. Illùc venit & Ioannes noster adolescens ex Castellione, & cum eo necessaria multa tractavimus. Dùm adhùc Pupij essemus, adierunt nos Florentinorum exactores, auxilium postulantes: inopia nostra nequicquàm allegata, cc. sextarios tritici dare, tandèm pacti sumus. Hi nos Arretij quoque convenere; eisque memoratum frumentum intrà Castellionem assignavimus, mutuò accepto à Ioanne ipso maxima ex parte. Indè profecti, Anglarium petebamus; iterque aliquandiù per plana facientes, devenimus in ascensum præcipitis montis, gelu nos & nive comitante. Pervenimus Anglarium die jàm declinante in vesperam. Offendimus, Abbatem paulò antè exisse, ut Burgum peteret; qui, signo admonitus, cùm adesse nos comperisset, redire noluit. Pergebat eques, puerum amasium suum ducens, turpitudinemque suam conspici à nobis detrectavit. Eam noctem ibi agentes, postridiè Vicarium sumus alloquuti diutiùs, & de homine nequam grandis nobis sermo fuit; jamq; privandi eum cogitatio fuit. Consilio cum socijs itineris agitato, Burgum ire properavimus; quò, cùm propinquaremus, obvios habuimus Burgensem & Anglarem Abbates, qui, ut deducerent nos, adveniebant. His comitibus ingressi oppidum, magno favore omnium excepti sumus. Visitavimus continuò Gubernatorem Rogerium, antiquum amicum, & Iurisconsultum celeberrimum; à quo gratè accepti, sermonem diutiùs protraximus. Vbi verò nos cognovit ex nomine (nàm aspectu non norat); tùm verò mirificè gavisus est, eamque lætitiam suam & gestu & verbis facilè significabat. Ad Monasterium reversi, Fratres hortati, *ad bene vivendum*, sumus; quosdam ex his severiùs corripientes, in quos Abbas ipse imprimis invectus erat. Secundò Rogerium ipsum necessariò visitavimus, intentionem nostram exponentes adversùs perditum hominem, & necessarium postulantes auxilium. Benignè pollicitus est; & justitiam ardentèr exequi hortatus, dimisit à se. Postridiè, idest xii. Decembris indè discessimus; Abbatem memoratum ducere nobiscum instituentes unà cum Burgense. Reliquimus ibi Camerarium nostrum, ut interìm Anglarium pergeret, confectoque rerum omnium indice, testes examinandos contrà illum curaret. Ità & factum est. Venimus ea die ad Monasterium Deciani; Abbate ipso comitante, & multa pro se, & contra Antonium Monachum suum prosequente. Ibi magna vi precum & per se & per alios institit; ut, eum abire, permitterem. Neque tamen, quod petebat, obtinuit. Sequenti die, cùm, ob nimiam vim inundationis, amnem transire absque periculo nequiremus; conscendimus propinqui Castri collem asperum, ut trajicere commodiùs breviores aquas possemus; verùm præceps torrens & saxa volvens, quò erat angustior, eò periculi plùs habebat in transitu. Cunctatis aliquandiù; & hæc atque alia nequicquàm tentantibus, consilium tandèm fuit: ad pontem regredi breviore quidèm, sed præcipiti, & stricto calle. Conscendimus montis cacumen ardui; perque ejus dorsum fermè quatuor millia passuum iter agentes. Egimus solennitatem Dominicæ Nativitatis in Heremo nostra, Oraverat nos & nuntijs & literis Abbatissa Monasterij Pra-

 ti-

Digitized by Google

ti-veteris; ut celebritatem Monasterij secum ageremus. Itaque compositis negotijs nostris, ut pro tempore licuit (Florentiam enim, visitandi Vallumbrosanæ Religionis causa, ire necessariò compellebamur) vii. Kalendas Ianuarias contendimus ad Pratum-vetus; quò vix tandèm die advesperascente pervenimus, acri ventorum vi maximè afflicti. Egimus festivitatem B. Ioannis in ipso Monasterio, multùm consolati de bono instituto, & honesto Ancillarum Christi apparatu. Vnam ex his, secretioris vitæ desiderio & studio intrà brevem cellulam se continentem, & orationis ac lectionis studijs deditam; ipsius precibus victi, Matre tamen Monasterij comitante, visitavimus; *& in opere Dei, sacraque quietis instituto confirmare curavimus*: admirati nimiùm ipsius hanc mutationem, & in ea benedicentes Dominum. Deindè hortati omnes *ad benè regulariterque vivendum*; v. Kalendas Ianuarias profecti, ea die ad consuetum S. Margaritæ hospitium venimus. Priùs, antè quàm nostro Monasterio Fontis boni moveremus, contuleramus Ecclesiam S. Luciæ de Ancona D. Ioanni Monacho Abbatis Vallis castri, cujus mihi solatium Dominus clementia singulari providerat, ut eum, vices gerentem nostras, in Monasterio linqueremus, securi de illius fide, ac religione singulari conjuncta prudentiæ. Venimus Florentiam iv. Kalendas Ianuarias. Sed antè quàm ingrederemur civitatem, consilium fuit, explorare Prioris nostri sententiam; vellet ne ut Monachum, an verò ut Prælatum suscipere. Divertimus ea die ad Monasterium S. B. Vbi certiores facti ipsius voluntatis, postridiè vrbem introire costituimus, visitaturi priùs Cardinalem Rothomagensem, ac tùm demùm ad Monasterium nostrum profecturi. Excepti sumus honorificè à Priore & Fratribus nostri Monasterii S. B. offendimusque animum antecessoris nostri fractum ac debilitatum in sanctæ Religionis instituto. Siquidèm apertè protestatus est; se vitæ asperitatem ferre non posse, senem jàm atque infirmum, multumque se commendavit nobis. Eum bona spe relevare studuimus, pollicentes: *nos, ubi honestè liceret, illi non defuturos*. Multis tamen verbis, eum, ad perseverandum in Dei opere, animare curavimus. Itaquè iii. Kalendas ingressi civitatem; Prælatos Ordinis nostri ad nos invitavimus, ut eis maximè comitibus Cardinalem amicissimum nobis adiremus. Roma ille clàm discesserat, & præter Pontificis nutum, Concilium aditurus. Suscepit nos benignè, & eum bona gratia. Indè digressi ad nostrum Monasterium venimus. Occurrerunt nobis Fratres nostri, ipseq; Monasterii Pater, grateque acceperunt. Serò, cùm consueti cubiculi locum nos mutare oportere, nuntiante Fratre, percepissem, Monasterii Patrem accersiri jussi, solusque soli omnem præteritæ commotionis causam exposui, &, quid sibi vellet hæc repentina mutatio, sollicitè inquisivi. Benè ille, rationabiliterque plura expostulanti respondit, & veniam postulavit. Negotium Visitationis protinùs aggredi voluimus; sed paucis diebus supersedere coacti sumus. Per eos dies adierunt nos plerique Prælati, consultaturi nobiscum, quid facto opus esset in collecta indicta per primores civitatis Clero. Multis ultrò citroque sententiis, pro ingeniorum varietate, dictis, hæc fuit conclusio: *negotium majori numero Clericorum ac Prælatorum esse tractandum*. Convenimus in Monasterio S. Mariæ juxtà condictum; placuitque omnibus: *ut Cardinalis imploraretur auxilium; peteretur que à Decenvirali Magistratu: ut de voluntate Pontificis fieret Cleri solutio; dareturque dilatio ad novas fruges*. Ipse ea legatione functus sum. Sed parùm profecit ista nostra diligentia; ipso quidèm ad omnia parato impendere operam & opem suam: verùm rebus ità afflictis, ut neque ipse exauditus sit. Alteri quoque, nobis à Pontifice injuncto, operi per eos dies incubuimus. Frequentes ad nos amicorum concursus fuere. Expostulare coràm Monasterii senioribus libuit, de modo intemperantiæ præteritæ; fecimusque. In eam rem plurima utrinque dicta sunt, cùm è consessu Pater Monasterii repentè resiliit; ipsius commotionem blandè posteà corripuimus. Adhibitus est, qui negotia componeret, Iurisconsultus amicissimus nobis. Opiniones de nobis falsò præsumptas *quòd quasi iura Monasterij temerare vellemus*; publicè, Fratres omnes allocuti, resecare curavimus; quantumque in nobis fuit, omnium corda lenivimus oratione nostra; & simùl omnes, & seorsùm singulos, ad pacis indisruptum fœdus sectandum, die noctuque incitantes; satisque, miserante Christo, profecimus. Adiit nos Vallumbrosanus Abbas, commendavitque Religionem suam; neque ipse solùm, verùm Abbates quoque plurimi, & cum eo paritèr, & seorsùm singuli, quique rem suam commendantes. Triduum fermè in nostro Monasterio S. Salvatoris

Digitized by Google

ris remorati; ad pascua consueta redivimus. Literas, à Duce militiæ Florentinorum Nicolao, secundò percepimus; Abbatem Monasterii de Anglario summa ope commendantes: neque ipsius modò, verùm aliorum quoque precibus fatigati sumus. Responsum omnibus est rationabilitèr. Demùm, cùm hæc atque illa moliri diceretur, Monasterii ipsius commodis consulentes. Abbate ipso ad Claustrum revocato, substituimus ei digniorem, hominem, scilicèt, optimè de nobis meritum, Raynerium Priorem S. Mariæ de Balneo. Profectus ille, possessionem Monasterii pacificam cepit, cùm postridiè superveniens, armata manu, abrogatus ille, eum indè deturbare voluit. Nihil tamen profecit; nàm, ut id significatum est nobis, literas ad Ducem illum & à Decenvirorum Magistratu, & à privatis civibus scribi fecimus, ipsiq; scripsimus; admonentes eum, & infamis vitæ hominis, & honestatis suæ. Rescripsit placidè ac lenitèr; nihilque homini ultrà auxilii impendit. Hominem quoque ipsum convenimus literis, sub anathematis pœna mandantes, ut se intrà certum diem conferret ad nos. Parere contempsit, immò nè literas quidèm accipere aut legere voluit. Cæterùm has affigi majoris Ecclesiæ valvis imperatum est, omnesq; didicerunt, qua ille fuisset pœna conventus, illo in malis perseverante, neque proficisci ad nos consentiente. XX. fermè die postquàm Florentiam veneramus, Prælatos quosdam Vallumbrosanæ Religionis in Monasterio S. Trinitatis adhibuimus; lectisque Apostolicis literis, hortati omnes sumus ad zelum domus Dei, atque ad retegenda vulnera sua, ut posset per nos remedium congruum adhiberi morbis singulis. Abbatem Henricum ejus Monasterij invenimus, bonum planè virum, & vitæ laudabilis. Triduum ibi, visitando, & necessaria disponendo, consumpsimus. Indè ad Monasterium S. Pancratii profecti, biduum egimus: Abbatem itidèm, boni testimonii hominem, adhortantes atque ad meliora provocantes; ibique itèm compositis rebus, ad S. Verdianæ Monasterium, quia extrà muros civitatis est, pergere instituimus. Offendimus ibi laudabilem Ordinem, vitæque communionem & in sexu fragiliore observantiam admirandam, & præcipuam honestatem. Exhortati eas sumus ad profectum, atque ad perseverantiam boni operis, & ad virginitatis illibatæ veneranda certamina. Quædam ibi quoque necessaria constituimus pro conservatione Monasterii. Ancillas deindè Christi, multùm sanè consolati, reliquimus; atque ad aliud extrà muros Monasterium perreximus, ubi singularis observantiæ Regularis bonum non minùs vigere, quàm in primo, deprehendimus; licèt ab hoc illud derivaret. Laudavimus Deum, quòd præter spem expectationemq; nostram, tantum in vasis fragilioribus Divini amoris invenimus: hortatique ad meliora, & ad sancti certaminis perseverantiam animantes; nonnulla itèm salubritèr statuentes, indè discessimus, eas multùm lætas & hilares dimittentes. Indè ad S. Bartholomæi tendentes Monasterium, quod Ripolis dicitur, triduum ibi remorati sumus, pluribus indignis de Abbatis conversatione perceptis, ad quæ discutienda necessariò id temporis consumpsimus. Multis pro illo & contrà illum testimoniis acceptis, indè discessimus, ad Monasterium S. Salvij profecturi. Plurima & acria contrà Abbatem ipsum crimina acceperamus & quæ digna castigatione viderentur. Accepti primùm benignè; cùm, exculpere nihil, modestè, potuissemus: indignitate commoti, quòd de nobis ità luderetur, alio itinere aggressi sumus; veritatemque extorsimus, altero in carcerem conjecto, altero sponte sua confitente. Tùm demùm in Abbatem invecti, acritèr ipsius procacitatem arguere perreximus; ipso quoque tandèm confitente, & misericordiam postulante. Claustra Monasterii servare jussus, neque usquam progredi; parere neglexit, suspicione nimia clàm diffugiens; atque ad civitatem introgressus, non alitèr rediit, quàm accepto secum publicæ potestatis ministro, nè lædi posset. Redeuntem gravitèr monuimus, neque priùs ingredi Monasterium sivimus, quàm socium à se dimittere polliceretur. Ridicula priùs fabula obtigerat; iv. enim fermè hora noctis excitatus, cum Abbate mulierem cubare audio: excitatisque sociis, tam fœdo rumore commotus, cellulam illius, undè patebat exitus, custode munivi, nè diffugere posset; indè accenso cereo cellulæ ostium pulso. Surrexit attonitus experrectus Abbas, apertoque aditu; quidnam inquireremus? tremens requisivit. Lustratis deindè omnibus, ipsoque paucis admonito; non inventa muliere, discessum est. Obtinuerat ea opinio; & dederat suspicioni locum, quòd visæ mulieres ea nocte ab aliis & à me ipso essent. Cubitum deindè redivimus. Dùm hæc aguntur, nuntius allatus est, qui nos præcepto Pontificis, & electione Civitatis legatione fungi in Germaniam oportere;

tere;

tere, signaret. Ea res, licèt laboris plurimùm ac difficultatis habere videretur; obsistere nequaquàm ausi sumus: simùl & comparatione molestioris rei, gratè à nobis admissa est. Venerat Florentiam & Abbas noster, quem Vicarium constitueramus, ut nos viseret, Hieronymumque fratrem Monasteriumque nostrum visitaret. Acceptus est gratissimè ab omnibus; auctusque gratia nostra remeavit. Abbas insupèr institutus Anglarij, profectus ad nos, quæque acciderant, & quæ in rem nostram ipse egisset, aperuit; acceptisque mandatis, quid fieri vellemus, abscessit. Intereà, quinam peregrinationis nostræ comites futuri essent, cùm tractari coepisset; decretum tandèm est, ut Burgensis Abbas D. Vgolinus, Prior S. Margaritæ D. Dominicus, Benedictus cognatus noster, & tres famuli, nobiscum irent. Conventi à summo civitatis Magistratu, honorificè accepti sumus; &, ut nos præpararemus ad exitum, jussi. Tùm verò fidem in nos amicissimi nostri Dini Canonici, benevolentiamque præcipuam experti sumus. Siquidèm per seipsum, per nuntios, semet & sua omnia nobis offerre perrexit, equos, argentum, pecuniam, vestes, & cætera peregrinantibus in usum necessaria. Hoc ipsum & Pater meus Abbas Florentinus, noster in visitando socius, humanissimè & liberalitèr egit. Et COSMVS humanissimus antè omnes, ac LAVRENTIVS frater; atq; alii. Intentis nobis, atque ad iter expeditis; rumor allatus, Pontificem approbasse Concilium Basileense, quod eatenùs noluerat, indicavit. Ea expectatione suspensa civitas; Venetias qui exploraret, quid ipsi decerneret, misit. Itaq;, nè diutiùs magno incómodo nostro remorari cogeremur; adito Magistratu summo ut revisere nostra liceret, oravimus, & cũ benevolentia impetravimus. Sollicitarat absentes literis antecessor noster, orans: ut sui misereret, nè desererem; ut Monasterium S. Petri de Cerreto conferrem sibi, quod Monasterio nostro annexum, nequaquàm ultrà juris nostri erat. Et, cùm à nobis rationabilitèr hæc illius postulatio rejiceretur; institit tamen, ut pro illo intercederem, & se accersirem ad me. Id facere, nequaquàm consensi, nè auctor illius instabilitatis justè reprehendi possem: cæterùm, hoc illius arbitrio permisi. Venit ad nos; multisque verbis cum Fratribus nostris, cum quibus negotium agebatur nequicquàm consumptis; re rũnc infecta, discessum est. Redierat itèm Vgolinus; qui sponte sua, ut nobis suffragia peteret, peregrinatus erat, consignatisque fidelitèr omnibus, mecum remorabatur Accepta per eos dies in Abbatem Sancti F. ejusque Monachos gravi querimonia; conveni singulatim omnes; & errata redarguens; *ut gravitati religiosæ darent operam*, monui. Puellam itèm in nostro Monasterio de Buldrone habitu sacræ Religionis induimus, & Moniales ipsas admonuimus: *neminem intromittere in Monasterio*; hoc ipsum & Hilariano Monacho, earum Custodi, in mandatis dantes. Is eo tempore petebatur Prior in Plebe S. Mariæ de Balneo à Gerardo Gambacurta, & ab oppidanis omnibus. Preces petentium repulsę; quòd, vice sua, qui custodiret Monasterium, non facilè inveniebatur. Ipse quoque, præfici, plùs quàm voluissemus, expetebat. Fędus itèm rumor, & antiquum dedecus Monasterii Ἀγυμώνες, denuò pullulavit. Perrexeram exploraturus rei seriem; sed, licèt suspicari omnia cogeret infamis earum conversatio; certi tamen nihil elicere quivimus. De Abbate item A., cùm turpis fama ferretur, literisque gravium virorum, admoniti fuissemus; eum capi, nè quoquàm fugeret, jussimus. Matris demùm precibus, illum absolutum, ad nos ire maturatò, præcepimus. Venientem corripuimus acritèr: verùm, minùs gravia esse crimina, quàm ut privari mereretur, ubi comperimus; admonitum, quid fieri vellemus, dimisimus à nobis. Hieronymus item ille refuga noster posteà quàm contrà nos tentarat omnia, Roma rediens, Florentiam venit. Ibique amicorum precibus, ut sibi parceretur, obtinuit. Adiit nos deniquè, veniamque supplex postulavit. Benignè acceptus est à nobis; Senasque ad nostrum Monasterium de Rosa ire jussus. Obtulit nobis literas commendatitias amicissimi viri nobisque optimè cogniti Episcopi Cerviensis; quibus ille eum ità commendabat, ut totum tamen permitteret arbitrio nostro, nostræque illum (jussu quoque Pontificis) subjiceret ditioni. Alium itèm Hieronymum, Fratri nostro Abbati de Agnano vehementèr infestum; auctoritate nostra repressimus, loco suo stare jussum; adjectis terroribus gravibus, nisi acquiesceret. Legati per eos dies à Pontifice ad Concilium missi, Florentiam venerant, amicissimi nobis. Eos, ut erat officii nostri, visitare studuimus. Multa contulimus invicèm; neque tamen bonæ spei quicquam reportavimus; ità desperata videbantur Concilii negotia. Legatum ęquè visitavimus, Bononiam à Pontifice directum. Vbi verò impetrata profectio

suo-

Digitized by Google

fuerat, XIII Kal. Martias, sumpto prandio, moventes nostro Monasterio; ea die ad nostrum diversorium S. Margaritę pervenimus, die jàm advesperascente. Magna inundatio effecerat, ut itinera etiam planiora, transitu difficilia fierent: adeò ut, cùm in quendam campum necessariò divertissemus itinere obstructo aquis, mula, cui insederamus, molli sabulo infixa penitùs, vix enatare posset, idque posteà quàm descendissemus. Postridiè Monasterio ipso dubia tempestate discessimus; quippè nocte tota nix alta descenderat; Priore nostro, nè usquàm proficisceremur, hortante. Vbi verò ningere destitit, iter aggredi satiùs putavimus; veriti, ne si clementiorem aerem præstolari pergeremus, remorari illic plùs, quàm vellemus, & plùs quàm satis esset, cogeremur. Nondùm 10. passibus à Monasterio excesseramus; cùm repentè, ingens venti procella, exorta, nos adeò vexare cœpit, ut algere, plùs quàm vnquàm aliàs, inciperemus; præter quàm quòd ipsa vi flatus molestissimè affecti ferebamur. Nivem deindè is turbo excussit, adeò frequentem; ut nihil ad eam molestiam addi posse videretur. Et tamen, etsi sæpiùs pęniteret, movisse Monasterio, colluctari cum ea tempestate delegimus, majoris mali metu. Adeò enim inhorruerat aer, ut hiemi tùnc dari initium videretur. Afflictis asperiore Cęlo, incommodi illud adjectum est, quòd nix perpetua caligini adjuncta, ità vias & itinera obsederat publica, ut nisi peritissimos eorum duces habuissemus, devia sequuti essemus. In tantam verò altitudinem excreverat nix, ut jumenta, quibus insederamus, per eos maximè montes, qui ad Prunum appellantur, enatare non possent: adeò ut sex ferè passuum millibus emensis, desperatione victi, ad Monasterium, vndè moveramus, redire cogitaverimus. Verùm eam ipsam cogitationem & ipsi damnavimus. Itaquè pertinaciori studio, quàm cœperamus, obstinatiusque contrà tempestatem ferebamur. Maximo tandèm labore, & fatigatione pervenimus ad Pratum-vetus, advesperascente jàm die. Ibi in nostro Monasterio ex itineris angore recreati; didicimus, Abbatem Burgensem advenisse, quem elegeramus peregrinationis nostræ comitem. Egimus ibi sequentem diem; quo spatio multa contulimus, amplexi hominem, vitæ merito gratissimum nobis. Consobrinam, & nepotè D. B. dudúm Abbatis Anglarii, consolari pro tempore studuimus. Supervenit illùc novus Abbas Anglarii, negotia nostra quædam tractaturus nobiscum, profectusque continuò Florentiam est. Indè feria IV. Cineribus acceptis, indè digressi sumus; datis nobis ab amicissimo nostro Felice viris quibusdam, qui itinera montium aperirent, nivibus altissimis obsessa. Magno cum labore nostro breve illud itineris intervallum, Mojonam vsquè, peregimus. Quò advenientes, Abbatem nostrum Vallis-castri cum aliquibus ex familia, ibi reperimus. Advenerat enim, ut decedenti Hieronymo Sacerdoti Vnctionis sacræ, & Communionis sacramenta inferret. Consalutatis omnibus; magna licèt difficultate, & longiori ambitu, venimus ad nostrum Monasterium Fontis boni. Et quoniàm Claustri reformandi, quod diù pessimè fuerat gubernatum, cura nos acris urgebat; neque satìs, quis ad eam rem esset idoneus judicio nostro occurrebat: aliquantò diutiùs eam cogitationem traximus. Placuit tandèm ad eam rem accersire Mariotum illum, cujus suprà facta est mentio; utpotè quem votis nostris concordem deprehendissemus, apertis indiciis; etsi nonnihil difficultatis obstare videbatur. Sublata tamen difficultate omni, quod cupiebamus effectum est; venitque Camaldulum, pariturus monitis nostris. Indè fugatis, qui pessimè nutriti fuerant, quique, corrumpere posse massam omnem fermento suę iniquitatis, videbantur; pueros sanctè educari novos constituimus, eique operi initium dedimus, permissa omni facultate, liberaque in pueros auctoritate Marioto ipsi, ea intentione, ut majore quoque posteà diligentia prospiceremus Claustri ipsius perpetuę tranquillitati; quod facere, Christo propitio, intendimus. Venit per eos dies ad nos Leonardus, missus ab Abbate de Carceribus, multa conquestus, quòd Abbati ipsi à quodam levis capitis derogaretur in Monasterio nostro; id quod nobis quoque multùm displicuit. Expostulavit quoque nonnulla secretiùs, Abbatis ipsius nomine; quòd quasi autoritatem, illi à nobis attributam, non servassemus. Rationabilitèr ejus objectis obviatum à nobis est; literis quoque ad Abbatem ipsum datis: ostendimusque evidentissimis indiciis, quanti fecissemus sempèr honorem illius. Leonardo ipsi, multis & importunis precibus fatigati, contulimus Hospitale Patavinum; immò collatum sibi á suo Abbate, confirmavimus. His diebus Abbas noster Vallis-castri, renuntiato obitu Prioris Cellę, eò contendit secundò, minimaque ad nos

de-

Digitized by Google

defun&i retulit spolia. Ibi Dominicum præfecimus Conversum; quià erat accolis charus; seque placebat Fratribus nostris Heremitis; licèt Fratres nostri Monasterii, ubi tùnc morabatur, id egrè tulerint: sed non erat in Monasterio, nisi ut hospes, admissus. Eisdem item diebus Monasterio nostro S. Mariæ de Pratalia, diù jàm Sacerdotis destituto solatio, Antonium Arretinum, ex Monasterio Burgense advocatum, præfecimus, socio illi adolescentiore fratre dato. Adiit nos illùc quoque Abbas noster de Agnano, visitandi gratia; quòd comperisset, nos indè profecturos continuò: multisque verbis vltrò citroque habitis, optare videbatur, se nostri itineris socium adhiberi. Satisfecimus illi, quantùm fieri potuit; rationabilibus causis, cùr non ità fieri oporteret, allegatis; placideque lenivimus; dimissumque à nobis, è vestigio sumus subsequuti. Nàm, præter quàm quòd ipse ità oraverat, placuit nobis, levandi animi gratia, proficisci. Venimus itaquè Arretium, & compositis utcunquè rebus, Monialem vnam, plenam rixarum, è Monasterio nostro Sancti B. amovimus; & quoniàm inquietabat Monasterium, cum anu amita & ipsam, jàm provectę ætatis, esse permisimus. Contendimus & ad Castellionem Arretinum, visendi possessiones nostras, simùl & locandi gratia. Susceperunt nos honorificè conductores nostri, conjuncti nobis anteà quoque in amicitiis. Circumivimus totam fermè subjectam oculis spaciosam fertilemq; planitiem; quià non vno in loco pręDia nostra sita sunt, peractoque locationis munere, Arretium remeavimus. Adiit nos Abbas Monasterii S. Florę; contraque Hieronymum nostrum expostulavit plurima. Conventum secretiùs adolescentulum, ad humilitatis institutum revocare curavimus. Hieronymus itèm alius, dudùm refuga noster, allegata infirmitate sua, supplex petiit, ut se ad Balneum, natale solum, ire permitteremus, levandi gratia, ut suis mederi morbis posset. Quod illi cum benevolentia indulsimus. Profectus est ad nos & Hilarianus Abbas Deciani. Eum anteà Vulterras miseramus ad S. Marcum, ut cum Marioto commutaret Monasterium, quià ea res benè & opportunè quadrare utrique videbatur. Non placuit illi tàm longè morari in loco ferè deserto; se tamen totum permisit auctoritati nostrę. Ei Monasterium de Campriano, ità postulanti, de Heremitarum voluntate tradidimus; Marioto Monasterium Deciani conferentes. Fuerat inter Gerardum Gambacurtam & nos oborta contentio pro Priore in Plebe Balnei constituendo. Quem enim ipsi elegeramus, nolebat admittere; & eum postulabat, quem dare illi sine detrimento & incommodo nostro nequaquàm possemus. Pependit ea res aliquandiù; donèe nuntiatum est nobis, ut, ipso volente, quem elegeramus, mitteremus. Missum, ille cum dedecore abjecit; neque permisit Monasterium ingredi. Indignè id factum tulimus, scripsimusque ad illum, commotionem significantes nostram. Postmodùm tamen, unum, quem postulabat, indulsimus; Abbatem, scilicèt, Silvę-mundę, pręficientes ipsi Monasterio, quem Plebis Priorem primò elegeramus. Adolescentem lascivum Monachum, ab eo missum ad nos, inobedientię atque contumacię reum; arguimus acritèr, amovimusque à conspectu nostro; diriùs in eum animadversuri, nisi ratio continuisset impetum, nè putaret, qui illum miserat, nos animosè, & ob injuriam sui, processisse. Contrà tamen, ac se habebat veritas, retulit. Misimus, qui veritatem rei expediret: nè sic quidèm homo ille placatus est. Egimus in nostra Heremo sacram hebdomadam; ità ut Dominica in ramis Palmarum omne ipsi Officium perageremus, pedesque Fratrum V. feria post Missas celebratas, lavaremus, & VI. feria, & Sabbato sancto, & Dominica Resurrectionis Officia omnia absolveremus, magna cum lętitia Fratrum nostrorum Heremitarum; quòd rem, ętate sua nequaquàm consueram, se vidisse mirè gratulabantur, ut, scilicèt, Generalis Prior per se ista exequeretur. Consolari studuimus Fratres relictos quantum potuimus: eosque, *ad prosequendam mutuam pacem, & tranquillitatem, relligionisque gravitatem*, animare. Abbatem nostrum ad patriam misimus, ipso sic instante, ob Monasterii sui dispenenda negotia; dicto secum Fazino consanguineo suo, scriba nostro, quem justis ex causis à nostro latere amoveramus. Visitavimus per id temporis Comitem nostrum secundò, necessariò, rei maximè frumentarię causa. Vbi verò plùs quàm duos menses expectatum est, neque Legationis nostrę negotio finis dabatur: nè tempus diù nequicquàm tereremus; instituimus Visitationes aggredi Religionis nostrę. Verùm anteà Florentiam misimus Abbatem nostrum cum literis ad Magistratum summum civitatis; quibus significaremus: *Nos Venetias petere, visitandi Ordinis gratia; paratos semper. & ubi-*

Digitized by Google

què, Civitati obsequi iussis, quandò illorum decretis, aut literis conveniremur. Indultum à Præsulibus est; ut bona cum pace nostra, & illorum gratia proficisceremur. Itaquè compositis, quantum fieri tùm potuit per inutile ministerium nostrum, rebus, Monasterio nostro movimus, IV. Kl. Majas; ipsaque die venimus ad Pratum-vetus. Ibi ancillas Christi visitantes, *ad benè vivendum sumus hortati*; *simùl, ut pro nobis orarent, instantiùs postulantes*. Vidimus & Inclusam illam; & ad perseverantiam boni operis animare curavimus. Indè moventes, venimus ad nostrum Monasterium S. Petri de Luco; ibique itidèm famulas Christi adhortati, nosque precibus illarum commendantes, Kalendis Maji iter arripuimus, ut Bononiam proficisceremur. Euntibus literæ à nostro Abbate de Carceribus redditæ sunt, tabellario nobis inter alpes obviam facto. Orabat mirificè Abbas ipse, ut proficisceremur simùl; & Prioris S. Matthiæ contrà se intemperantiam querebatur: de quo, quià locus aptus occurrit, paucis exponendum est. Is infamia sæva notatus in Capitulo Generali, iussus est annum integrum in Heremo vitam heremiticam ducere; vixq; à Præside Capituli summis precibus Abbas ipse (qui inter Diffinitores erat) obtinuit, ut in suo Monasterio pœnitentiam agere permitteretur. Ingratus ille accepti beneficij, culpam in Abbatem ipsum refundere incœpit, quòd is illi auctor infamiæ fuisset. Itaquè, cùm post assumptionem nostram, Florentiæ illum comperissemus non exequi injunctam pœnitentiam; ex officio nostro Abbatem ipsum admonuimus literis, ut rem diligentèr inquireret: ac si quidèm prævaricari legem sibi injunctam comperisset, vice nostra animadverteret in reum. Dedimus ad ipsum quoque literas, quæ nobis comperta fuissent, significantes; hortantesque, minis adjectis, ad satisfactionem. Inquietus ille, atque inobediens, plures nobilium literas misit ad nos. Contrà Abbatem ipsum misit: quòd ex privilegio Monasterij, sese ille visitare non posset, inferioris scilicèt vitæ. Commoti ea indignitate, rescripsimus, ipsius improbitatem insectantes. Posteà verò quàm exactus erat annus pœnitentiæ injunctæ (quam tamen integrè exequutus non fuerat), adolescente illo secum & in subjecto Monasterio servato, mòx in agrum Flaminium concessit; & Faventiam primò, deindè Bononiam venit, ibique contrà Priorem Monasterij S. Mariæ de Angelis litem in audientia Gubernatoris movit. Ab ejus iudicio ad nostrum Prior ipse causam provocavit; & ipse venit ad nos, conquestus plurimùm, se sub alieno judice à Priore vexari. Commovit nos indignum facinus, literasque ad Gubernatorem, & ad Priorem ipsum dedimus: illum orantes, ut, causam nostri arbitrij, nostro sineret judicio terminari; huic districtiùs inhibentes sub anathematis maledicto, nè progredi ultià præsumeret, sed ad nostram se præsentiam continuò transferret, quòd eam rem componere, auditis partibus, decerneremus. Noluit ille per se accedere ad nos, sed nè præceptis quidèm nostris obedire; immò excommunicationis sententiam incurrere veritus non est, contrà inhibitionem nostram, prosequendo negotium. Misit autem nuntium cum literis, excusans, cùr non venisset, & hæc atque illa in rem suam allegans. Antè verò quàm proficisceretur ipse Bononiam, miserat ad nos Dionysium ex Venetijs, nobis optimè cognitum, plura petiturum, quæ omnia cum bona gratia impetrarat à nobis; nisi quòd, adolescentem illum Monachum in suo Monasterio esse, nequaquàm permisimus, ut ille, ex ipsius ac parentum voto, precabatur; sed datis illi ad eum literis, ut ad Monasterium S. Mariæ de Urano se conferret, sub excommunicationis pœna præcepimus. Eas ille acceptas literas, Florentiæ penès Hieronymum Fratrem dimiserat, Bononiam paucis post diebus dirigendas. At sine literis profectus, illum secum ire permisit. Nos, perfidiosum factum, ut comperimus, ægerrimè ferentes: Dionysium, temeritatis & superbiæ reum, insectati actiùs, pœnitentiæ subegimus; adolescente contumaci indè abire jusso. Magnum verò scandalum pijs mentibus Prior ipse Bononiæ suscitavit; quippè qui tota Quadragesima Forum & judicia sæcularia frequentare, solusque cum parvulo. nocturnis quoque horis, circuire civitatem ferebatur, non ad religionis loca declinans, sed in adolescentis illius domibus mansitans; &, quo tempore sæculares quoque homines, ob sanctorum dierum reverentiam, abstinere à judicijs consueverunt, eo imprimis cursitare, atque ad lites jejunare studebat. Dura tandèm conditione conventus, Venetias redijt, missis ad nos literis insipientiæ plenis; & cùm illi juxtà suam stultitiam respondissemus, jàm Bononiam profecto, literæ illi redditæ nequaquàm fuerunt. Quid

Digitized by Google

plura? Contentionem inter se & Abbatem de Carceribus ortam (cui tanquàm gerenti vices nostras ille obedire nolebat), nostræ præsentiæ terminandam reservare coacti sumus. Qua ex re advétũ nostrũ Abbas ipse precariò poscebat. Venimus prima mãsione ad castellũ munitissimum, quod Caurennum dicitur; & sequenti die, Bononiam: ubi extrà urbis mœnia in Monasterio nostro S. Mariæ de Camaldulino ea nocte remorati, postridie Bononiam, clàm ferè, sumus ingressi, consultò devitantes occursum amicorum, qui nobis obviam ire instituerant; divertimusque ad Monasterium nostrum S. Damiani. Aderunt nos illic frequentes amicorum conventus, & nobilium, & studiosorum. Sed eminebat affectus nobilissimorum equitum Romanorum Stephani Porcij Prætoris urbani, & Mariani mei illustris adolescentuli germani sui; qui omnium in nos officia superare studebant, & visitationibus crebris, & significationibus gratissimis amoris penitùs insiri. Plerique ex his munusculis quoque prosequuti, convivio insupèr nos excipere voluerunt. VI. verò mensis Monasterium nostrum S. Christinæ Visitationis inchoandæ gratia adivimus; ubi suscepti cum processione solita, juramentum obedientiæ à Matre Monasterij & Monialibus cæteris exegimus, præmissaque exhortatione salutari, ea ipsa die examen incœpimus. Exacta discussione solenni, gratias egimus Deo, quòd offendissemus institutionem satis opinione meliorem. Itaquè illas multùm exhortari ad benè vivendum; quædam utilitèr ac necessariò instruimus, eisque scripta & servanda reliquimus. Unam ex his Novitiam, In festivitate S. Christinæ, legitimæ ætatis ac bonæ indolis sacravimus, magno cum gaudio, nemine omninò sæcularium intùs admisso, quod, & si grave aliquantùm visum est, id tamen posteà magno earum omnium consessu & affectu approbatum fuit: ità ut, nunquàm anteà neque honestiorem neque pulchriorem solennitatem se vidisse, omnes faterentur. Indulsimus tamen, ut tibicines in Vesperis admitterentur (nè consuetudinem omninò videremur aversari) in celebritate præcipua Monasterii duplici, & Tituli scilicèr, & Consecrationis. Unum illis grave visum est: quòd; eas parentum domos adire, prohibuimus. Consueverant enim, vel conventæ ab illis, vel sponte sua, interdùm (immò & sæpè) illùc ire. Eam legem, earum oratu, ità temperavimus, ut extremæ infirmitatis casu, liceret, permittente Matre Monasterij, proficisci. τὸ κοινότατος ἀγαθὸν οἷον οὐκ ἦν neque multùm institimus tùnc, sperantes alio commodiùs tempore id fieri posse. Composito utcumquè Monasterio, ad S. Damiani Priorem visitandum, profecti sumus. Scripseramus, mòx ut Bononiam ingressi sumus, venerabilibus Fratribus nostris Abbatibus S. Michaelis de Muriano, & S. Mariæ de Carceribus, significantes adventum nostrum, quia sic nobis convenerat, quòd alter ex his exire nobis obviam constituisset; sed præreptæ literæ alterius fuere, ut ex eventu constitit nobis. Exacta discussione solenni; renuntiare se velle in manibus nostris Prior ipse testatus est, quòd non legirimè, neque per ostium sibi ingressus videretur. Admissa illius resignatione, denuò Monasterium illi contulimus, quia reverà prudens, atque ad regimen aptus, judicatus est. Fuerat adversùs illum gravis orta querimonia, priùs quàm iter istiusmodi arriperemus; Vicario Episcopi Bononiensis multa objiciente illi per literas, quòd hæreditatem Bononiensis civis, cujus ipse exequutor superesset, in usus suos convertisset. Eo nuntio concitati, Priorem ipsum ad nos convocare decrevimus, literis illius hominis lenitèr respondentes. Advenientem protinùs, & jura sua ostendentem, ubi nequicquàm falsa calumnia vexari deprehenderamus, absolvimus, rationi consona scribentes Vicario memorato. Quibusdam ergò tùnc, pro tempore, constitutis in suo Monasterio; Camaldulini quoque Priorem eadem ratione visitavimus. Abstinuimus ex industria à visitatione Monasterij S. Mariæ de Angelis, eam ad nostrum reditum reservantes. Peractis omnibus, Bononia proficisci, cùm nullus ex Venerijs occurreret, constituimus. Sed antè quàm indè moveremus, amici cujusdam nobis optimè cogniti, sumus, relatione, multùm afflicti, asserentis: nihil nos veritaris exculpere quivisse de nostro Monasterio S. Christinæ; omnes enim fermè πόρνας εἶναι. Ea res, quantum mœroris attulerit, fari satis haud quaquam possumus, de illis ea dici audientes, quibus contraria nos invenisse gaudebamus; neque fidem ejus accomodavimus dictis, non plùs illi, quàm experimento nostro credere volentes. Erant plurima, quæ adversarentur ejus dictis; & imprimis dili-

Digitized by Google

diligentia, & peritia summa Divini cultus, Officiorumque sacrorum; & alia, quæ præsentes notavimus, ab his, quæ ferebantur, prorsùs dissonantia. Studiosiùs itèm veteris amicitiæ jure, & officio pietatis visitaveramus Gasparem nostrum, nuperrimè Religionem ingressum, atque ex Philosopho sæculi Christi militem factum. Eum, quantum inspirare dignatus est Dominus, in sancto instituto confirmare curavimus, magna tùm ab ipso, tùm à Fratribus cæteris caritate suscepti. Itaquè XVIII. Kl. Iunii manè Bononia movimus, præsente, neque priùs, quàm ascendissemus mulam, abscendere volente Stephano Porcio, & plerisque nobilibus, qui secum ad nos salutandos advenerant. Non potuit persuaderi Mariano meo dulci atque illustri adolescentulo, nè pergere nobiscum vellet; sed aliquot millibus passuum, ingenti affectu, honoris causa deduxit abeuntes. Vix tandèm, emensis quinque milliarijs, eum e complexu nostro dimisimus, ipsaque die Ferrariam venimus. Statueramus visere Principem civitatis ex officio nostro, atque salutare, & unà Guarinum, antiquum amicum nostrum cum plerisque studiosis. Sed, vbi comperimus, Principem concessisse Venetias; rati Nobilitatem omnem secum profectam; id officij genus differre instituimus ad reditum nostrum. Obvios ex itinere habueramus Dionysium, & Monachum alium S. Matthiæ, à Priore ad hoc ipsum missos, vt nos Venetias cum honore, suo sumtu, ducerent. Animadvertimus statim, literas, à nobis ad Abbatem de Carceribus missas, à Priore ipso fuisse interceptas. Multa illi de dispositione Prioris optima referentes, lenire commotionem animi nostri conati sunt. Blandè ac leniter, quæ afferebantur accepimus. Itaquè postridiè Ferraria profecti, ad portum venimus, cui *Francolino* vocabulum est. V. lapide distantem. Ibi conducta navicula, iter arripuimus, Venetias biduò profecturi. Fregit nos navigatio insolita, & adversa vis venti fecit, ut triduum jactaremur. Venimus I. mansione Lauretum, II. Prænestinam, III. demùm Venetias. Consultóque divertimus primò ad nostrum Monasterium S. Io: Baptistæ *de Iudaca*; multùm renitentibus ducibus nostris, &, ut ad Monasterium S. Matthiæ proficisceremur, instantibus. Obstitimus rationabilitèr, quòd illic Abbatem S. Michaelis, antiquum & venerabilem Patrem, præstolari vellemus. Exierat obviam nobis Prior ipse recto itinere; sed, quò faciliùs ac meliùs navigaremus, à recto tramite in altum mare detorseramus. Amissis itaquè vestigijs nostris, subsequutus est nos, invenitque adhùc in ipso Monasterio quiescentes. Acceptis honorificè, Monasterij ipsius Prior graves querimonias exposuit contrà S. Matthiæ Priorem. Mox, primo congressu, jurgari orsus; quid nobis de reliquo sperandum foret, admonuit. Expostulare protinùs de Bononiense negotio cœpit. Repulimus illius insipientiam responso pleno rationis, commotiùs fortè, quàm par erat inter ipsa salutationis auspicia. Inter eos sermones venisse nuntiatur Abbas noster S. Michaelis. Profecti obviam, complexi sumus senem optimum; satis dolentes, cum virum illa ætate tot simùl vexari morbis; osculatique, diù de illius collo pependimus: cùm ille nos quoque vicissìm præcipuo foveret affectu. Inter hæc, ubi aliquandiù consedimus, inter Abbatem ipsum atque Priorem oborta contentio est; *utrum nos Monasterij adire priùs oporteret*. Allegantem antiquitatem sui Monasterii Priorem Abbas constantissimè reppulit; antiquius esse suum ac dignius, verissimis rationibus docens. Inclinavimus in ejus sententiam facilè; Abbatisque nostris naviculam cum illo unà ingressi, cæteris subsequentibus, ad S. Michaelis Monasterium venimus. Vbi, accepti ex more cum processione, atque in Ecclesiam inducti; servatis omnibus legitimis, obedientiæ solenne juramentum præstitum à cunctis est. Iàm verò quo affectu, quo honore ab omni illa sancta Congregatione fuerimus accepti, quis referre sufficiat? Exsatiari aspectu nostro, affectuique suo satisfacere non posse videbàtur; ità certabant officiis. XXXX. fermè dies illic mansimus; cùm, uberiore semper charitate tàm à Patre Monasterii, quàm à Congregatione omni fuimus accepti, singulari apparatu. Magna nos illìc nobilium amicissimorumque nostrorum turba visitavit; magnoque ab his omnibus studio venerationis suscepti sumus. Eminebat affectus Francisci Barbari; Leonardi Iustiniani, Marci, ac Laurentij fratrum suorum, gravitate summa hominum, Bernardi quoque filii, adolescentis & illustris & eruditi; Marci Lippomani; & cæterorum qui summa observatione latus nostrum semper ferè ambiebant. Faurinus quoque, antiquus amicus noster, Prothonotarius comperto adventu nostro, nos festinus adiit, officiosissimèque accepit. Frater itèm nobis modò

D optimè

optimè cognitus, qui ex Hebræis crediderat, arte Medicus, ingenti studio quæsivit colloquium nostrum; nobisque posteà familiarior factus, nos frequens adiit. Suadentibus amicis; *ut antequàm visitare inciperemus, Ducem*, ejusque *Consilium visitare officio nostro pergeremus*; IX. postquàm eò adveneramus, die id executi sumus; magna nos & nobilium, & Religiosorum turba prosequente. Suscepit nos humanissimè, & reverentèr Princeps inclytus, ac juxtà se collocans; cùm illi, adhortatione Barbari mei, causam adventus nostri, Latinè explicassem; tàm gratè, sìc promptè, adeò dulcitèr sapienterque respondit; ut maximam moverit admirationem, egregièque consolatum à se dimiserit, hortatus: *cœpto, & instituto operi ardentèr insistere, opemque suam ubiquè pollicitus*. Continuò Monasterium ipsum nostrum, ubi hospitabamur, visitare aggressi, paucis diebus absolvimus; maximè delectati Religione summa, & sanctitate vitæ, quam ibi comperimus, mira Patris peritia, & solertia singulari. Indicem quoque confecimus rerum omnium, admirati nimiùm, ex quibus ruinis in quantam amplitudinem Pater ipsum Monasterium auxerat: cùm præter Fratrum optimorum numerum, præter extructionem parietum (nàm ipsum fermè à fundamentis erexerat) tanta & tam varia supellex ubiquè enitebat, ut stupori nobis esset. Quædam tamen illìc constituere ad incrementa decoris volentes, Pater gratè admodùm admisit. Magna suspicio comites itineris nostri pervaserat, omnesque suadebant, ut in ipso Monasterio Priorem ac Monachos S. Matthiæ visitare pergeremus; neque nostri solùm comites, verùm & plerique nobilium, & imprimis Fantini nostri id autoritas admonebat. Dura res visa est, neque admittenda facilè, quod apertum animum prodere, & patere non injustæ querimoniæ videretur. Consilium tandèm fuit Abbatis nostri, & aliorum fidelium amicorum (sociis suspicione vel inani laborantibus) consulendum; quòd inferret hujusce suspicio, plena sollicitudinis, jugem cruciatum. Quæsita igitùr occasione verisimili, quòd locus ille adventantibus civibus, utpotè propinquior, atque aptior esset, quodque Abbas noster nonnihil operis injunxisset nobis ratione caritatis, cui commodè nusquàm alibi possemus insistere; nostram in Monasterio S. Matthiæ moram excusavimus. Accesseramus illùc primùm causa possessionis ex more capiendæ; susceptique cum processione, solenne exegimus ab omnibus obedientiæ juramentum, ipsiusque Monasterij fabricam pulcherrimam, & Religioni aptissimam inspexeramus: jamque tùm subierat miseratio, quòd tale tantumque Cœnobium hujusmodi capite niteretur; cogitatioque incesserat ipsius relevandi. Ægrè tùm à Priore, tùm à Dionysio admissa occasio; apertè querentibus, se negligi, & nos opinione iniqua laborare. Resistere tamen, nihil ausi, illùc, singulatìm discutiendi, accesserunt. Mœroris materiam copiosam invenimus; neque minus hic doloris, quàm lætitiæ, & ædificationis in S. Michaelis Monasterio offendimus. Magna contrà Priorem, & concors multorum (& quidèm seniorum) querimonia, fœdaque existimatio ad nos perlata, nos sollicitudine cumulavit. Orabant omnes, quibus inerat sententia sanior, eum amoveri, utpotè ineptum, temeratium, lascivum, ac lubricum, & per cujus negligentiam perirent omnia. Ea, ut ipsi vera putaremus, fecerat & infamis de illo rumor Generali Capitulo invectus, & præcedens ipsius nobiscum, & contrà nostram autoritatem contumacia. Sensit hoc ille; plenusque suspicionis ac metus, adiit nos, asserens: siquid contra illum agere instituerémus, solennia se præsidia petiturum, amicorum scilicèt, atque nobilium. Ejus nos intemperantem animum ità repressimus, ut, post debitam verborum castigationem, inferremus; siquid ab illo hujusmodi præsidij fuisset occupatum, acturos contrà illum palàm ac liberè, protestaremur; nullamque honoris ipsius rationem habituros, ut domus Dei saluti prospiceretur: Quodsi temperaret insano motu, & resipisceret; ultrà quàm mereretur, opinioni suæ consulturos. Quievit ille tùnc; neque tamen quicquam, nisi ex ingenio, & more suo, posteà effecit. Namquè, & nonnullos ex nobilibus excitavit, qui nobis illum commendarent; neque minùs contumaciæ postmodùm, quàm priùs præsetulit. Per eos dies visitavimus celebriora urbis loca; sumusque à Religiosis omnibus Fratribus gratissimè accepti. Magna nobis cum Laurentio Iustiniano, religiosissimo viro facta consuetudo est; cum quo æstus omnes cordis nostri communicantes, multum indè consilij sani reportavimus. Vicissìm ipse plurimùm delectatus est nobis; & cùm, ob vitæ meritum, Venetijs Episcopus à Pontifice fuisset datus, abnuit, nostróque & Patris nostri Abbatis consilio, nè diu-

diutiùs reluctaretur, inductus, non tamen tùnc votis & adhortationibus nostris acquievit. Ejus Monasteria, & alia pleraque celebriora, ut dictum est, vidimus, & præcipuè Fratrum nostrorum montis Oliveti, ubi etiam die Monasterij præcipua, ab eis rogati, Missarum solennia celebravimus; comitantibus nobiscum sempèr aliquibus ex nostro Monasterio S. Michaelis Monachis senioribus. Adivimus & Fantini nostri domum; ab eòque accepti humanissimè, diem ibi totum exegimus: quocum & Io. Cornelio, vicino suo, plurima urbis loca visitavimus, & Sanctorum corpora vidimus honorificè condita; ipsiusque Ioannis domum splendidè instructam, & Bibliothecam non ignobilem sumus admirati. Tarvisium his diebus contendimus, ut & Monasterium S. Christinæ visitaremus ex instituto nostro, & quædam vestigaremus diligentiùs, quæ ad nos, tùm de Abbate nostro de Carceribus, tùm de Priore ipso, & de alijs quibusdam, nonnulli detulerant. Illo die, Sancti Parisij (cujus corpus ibi conditum venerari sumus, vitamque conscriptam, simplicitèr licèt, nobiscum asportavimus) cùm pervenissemus, in vicino Monasterio mansimus. Antiquum namquè Monasterium, quod fuit celeberrimum extrà muros civitatis, bellorum motus ad solum usquè diruerant; & nùnc in domo minùs idonea intrà civitatem remorantur. Illùc adiverunt nos plurimi nobiles, & literati, Barbari mei literis moniti, nosque officiosissimè acceperunt. Ibi, exacta discussione diligenti; Abbatem nostrum falsa calumnia vexatum fuisse, deprehendimus; quippè L. aureos pro confirmatione Abbatissæ ferebatur accepisse, verumque id non esse, certò collegimus. De Priore, vera esse, quæ dicebantur; secretiùs scilicèt allocutum quandam Monialem per plures horas, idque in cubiculo, comperimus, quæ posteà indè discesserit, Venetiasque primùm, ac tùm demùm Patavium se contulerit. De alijs itèm exploravimus, quæ de Abbatissa ipsa perceperamus; ejusque confessione simplici, τεκνοποιῆσαι eam, comperimus. Remanserat Venetiis in nostro Monasterio Dominicus scriba noster infirmus; obque id ipsimet scripsimus omnia, nequaquàm passi, alium secreto Visitationis admittere. Plurima ibi, quæ correctione digna essent, invenimus; adhortatique Abbatissam, & socias ad benè vivendum, omnia, quantum Dominus donare dignatus est, pro tempore componere curavimus. Dùm illic essemus, rumor fuit, milites eo num Monasterio contiguam conduxisse. Id cùm, Matre conquerente, accepissemus; non antè destitimus eum amicissimo viro Cancellario, quàm indè amoti illi sunt, quorum erat propinquitas infamis ac periculi plena. Visitare curavimus Presbyterum senem, nobis optimè carum, Beltramum, cui extrà urbem sedes erat; à quo itèm accepti perhumanè, & reliqua celebria Religionis loca vidimus. Confirmatis itaquè mulieribus illis, præceptisque sibi in scriptis traditis ac perlectis, *de Clausura*, *de Secularibus intus non admittendis*, *& alijs pluribus*, indè discessimus rrr. postquàm adveneramus, die, confecto rerum omnium indice. De eo Monasterio scripserat ad nos, inter ipsa nostri officii primordia, Dionysius noster; oraveratque, uti possessiones ejus, mulieribus indè fugatis, Monasterio S. Matthiæ adderemus. Nos, tùnc ignari rerum, sententiam ad nostrum illùc adventum consultò distuleramus. Et cùm illùc proficisci instituerèmus; multùm institerat, ut nobiscum iret; quod nos, justis ex causis, omninò renuimus. Revertentes medio fermè itinere nuntius excepit, qui sollicitudinem ignaris incuteret: venisse enim, qui literas ad nos Florentia perferret. Plerique ex nobis, profectionem ad Concilium, eis literis indici putaverunt. At, ubi Monasterium S. Michaelis attigimus, literas ab antecessore nostro missas offendimus, quibus significaret: Monasterium S. Zenonis vacare, Abbate ipsius vità functo; orabatque sibi Monasterium ipsum conferri. Nos, ancipiti aliquandiù sententia fluctuantes, sententia senis nostri confirmavit; utque Monasterium illud conferremus, obtinuit, posteà quàm illi motus omnes nostros exposuimus. Itaquè collationem ipsam ad eum, ut postularat, manu propria misimus; admonentes secretiùs: ut ab accessu illicito se contineret, nè indè antiquum refricaret errorem; id enim nos nulla ratione passuros. Scripsimus & Hieronymo fratri, ut illum itèm admoneret. Accessimus ad Monasterium S. Matthiæ postridiè quàm Tarvisio redieramus, Priore nos evocante ob Monasterii negotia quædam; eàque ipsa die reversi ad consueta cubilia, tractare cum Abbate nostro cœpimus, quid facto opus esset. Consilium illius tandem fuit: ut illic nihil contrà Prioris personam ageremus, ob evitandos motus omnes, qui tùnc orituri verisimili ratione credebantur, si quid ageremus;

diffe-

Digitized by Google

differendumque nobis alio & loco & tempore: sibi enim placere, ut indè amoveretur, sed suo & tempore & loco. Adolescentem ipsius propinquum, multa in ejus laudes prosequentem, fregimus responsione congrua & gravi. Adiit nos inter cæteros & Cyriacus Anconitanus; multaque nobis ostendit antiquitatis, cujus studiosissimus indagator erat, monumenta, tùm epigrammata vetusta, tùm signatos nummos argenteos & aureos, tùm signa. Petrus itèm Medicus & Græca quædam peregrina volumina, & nummos itèm ejusdem generis: & alii plerique nobiles itidèm. Franciscus autem meus duo Græca volumina dono dedit, Prophetas scilicèt omnes XVI. & Opuscula rariora Nazianzeni, utrunque pulcherrimum. Magna Prioris *de Iudaca* contrà Priorem S. Matthiæ querimonia; magna illius in hunc expostulatio; magna itèm Abbatis nostri fuit. Et quoniàm res discussione diligenti opus habere videbatur; visitavimus Monasterium ipsum S. Io: *de Iudaca*, visitatione S. Matthiæ necdùm finita. Plurima in Priorem crimina intorta, inextricabilem ingerebant labyrinthum. Compositis ibi rebus, præceptisque in scriptis datis, indè diverrimus. Decrevimus, ut obstruerentur ora obloquentium, ad Monasterium S. Matthiæ proficisci; ubi remorati biduum, indicem confecimus rerum omnium. Ibi Clemens acri dolore lateris tentatus est. Simultatem, immò stultam contentionem inter Abbatem de Carceribus & Priorem S. M. Abbate ipso illùc adveniente, sopire conati sumus; sed, ut minùs, quàm vellemus, integrè id efficere quiverimus, utriusque intemperantia fecit; in hoc Abbate nostro nos etiam juvante. Ægrè admissa concordia; multa in alterutrum dicentibus. Vbi, etsi culpabilior ipse Prior judicatus est; neque tamen vel Abbas ipse noster culpa vacavit, minusque, quàm voluissemus, temperavit sibi. Qua in re & senis quoque nostri sententiam in eum invexit, licèt alia quoque illi adversùs Abbatem inesset causa, quam nobis exposuit, fecitque potiùs ipsius ætas atque auctoritas, quàm causa ipsa, ut eam admitteremus. Plùs enim deferri sibi voluisset ab educato à se; nosque hoc ipsum comprobavimus. His diebus & Vincentinus Prior contrà Clugiensem Priorem proposuit multa, auditusque, ex parte, quod cupiebat, obtinuit; abrogatis per eum ipsum antecessorem suum, nobis auctoribus, venditionibus quibusdam in detrimentum Monasterii factis. Paulò antè discessum nostrum, exorto in ipso Monasterio S. Matthiæ per Prioris intemperantiam scandalo, eòque renuntiato nobis, pergere illùc necessariò coacti sumus. Nanquè oborta contentio inter Priorem & Monachum quendam suum, ad hoc usquè deducta est, ut gladii queque nudarentur, & armati fustibus Monachi hùc illùcque discurrerent. Sumpto itaquè nobiscum sene nostro, & sacerdote quodam sene, nobis optimè cognito, & Caro Rectore Plebis Murani, quòd Monasterio & Priore afficeretur multum, ad Monasterium manè pervenimus; ubi continuò congregato Capitulo, & præmissa objurgatione gravi, seditionis auctores carceri servandos tradidimus. Indè facta à Priore, ut moris est, confessione generali, & absolutione subsequuta, Priori pœnitentia injuncta est. Cœpit protervè contendere nobiscum, quòd negocium Monasterii Bononiensis impedissem, neque de Priore Iudacæ, inobediente sibi, pœnas exegissem. Et cum rationabilitèr stulta ipsius objectio refelleretur á nobis, diceremusque: ad nos ipsos spectare judicium, etiamsi non fuisset appellatum; multò magis appellatione interposita; illum superbè egisse, qui judicem alium expetisset; nos componere negocium velle, vix extortum est furioso, ut quiesceret. Converso, coronam gestanti, cùm tolli eam juberemus, contentiosèque Prior obsisteret, hæc & illa allegans, Abbas ipse, indignitate permotus, procacem verbis plenis rationis fregit, ac reppulit. Indè, admonitis Fratribus, & pacem inter se servare jussis, excessimus; reversique ad Monasterium nostrum, adhibitis Abbate, & seniore ipso Sacerdote, Priorem accersiri jussimus; eique omnia replicantes, tacitis delatoribus, quæ illi fuerant objecta, quantum illius verecundiæ consuleremus, ostendimus, qui noluerimus dedecora sua in medium omnibus cernenda proponere. Sed rationem, ut promiseramus, honoris ipsius habuissemus, dùm eos tantùm adhibere volueramus testes, quibus neque amantiores sui, neque fidentiores haberet. Adversari ille primùm, & inficiari omnia, sèque, tuendæ famæ suæ periculum subire vellet, & delatoribus in faciem obsistere, palàm protestari. Hanc ipsius insipientiam, ubi certissima ratione repulimus, convictus tandèm obticuit, quòd non possent ista, etiamsi refelli quivissent, sine sua; & quidèm ingenti, turpitudine palàm reci-

cita-

citari; quanquàm, qui detulerant, parati erant, omnia illi in faciem dicere. Cùm itaquè non posset pacificè in præsentiarum amoveri; id tandèm consilii fuit, ut ea illi præcepta traderemus, quibus & illius saluti, si ea servaret, & opinioni nostræ, & delatoribus prospiceremus. Plura ergò constituimus, quæ in scriptis redacta Priori ipsi, præsentibus Abbate nostro, & sene illo sacerdote & aliis plerisque, illi legimus, & servanda præcepimus; nemine non approbante (præter ipsum solum) nostramque in illum lenitatem suscipiente. Vbi verò his præsentibus omnia legimus; amotis reliquis, solisque Abbate, & Presbytero reservatis, præcepta secretiora tradidimus, quę scriptis ligare, ob illius, & nostrum, ipsiusque Monasterii honorē, nolueramus, περὶ τῆς τῶν νέων συννοίας, & aliis hujusmodi quibusdam. In omnibus autèm Abbatis illum nostro judicio, correctionique subjecimus, ità ut nihil administrare, illo inconsulto & irrequisito, non posset. Ipsorum verò pręceptorum exemplar Abbati ipsi tradidimus, nobisque reservavimus; nè contravenire præsumeret. Priùs verò quàm Bononia moveremus, duo illùc adolescentes sese contulerant Religionis nostrę, Augustinus ille, de quo suprà mentio habita est, & Franciscus, Bononienses ambo. Hi dùm superbiùs nos adivissent, & ut merebantur jurgio accepti essent; mandatum à nobis est Priori Camaldulini, & S. Damiani, ut nisi obedirent literis nostris intrà præscriptum diē, carceri traderentur. Contemnentem alterum ex his jussa nostra, ut sibi imperatum erat, coercuerunt, compedibus vincientes. Alter, quò missus erat, post perpetratum furtum, sese contulerat, isque ipse Venetias venerat, & in Monasterio S. Matthię scandali incentor effectus, carceri inclusus fuerat: nobis tamen ignorantibus furti ipsius culpam. Alterius compediti frater nos adierat, & literis tàm summi Magistratus civitatis, quàm amicorum suffultus, ut fratri, sumendi Nigrorum habitum, licentiam permitteremus, obtinuit ea lege, ut non anteà custodia relaxaretur, quàm fidei-jussores idoneos daret, se habitum mutaturum. Id infringere Prior noster, nequicquàm, diù conatus est. Scripseramus & ad nostrum Monasterium S. Christinę, & puellę illi Annę literas dederamus, de qua sermo malus ad nos permanaverat; rescriptumque erat nobis ità, ut omnis suspicio mala tolleretur. Literas pręterea Vicario nostro miseramus, amicè admonentes; eisque impatientiùs fuerat responsum. Forti animo perferre omnia, consilium fuit. Posteà verò quàm, deliberato discessu, in anteriora pergere constitueramus, amicos omnes revisere, & Ducem denuò visitare decrevimus. Ipsum itaquè intrà cubiculum adire, & colloqui placuit; ubi accepti humanitate summa; illi, quę compereramus, & utriusque Monasterii statum expressimus, ut si quandò placuisset aliud, non esset ignarus nostrę sententię. Gratissimè pollicitus, nunquàm se nobis defuturum. Offendimus cognatum suum Andream Donatum, antiquum amicum nostrum, à quo itèm gratè excepti, Duci demùm valefecimus. Nostram indè profectionem Barbarus noster prævenerat literis, ut quocunquè tandèm iremus, gratè susciperemur. At cùm prępararemur ad exitum, tùm verò Abbas noster sibi ipsi nequibat satisfacere. Deniquè non contentus humanitate præterita, quam xxxx. diebus exhibuerat, sanis atque infirmis mira diligentia providens, abeuntes munusculis quoque prosecutus est, eisque gratissimis. Amplexati priùs omnem Congregationem, & exosculati, ad navem descendimus, necessariis omnibus onustam, Abbate nostro nos deducente cum lachrymis, & à conspectu amplexuque nostro ęgrè se avelli patiente. Tandèm datis itineris fidissimis sociis, xxv. Iunii Venetiis movimus valefacientes Abbati, ac Fratribus omnibus, rectòque itinere Patavium tendebamus, Fratre Abbatis nostri de Carceribus duce; ità enim ille constituerat. Miseramus priusquàm Francolino moveremus, jumenta nostra ad Monasterium nostrum S. Marię de Vangadicia, ut illìc alerentur; scribentes Abbati ipsius Monasterii amicissimo, & benevolentissimo nostro. Suscepit ea vir ille cum famulo singulari affectu; ibique per omne illud tempus, quo Venetiis sumus remorati, adhibita est eis summa diligentia. Vbi verò Patavium ingressi sumus; quià fama exierat, Episcopum civitatis Petrum Donatum, veterem amicum nostrum, postridiè profecturū ad Concilium, visitare illum continuò decrevimus. A quo accepti gratissimè, multis verbis de Concilio ipso ultrò citróque habitis, serò tandèm discessimus, ea lege, ut sequenti die secum pranderemus. Primò itaquè divertimus ad Abbatis nostri de Carceribus domum pulcherrimam atque amplissimam, egregièque instructam; magnificèque suscepti à

Fra-

Digitized by Google

Fratre, qui nostrum operiebatur; adventum; ea ibi nocte requievimus. Manè verò missimus, qui iumenta nostra eò adducenda curaret; advenitque illùc Abbas noster, & alii quidam Prelati Religionis nostrę. Illis comitibus, adivimus denuò Episcopum nostrum; ubi, finito prandio, domum omnem Episcopatus mirificè instructam, adusquè pinnas, undè non solùm civitas, sed omnis circùm regio prospectaretur, Episcopo ipso duce, lustravimus. Negocium Religionis, nè ad Synodum evocaremur contrà iura nostra, illi, Vicarióque suo, Abbate instante, commendavimus. Indè, ubi remeavimus, à nonnullis religionis studiosis visitati affectu precipuo sumus, maximèque ab Episcopo Signiense juvene piissimo, & quem Venetiis familiarissimè noveramus, & in causa Episcopatus sui (nàm nuperrimè fuerat assumptus) illum & Pontifici Romano, & aliis quibusdam commendaveramus. Triduum illùc remorati, loca Religionis celebriora cuncta vidimus, & imprimis Monasterium S. Iustinę, quod celeberrimum erat, visitare curavimus. Accepti officiosissimè, offendimus Religionem laudatissimam, tamen opinione non maiorem. Vigilia Apostolorum Episcopus noster prandio nos accepit, neque reluctari diutiùs licuit. Aderat Marinus, amicus noster, Dalmata, sanctarum literarum imprimìs studiosus. Eius dùm quędam evolvere nobis proposita pergimus, invenimus Antonii VII. Epistolas, carenùs nobis incognitas, celeberrimas tamen. Exegimus iure amicitię, ut eas nobis transcribendas curaret; grarèque pollicitus est. Postridiè adivimus S. Michaelis Ecclesiam, Abbati nostro subditam, Missarum solennia celebraturi. Bonus ibi preerat vir. Offendimus illìc etiam Episcopum nostrum. Indè ad visendam domum Hospitalem Prioris de Orbisio, comitis nostri, profecti, redivimus ad diversorium nostrum. Visitavimus Monasterium de Porcilla, cui preerat Prior Monasterii Montis Crucum; vidimusque corpus Beati Antonii Peregrini. Ibi rerum indice confecto, sequenti die, Monasterium Montis Crucum adire perreximus, comitantibus nobiscum Fratribus Abbatis nostri Hieronymo & Ludovico. Vbi ad Monasterium venimus, aptissimum Religioni offendimus locum. Collis enim eminens, vite, olea, & arboribus consitus, silva quoque cędua ex latere vestitus, in sui vertice id Monasterium habet, ędificiis honestis, & necessariis instructum, si adesset, qui religiosè vellet vivere. Delectati primùm amęnitate loci; miserati sumus miseram conditionem, quod aptitudo huiusmodi esset inanis, neque habitatoribus idoneis frequentaretur. Solum quippè ibi Priorem invenimus cum Monacho, & Converso. Aggressi illìc visitare XXIX. Iunii, Priorem quidèm honestę vitę comperimus, sed magna sociorum adversùs illum est orta querimonia, quòd esset avarissimus, neque necessaria provideret; possessionesque, & Monasterium ipsum negligeret. Quod verum esse, & ipsi presentes notavimus. Admonito graviter, &, quę fieri vellemus, iniunctis sibi, XXX. Iunii, indè profecti sumus, animo prospiciendi Monasterio, si Dominus iuverit, eaque ipsa die ad nostrum Monasterium S. Marię de Carceribus, per montem Silicis, & Æstense oppidulum venimus. Suscepti ab Abbate nostro, atque à Congregatione omni cum processione solenni, prestitóque ab omnibus gratissimè, obedientię Sacramento. post exhortationem brevem, quia iàm dies declinabat in vesperam, Placidus puer orationem in honorem nostri memoritèr recitavit, constantèr & commodè pro ętate. Delectati sumus mirificè studio ac diligentia nostri Abbatis; decem quippè pueros Monachos, ità educandos curaverat, ut nihil in eis puerile, preter ętatem, deprehenderimus. Vnam ibi diem quiescentes, calendis Iulii visitare ex officio nostro, aggressi sumus. Quędam ad nos de Abbate ipso fama perduxerat; quę cautè ac subtilitèr inquirentes, falsa fuisse deprehendimus; multumque ędificati. non dissimulavimus, quin etiam nostram venerabili Patri Abbati S. Michaelis. & Hieronymo fratri, literis nunciaremus. Examinatis omnibus. puerisque ipsis adhibitis singulatìm, quatuor ex omnibus, qui erant maiores natu, Abbate volente, ad professionem admisimus, v. Iulii, magno cum gaudio omnium. Quędam fuerat inter Abbatem ipsum & vici, cui *Vigh-zzolo* vocabulum est, homines oborta contentio, de Sacerdote. qui illis Missarum solennia celebraret. Quià enim subditi Monasterio sunt, remoti fermè tribus millibus passuum, ad quos adiri ex Monasterio non facile (hiemis maximè tempore) potest, petebant illi, sibi Sacerdotem dari perpetuum, qui apud se remoraretur. Abbas ratione nitebatur tueri Monasterii sui iura. Ea partium tandèm cõventio fuit, Abbate maximè instãte, ut staretur iudicio nostro. Non inviti in eam sen-

ſententiam ierunt. Auditis itaquè diligentèr, quæ aſſerebantur, aditóque loco ipſo, ut oculis quoque conſpiceremus Eccleſiam; attendimus in pariete Eccleſiæ ipſius inſerta ſaxa, antiquis inſculpta literis. Epigrammata pervetuſta erant. Indè profecti ad Monaſterium, rem omnem ità compoſuimus, ut licèt à principio quidem reclamaverint, pacati tamen quietique diſceſſerint, nobiſque gratias egerint poſtmodùm. Adhibitis poſtremò, ut ſolenne eſt, ad Capitulum Fratribus, poſt abſolutionem & exhortationem, quam inſpirare dignatus eſt Dominus; præcepta, quę ſcripſeramus, omnibus legimus, & ſervanda mandavimus, nemine non libentèr accedente. Hortati ſumus Abbatem noſtrum, ut plures nutriret pueros, cùm pręcipuè haberet parata omnia, Magiſtrum idoneum, Nicolaum, optimum juvenem & induſtrium Monachum, qui alios erudiſſet, habitationem aptiſsimam, amploſque Monaſterii redditus. Pollicitus eſt, facturum omnia libentiſsimè. Cumque juſsu Pontificis, omnes illarum partium Prelati ad Concilium ire cogerentur, & Abbas noſter unà cum cęteris; vices illi noſtras publico inſtrumento permiſimus; eademque die & nos Orbiſium, & ille Patavium ivimus. Offendimus in loco anguſto & ſolitario Priorem, boni teſtimonii hominem, tenui victu ſecum tres ſocios alentem. Mirum eſt, quanta omnium ergà illum obſervantia, quę dilectionis vis, quę commendatio fuerit. Nobiles, ignobiles, ruſtici, ſeculares, Clerici, uterque ſexus, mira de illo prędicabant. Viſitationis officio peracto, blandè illius inopiam conſolati, &, quæ ſibi eſsent agenda proponentes, eadem die ad Monaſterium Carcerum remeavimus. Placuit medio ex itinere, veluti ex cuniculo, deflectere paulispèr, ut Franciſci Petrarchę tumulum in villa Arqua cerneremus. Vir enim nobilis ętate noſtra, & literis deditus, à quo fermè ſunt excitata ſtudia humanitatis, ut Mauſolęum ſuum viſere cuperem, facilè de me obtinuerat. Eo ſalutato, precibuſque pro illius requie fuſis, contendimus ad Monaſterium. Compoſitis ibi rebus, IX Iulii indè progreſsi, Abbate comite ad Vangadiciam contendebamus. Occurrit nobis plùs quam mille paſsibus Abbas ipſius Monaſterii, conjunctus olim nobis pietate ſingulari; tranſitoque Atheſi amne, prior ad nos tranſmeavit: ſimùl itaquè profecti, ad Monaſterium venimus. Nulla ibi ſervata conſuetudo eſt, quià reverà abſque ordine jandiù viventes Monachi quid in hujuſmodi ſoleret fieri, prorsùs ignorabant. Suſcepti ſumus magnificè ac ſplendidè, contrà quàm nobis fuerat à noſtro Abbate prænuntiatum, qui ajebat mira de hominis miſeria. Quanquàm non in eo ſolo, verùm, quandò egreſsi indè ſumus & in aliis quibuſdam in eo viro, nobis optimè caro, deſideravimus fidem ac temperantiam. Reſalutatis nobis, Abbas ipſe, poſt biduum, ad ſuum Monaſterium rediit. Intereà, cùm fama percrebuiſſet, nos eò adveniſse, adierunt nos plerique loci illius honeſtiores viri laici, commendantes nobis Monaſterii ipſius diſciplinam, multaque contrà Monachos gravia proponentes. Magiſtratus quoque ſolliciti, quidnam facturi eſsemus expectabant. Accepto ab omnibus, ex more, obedientiæ juramento (à quo tamen Abbas ipſe ideò abſtinuit, nè juri ſuo prejudicium ullum gigneretur. Fuerat enim prænuntiatus Ferrarienſis Epiſcopus; verebaturque, nè, ſi ſe ſubjiceret juramento, jus amitteret Epiſcopatus. Nequè ea ratio ſua, cùm ſe totum liberè permitteret nobis, à nobis improbata eſt) viſitare cępimus; neque ſanitas ulla inventa eſt. Multa invenimus, quę emendatione opus haberent, & quidèm acri; ut animadvertimus, non inanes fuiſse ſecularium virorum querimonias. Ubi omnes diſcuſsi ſunt; contulimus ſecretiùs cum Abbate ipſo, quę inveneramus, dolentes nimiùm, ipſi tales ineſse ſocios. Doluit & ipſe nobiſcum vicisſim, utque remedium excogitaremus oravit; ſe per omnia ſequi paratum monita noſtra, & obſequi juſsis. Itaquè, citrà obſervantiam Regularem tamen, conſtituere Monaſterium aggreſsi; ea omnia mandata in ſcriptis dedimus, quę & antiquum dedecus tollere & Religionis formam aliquam & initium dare poſse, ſi ſervarentur videbantur. Ea omnia, & cętera Statuta noſtra quoniàm alibi notavimus, hìc nequaquàm putavimus inſerenda. Iudicio Abbatis ipſius atque omnium probata, conſenſuque parili admiſsa gratè ſunt. Ex eis quoſdam amovimus; reliquos admonuimus graviter, Abbate ipſo præſente & adſtipulante dictis noſtris. Scripta illis reliquimus pręcepta noſtra, & ea inviolabilitèr ſervanda mandavimus. Sepè cum Abbate ipſo contulimus noſtra Religioniſque negotia. Fuerat enim in gradu ſuo annos plures; &, judicio quidèm noſtro, injuria amotus, plurimáque editas, ... habuerat.

Digitized by Google

Indè VII. postquàm eò veneramus, die profecti (Abbate ipso ægrè, nos abire, permittente, multumque, ut in reditu nostro se reviseremus, orante) Mantuam pergere constituimus. Per hanc occasionem Monasterium Religionis nostræ propè Bononiam S. Michaelis de Castro Britonum, ante C. ferè annum, quidam Religionis novæ homines pervaserant, & hactenùs incubant. Ex ea Religione superstes unus, Bononiensis civis, qui partium studiis exulabat Mantuæ. Eum (quoniàm pacisci eum alia Religione velle, sumpto stipendio annuo, acceperamus & hujus rei gratia Bononiensi Legato Fantino nostras literas jam sæpè dederamus, cui fuerat negocium à Pontifice Romano permissum) adire, & alloqui, secumque eoràm tractare negocium, consilium fuit. Itaquè XVI. Iulii moventes Monasterio, Mantuam vesperè venimus. Posteà verò quàm Victorino Feltrensi, amicissimo nostro, qui hujus quoque rei gratia laboraverat plurimum, literis nostris admonitus, adventus noster innotuit, mira benevolentiæ suavitate nobis occurrit. Nusquàm fermè plùs humanitatis invenimus. Per se ipsum deniquè; per discipulos, bonos viros & eruditos, ut facilè deesse illius ludo esse nos sentirentur, nobis ità obsequutus est, ut nullam officiosissimi hominis partem in se desiderari pateretur. Volumina quædam, primò, peregrina, ut nobis essent solatio misit, munusculisque dignissimis prosequutus est, & à latere nostro, quantum illi fas erat, nunquàm discedebat. Didicimus continuò hominem illum, cujus gratia advenerAmus, abesse; quem Victorinus noster, misso nuntio celeri, convocavit. Biduum illic integrum fuimus, dùm illius expectatur adventus; cùm lautiùs sempèr à Victorino suscepti fumus. Adire illum, visendæ Bibliothecæ illius gratia, ubi perreximus, occurrit nobis cum Mantuani Principis filiis, quos instituendos acceperat, aliisque nobilibus ac studiosis, ab quibus omnibus deducti, expositam Græcorum voluminum struem evertimus, ibique non nihil peregrinitatis offendimus. Nàm præter ista communia Platonis, Plutarchi, Demosthenis, & cæterorum tùm Philosophorum, tùm Oratorum, tùm Poetarum, tùm Historicorum; Orationes quasdam Iuliani Cæsaris, Homeri Vitam ab Herodoto scriptam, Quintiliani Musicam, & alterius senis de Musica opus, & Augustinum de Trinitate, & quædam alia notavimus, eaque protinùs Nicolao nostro per literas significavimus, Victorini ipsius amicissimo; Reginæque Berenicis, imaginem ex aureo nummo Venetiis expressam, misimus. Delectati fumus maximè humanitate viri, studióque mirabili non solùm adultis, verùm pueris atque puellis Græcitatem conciliandi. Deniquè Principis filiam, octo fermè annorum, ità imbuerat, ut legeret jàm & scriberet, Græcaque & nomina & verba inoffensè declinaret, non sine admiratione nostra. Pueros præterea plures eadem ratione docuerat; & si quos fortè boni ingenii animadverterat, eos, si essent pauperes, educabat & instruebat: magnum se reputans fructum ex eorum profectu reportare. Placuit Cartusienses Fratres nostros visitare, à quibus invitati fueramus. Accepti ab eis affectu summo, post prandium remeavimus; novo inspecto Monasterio, quod erat euntibus pervium. Reversum virum illum diutiùs, Victorino præsente, nequicquàm fumus allocuti. Nàm, præter verba, retulimus nihil; aliòque itinere aggredi, si vita comes erit, instituimus. Indè cùm proficisci antè lucem pararemus, prævenit nos Victorinus noster, eques cum sociis, nosque tribus fermè passuum millibus deduxit abeuntes; cùm amovere eum à nostro comitatu nulla ratione possemus. Totus illi sermo de literis, de probitate, de modestia, de religione, de viris nostræ ætatis illustribus. Vix tandèm illum è complexu nostro lachrymantem dimisimus; quo die Veronam hora fermè IX. pervenimus. Divertimus ad Monasterium S. Salvatoris, cui Gregorius præerat, vir amicissimus, & nobis optimè cognitus. A quo accepti humanissimè; cùm post refectionem multùm diei superesse videretur, visitare ex officio nostro perreximus Præfectum civitatis, Marcum Iustinianum, virum amicitia nobis conjunctum singulari, animi religiosissimi atque pijssimi. Accepit nos ille inæstimabili gaudio, diutiusque complexatus atque allocutus, non aliter à se dimisit, nisi abeuntes deduceret. Obvium habuimus & Prætorem; à quo itidèm aliquantulùm deducti, vix impetravimus, uti verecundiæ consuleretur nostræ. Itaquè utroque dimisso, pergere ad Monasterium S. Zenonis, quià celeberrimum ferebatur, constituimus, licet longè distaret. Vidimus Ecclesiam amplam satis ac speciosam; reliquum Monasterii non satis conceptæ opinioni respondere deprehendimus. Bibliothecam Sacrorum voluminum copiosam

evol-

Digitized by Google

evolvimus. Reversi ad Monasterium, quod suprà Athesim est, noctu requievimus. Postridiè à Præfecto urbis, data opera (nàm ità inter nos convenerat) Ecclesiæ majoris Bibliothecam (erat autem celeberrima) vidimus. Plurima ibì erant volumina miræ vetustatis quæ singulatìm discussimus omnia; nihil tamen ferè, præter quàm consueveramus, invenimus. Adiit nos ad ipsum S. Salvatoris Monasterium Abbas quidam, bonæ religionis vir, Vallumbrosanus, multisque precibus, ut ad se pransuri post idiè diverteremus, obtinuit. Nobiles plerique & studiosi nos visitarunt. Ipse Præfectus quandiù ibi fuimus, magnificè habuit nos. Legimus ibi, & casu quodam (nàm Venetiis dedità licèt opera, videre datum non fuerat) Isocratis Orationem περὶ τῆς Βασιλείας, à Bernardo Iustiniano, illustri adolescente, ex Græco conversam; maximeque fuimus admirati pueri fermè ingenium; nobiscumque habere voluimus. Visitavimus Priorem ipsius Monasterii, & quæ de illo fama vulgaverat, vera esse deprehendimus; nanque ἐγὼ habuit, juvenem ingenij non mali, à quo scriptam Orationem acceperamus: continenter tamen vixisse aliquot annos, & eatenùs vivere, asseveranti, nequaquàm fidem derogare potuimus. Itaquè admonitum, ut deincèps caveret laqueum, & benè pollicentem, dimittere statuimus. Invaserat ibi Clementem, nostri itineris comitem, lateris dolor, acriterque vexabatur; cùm 111. die Camaldulini Monasterium visitare decrevimus. Priorem ipsius Monasterii in Monasterio Carcerum liqueramus; Monachumque illic solum invenimus. Placuit ipsius Monasterii situs mirificè, licèt ædificia diruta displicerent. Monachum examinavimus, magnamq; omnium rerum inopiam offendimus. Exhortati hominem ad benè vivendum, ea ipsa die Veronam reversi sumus. Indè postridiè profecturi; visitare denuò instituimus amicissimum nostrum Marcum Iustinianum. Cum quo diutiùs collocuti; ad nostrum Monasterium non aliter, quàm ipso comite, redire potuimus. Est in ipsa Ecclesià conditum Beati Gualfardi corpus, cujus Vitam, & miracula ibi legeramus. Ignarum eatenùs ejus rei Præfectum, ad sepulchrum Sancti viri duximus; Vitamque illius ei ex parte legimus; Pileolumque suum (nàm servabatur intrà Sacrarium) illi ostendimus. Posito genu, ipsum capiti suo imponi, vir nobilissimus postulavit; fecimus satis votis ejus, à nobisque dimisimus. Consilium fuit, quoniàm Vincentiam eramus profecturi, nè Clementem frangeret equitatio, ipsum Veronæ relinquere, navi secuturum, unà cum Benedicto cognato nostro, atque ad Monasterium Vangadiciæ profecturum. Itaquè xx 11 Iulii manè summo Verona moventes, Vincentiã recto itinere petebamus; ad Monasterium nostrum S. Viti vesperè venimus. Præerat illi Dominus Marcus Venetus. de quo nos, cùm adhùc Venetiis essemus, indigna plurima compereramus. Invenimus illum obvoluto capite, febrem, sive patientem verè, quod tùnc putavimus, sive simulantem. quod postreà rei exitus docuit. Plurima contrà illum à sæcularibus objecta, eisque suo Monasterio obnoxijs; his, quæ Venetiis acceperamus, ut fidem haberemus, effecerunt. Sed res plena difficultatis. Nè quid tùnc decernere possemus, obstabat simulata infirmitas. Monasterii ipsius res admodùm tenuis, hominum caritas; neque enim quem abrogato subrogaremus faciè occurrebat. Satisfecimus delatoribus quantum licuit, bono animo esse jubentes rationesque probabiles dilationis nostræ afferentes. Ingressi oppidum, Episcopum visitare perreximus. Accepti comitèr, sermonem de Concilij rebus protraximus diù; valeque illi facientes, obvium habuimus hominem studiosum, nobis optime cognitum. Reversi ad Monasterium vesperè, adiit Gregorius noster Vincentinus, illustris adolescens, Florentiæ superiori tempore cum Fantino remoratus, functusque nobis aliquandiù ex corporis officio, cùm Chrysostomi quædam converteremus ex Græco. Amplexi gratissimè juvenem observantissimum nostri, ex eo primùm didicimus, Fantinum nostrum ea illùc die advenisse, atque extrà urbem in agello remorari; multùm orante, ut illum viseremus. Nos, qui àliò intenderamus animum, nuntiusque allatus, quòd, Basileam nos ire, Florentinorum Magistratus decrevisset, Episcopi Vincentini fuerat assentione firmatus; remorari diutiùs passi non sumus. Plerique nos adiere nobilium, & eruditorum, cùm adventum nostrum compererissent Barbari nostri præmoniti literis; quantumque permittebat hora (nàm declinabat in vesperum) humanissimè sunt allocuti, bonaque cum gratia nostra discesserunt. Compositis ibi modicè rebus, mane summo proficisci constituimus.

Digitized by Google

mus. Placuit mirificè Vincentinus ager, quà maximè Verona petebatur. Vitе enim, atque olea, pinguisque solo, & leniter acclivis collibus, aerisque temperie, præter reliquas regiones amœnus est. Vidimus, & Monasterium proximum S. Marci, cui præerat dudùm Religionis nostræ Monachus. Sed, & intra urbem inspexeramus Monasterium Prædicatorum, Bibliothecamque evolveramus. Aderat nobiscum Gregorius Prior. Itaquè conducto homine, qui nos ad Monasterium duceret, breviore via iter aggressi ante lucem, devia secuti sumus, per imperitiam ductoris nostri: Marco ipso, Vincentino Priore, comitante, qui pridiè decubabat lectulo, cæterosque præeunte. Venimus ad ipsum Monasterium hora fermè IX. Illic die ipsa quiescentes, cum Abbas ipse, vera esse, quæ de profectione nostra afferebantur, assereret, properare adhùc magis instituimus. Itaque postridie Abbati valefacientes, ad Monasterium de Vangadicia, Gregorio duce, perreximus. Offendimus illic Benedictum, & Clementem, nostri itineris socios, Verona profectos navi. Illic non nihil perturbationis invenimus, quià Abbas noster, ut est mitis ingenii, non persistare in sententia videbatur, ægréque, avelli quosdam à se, pati. Accessit infamis cujusdam ex Monachis lapsus quem corripere, præsentibus omnibus & Abbate ipso, necesse fuit. Quidam ex his puerum à se, ut ferebat, educatum, in Monasterio Vicis indolis dimittere nolens, induxerat; ut clàm Monasterio abscedens, domum se reciperet. Displicuit hæc illius nequitia, eamque digna infectatione verborum, carcere quoque castiga e studuimus. Confirmare Abbatis nostri animum curavimus. Ibique biduò exacto, conciliatisque omnibus, quantum licuit, Ferrariam petituri, discessimus. Magno honore & quidèm majore, quàm priùs, nos Abbas noster acceperat; proficiscentibus a se, necessaria nobis duo volumina Constitutionum nostrarum tradidit. Prosequuti sunt nos Philippus Monachus, & alius Cancellarius ipsius Abbatis, & Ioannes de Ferro aliquot passuum millibus, transvadatoque amne, navi venimus ad villam Arquam. Vbi, cùm angusto canali tribus fermè millibus navigandum esset, neque navis adesset, quæ perferret, aliquandiù expectavimus necessariò. Et cùm navicula se obtulisset, paucis vectoribus onusta, hanc ipse accendi, sociis, ut majore navi cum jumentis veherentur, retrò dimissis. Erat autem parata, ut putaremus protinùs sequuturos; securique contendimus ad portum, cui vocabulum est, *Domus Silvestris*. Ibi cùm diutiùs expectaremus; vehementèr admirari tarditatem subsequentium, & augurari mulæ nostræ aliquod adversi contigisse, incepimus; neque fuit fallax nostra suspicatio. Nanquè, vix tandèm applicantibus sociis; periculum expavimus, quod incurrerant. Cùm enim jumenta septem ea navi veherentur, mula nostra sive infestantibus muscis sive jumentis aliis imminentibus, saltu sese in profundam aquarum conjecit: ad quam expiscandam famulus noster strenuè descendit, nansque, manu frænum tenuit aliàs mergendæ mulæ atque perituræ; navique proximus, cùm se illa saltu itidèm ex aquis in navim reciperet, navi in alteram partem inclinante, submersionem omnes justo metu timuere. Eo tandèm (& magno quidèm) periculo erepti socii, pallentes adhùc, quæ contigerant, mirantibus, exposuere. Indè moventes, ad portum media jàm die pervenimus, *Francolino* illi nomen est; Padoque transmisso, Ferrariam illapso jàm vespere venimus. Adiit nos continuò Guarinus noster amicissimus; eoque ipso comite ac duce, Principis filium, Leonellum adolescentulum mitis & clari ingenii, salutatum perreximus. Humanissimè accepti, sermonem diutiùs produximus; hortati docilem juvenem, religioni imprimis ac studiis humanitatis, operam dare. Ab eo ubi discessimus, Guarino commendato (sic enim ille petierat), Iacobum Ziliolam, qui coràm aderat, resalutavimus. Cœnavit nobiscum Guarinus ipse; xeniis à Iacobo missa cœnulam honestarunt nostram. Postridiè, summo mane profecti, cùm XVI. fermè millibus passuum processissemus, & in hospitio modice quiesceremus, advenit Ioannes Monachus Vangadiciensis, quem amotum literis ab Ecclesia, cui præerat, Bononiam ire jusseramus, inducias postulans, cùm fruges colligerentur. Annuimus illius votis lætumque remisimus. Inde Bononiam profecti, ea ipsa die ad Monasterium S. Mariæ de Angelis venimus, ipsumque Monasterium visitare constituimus, III. Kl. Augusti. Adeò verò invaluerat æstus, ut summitates brachiorum mirificè sensim amitterent corium. Socium itineris nostri, Benedictum, Ferrariæ liqueramus, ut navi cum farcinulis nostris nos sequeretur. Alium itèm ex sociis, cùm, Faventiam ire se velle, signa-

Digitized by Google

signaret, dimisimus liberè; ut nos expectaret, injussusque non rediret, illi in mandatis dantes. Subsequutus est nos, triduo fermè, postquàm illò adveneramus, Benedictus æger, febris enim eum pervaserat, fortè quòd vehiculo aliquot millibus fuisset adductus, confractusque immodica agitatione esset. Languor ejus xx. fermè dies nos occupavit, conducto Medico, qui illius haberet curam. Per eos dies crebri ad nos fuerunt conventus amicorum. Sed & Monasterium nostrum S. Christinæ crebrò visitavimus. Impetravit à nobis Monasterii Mater, ut Monasteria viseremus sibi subdita duo, S. Andreæ & S. Christinæ, VIII. extrà urbem lapide. Profecti, lautè suscepti sumus, Matre ipsa procurante. Vidimus amœnissimam regionem & S. Christinæ Monasterium vetustum conspeximus: Ibi conditum est S. Luciæ corpus. Ejus cùm Vitam legere vehementèr cuperemus nullam adesse ipsam comperimus. Erat hoc celebre illius vulgatumque miraculum. Adamaverat illam, quippè speciosissimam juvenis nobilis adibatque frequens Monasterium, visendæ ejus gratia. Nàm, cùm esset clausa cellula Ecclesiæ conjuncta, per fenestram, Sancta, Missarum solennia audire consueverat. Hac, juvenis, hora captata, eò adveniebat, ejus inspiciendæ tantùm gratia. Id ubi advertit Virgo pudicissima, fenestra damnata, sese intrà cellulæ secreta continuit; Patri, qui in abscondito videt, placere desiderans. Iuvenis, amore ebrius, cùm spem omnem ejus potiundi sibi sublatam cerneret, desperatione victus, se se ad remotiores barbarasq; nationes contulit. Intereà Virgo felix migravit ad Dominum. Cùm juvenis à Saracenis captus fidem negare, aut mortem oppetere, cogebatur. Inclusus carceri, & compedibus vinctus ut solet intellectum auditui dare vexatio, recordatus est Luciæ Sacratissimæ Virginis; compunctusque corde: O, inquit, Lucia, Virgo Christi, si quid apud Deum prævales, adjuva me, atq; his necessitatibus libera. In his verbis somno corripitur; experrectusque, propè Monasterium fermè ad jactum lapidis, vinctus compedibus, consueti signi sonum hausit auribus. Apparuit illi per visum Virgo Christi; & ille ad ejus aspectum admiratus: Vivis ne, inquit Lucia? Et illa: Vivo veram vitam, ait. Vade, & compedes istos ad sepulchrum meum defer; Deoque gratias age, qui te de imminenti periculo liberavit. Paruit ille jussis. Eas nos compedes vidimus; neque desunt, qui asseverent, eas nulla vnquam ratione indè potuisse amoveri. Reversi, Monasterium S. Michaelis propè castrum Britonum de quo suprà fit mentio, vidimus, desolatum & destitutum. Indè Bononiam reversi; perturbatam civitatem intestina seditione deprehendimus. Multa his diebus tractata cum amicis & religionis nostræ hominibus. Procuraverat miro studio Augustinus, quem habitum mutasse præiximus ut redire ad Ordinem liceret. Id sibi omninò denegatum, ubi intellexit, proposito destitit. Illùc se ad nos retulit, cùm aliquandiù præter spem remoraremur, Vgolinus socius noster. Ejus adventus ingratè acceptus, toleratus tamen. Vidimus per eos dies denuò Bibliothecam Prædicatorum refertissimam voluminibus sacris. Ibi præter notiora, volumen invenimus, ubi Gesta Conciliorum Veterum descripta erant, & inprimis Chalcedonensis Synodi per Actiones distincta pulcherrimis & antiquissimis literis. In eo volumine erant libri, nisi fallor, xv. Facundi cujusdam, de ipsius Concilii Gestis contrà detrahentes, pleni facundia & eruditione vt nomini illius respondere planè viderentur. Vidimus pleraque civitatis Monasteria; Bibliothecasque evertimus, sed nihil peregrinum prætereà offendimus. Admirari libuit Stephani Porcii Prætoris sapientiam, quæ in civili tumultu maximè enituerat. Nàm, cùm arma vtraque factio & plateam occupasset, etsi necdùm planè morbo, quo plures jàm dies tenebatur relevatus, se se medium ingessit, neque priùs destitit, oratione suavi animos conciliatos mulcens quàm arma deponerent. Visitavimus illum ex offitio nostro, ejusque germanum, illustrem adolescentulum, Marianum, cujus tanta est indolis gratia, ut XVI annum agens oraverit publicè, vicesque fratris strenuè impleverit. Quandiù licuit, nos certè nunquàm deseruit; mirificè observans nostra omnia. Sigilla ærea duo miræ artis & vetustatis dono dare voluit; sed, ut convenientiora sibi, admittere noluimus, & gratias egimus. Ancillas Christi sæpè vidimus, & coràm exposuimus filiæ nostræ causas dolores nostri præteriti. Sic illa satisfecit nobis, vt nulla suspicio remaneret. Adhortati & omnes simùl, & seorsìm singulas, idque sæpiùs, pleni bonæ spei indè sempèr abscessimus. Per eos dies plerique nos & nobiles, & religiosi, ac studiosi adierunt, & offi-
sissimè

Digitized by Google

sissimè salutavere. Animus fuit Monasteriū Nonantulæ visere, xx. ferè passuum millibus remotū, Mariano meo comite; sed Abbatis sive invidentia, sive imperitia obstitit, asserentis: nulla ibi esse volumina; cùm plurima miræ vetustatis illic pulvere & situ jacere demersa, ex auctoribus certis compertissemus. XX ferè postquàm illùc veneramus die obviū habuimus virum religiosi habitus qui nobis literas & à Lucensibus Dominis & à Hieronymo germano nostro redderet. Postulabant illi, ut Monasterio Cantiniani. cui socium itineris nostri Dominicum præfeceramus, seculatem Sacerdotem bonæ vitæ (ut ajebant) quòd sibi esset carus & fidelis, Abbatem daremus quià Florentinum omninò habere nollent. Rationabilitèr & nuntio (nàm apertiùs ille longè, quàm literæ, Lucensium intentionem exposuit) & literis ipsis à nobis obviatum est; *esse in Religione nostra quàm plures idoneos ex alio, quàm Florentinorum solo, qui possent ad id commodiùs & honestiùs assumi. Fieri nanquè contrà honestatem Constitutionum nostrarum jurisque communis, si Sacerdos secularis repentè assumatur. Abbas. Adhac, electum a nobis, Florentinum non esse.* Ea ratione nostra nihil motus ille, in sententia perstitit. Ea tandem conclusio fuit; Nos brevi affuturos, eamque rem coràm meliùs, quàm absentes acturos. Fratris literæ præsentiam maximè requirebant nostram, nescientis eatenùs, ubinàm essemus (neque enim literas nostras, quas plures illi scripseramus, acceperat): imminere fermè exitium nostris rebus nisi maturaremus ire. Placuit nequaquàm ultrà remorari, dimissoque Benedicto adhùc imbecilli, neque apto ad equitandum, postridiè Bononia profecti sumus. Florentiolam prima mansione venimus. Indè ad nostrum Monasterium S. Petri de Luco 111. diei hora pervenientes; post cibi, & somni modicam refectionem, cùm jumentis jàm insedissemus Florentiam petituri, literæ à filio nostro Augustino allatæ quibus Hieronymum fratrem gravi morbo laborare signabat, animum sollicitarunt nostrum; atque iter aggressi, quod reliquum erat, multis curis, & cogitationibus macerati, peregimus. Divertimus ad nostrum Monasterium xx. & 1 1. fermè hora. Occurrit nobis jàm Prior, quàm omnis Congregatio; magnoque gaudio accepti, quærebamus Hieronymum fratrem visere. Is comperto nostro reditu, contrà infirmitatem nitens, ocyor atque anxius advolat atque in amplexus nostros & oscula ruit. Scripseramus illi ex Venetiis, modicè expostulantes, cùr aliquando inter scribendum quædam insereret, nos inconstantiæ culpantia; idque ipsius commodis prospicientes; idque extremis illis literis fecerat, quibus urgebat ad reditum. Sed planè bono id animo, affectúque mirabili faciebat frater amantissimus atque dulcissimus. Nihil enim in nobis nisi summum, nisi perfectum, aut esse, aut fingi cupiebat. Ejus tùnc levitèr maxillam ferientes, causam tantæ concitationis quærebamus. Satisfecit ille sermone purissimo mitissiméque responso. IV. ferè, postquàm eò adveneramus, die Novitium Iacobum, bonæ indolis adolescentulum, à Priore requisiti, ad professionem admisimus. Offendimus negotia nostra opinione se habere deteriùs. Itaquè continuò institimus cum amicis & summo item Magistratu Civitatis, nè quid jura nostra violarentur: tuncque, præter quotidianos tractatus, nihil actum est. Volebant à nobis solvi in subsidium Civitatis majorem pecuniæ summam, quàm tenuitas facultatum nostratum pateretur. Multis ultrò citroque verbis nequicquàm consumptis (jàm animos in alia intenderant, quod posteà rei exitus docuit) cùm Imperatorem Ferrariæ breviter affuturum fama esset; visus est nobis, Prælatis nostris approbantibus, illum, quòd esset nostra Religio Romanorū Imperatorum beneficiis ac privilegiis aucta, ex offitio nostro visitare; Hieronymo maximè fratre, ut id faceremus, instante. Multùm admirationis justique doloris ceperamus quòd Vicarium, à nobis antè quàm Venetias proficisceremur institutum, diutiùs à sedibus nostris abfuisse didicimus; conquestique sumus, quòd, per hanc ipsius absentiam, incommoda multa provenisse domui nostræ, verisimili ratione putavimus. Dolentes hanc ipsius absentiam, neque suis neque aliorum literis, vel nuntiis nobis fuisse signatam, ut prospicere possemus necessitatibus nostris. Adiit nos priùsquàm indè moveremus Mariotus noster pluraque retulit, quæ mæstitiæ adderent causas. Sic afflicti & attriti, sumpto nobiscum volumine, quod traductam à nobis Chrysostomi Vitam contineret, dono Imperatori dandum profecti Florentia sumus, 11. Nonas Septembris. Constitueramus Mariotum, qui vice nostra presideret, & Heremi solennia mutaret officia. Placuit ad LAVRENTIVM nostrum primò divertere; à quo

accepti

Digitized by Google

accepti in villa summa cum gratia, peracto prandio, indè, illo quidèm renitente, profeximus, eo die Caurennum profecturi; lustratis tamen priùs habitationibus singulis, & salutatis omnibus, eaque sponsione data, ut in reditu nostro biduum illic secum moraremur. Dato itaquè socio itineris, qui ignaros deduceret ad proximum castrum, ea ipsa die, ut constitueramus, Caurennum pervenimus, postridieque Bononiam. Ibi certiores facti, Imperatorem non priùs, quàm post iv. di m, Ferrariam ingressurum, eam diem expectare decrevimus, ut impendio parceremus. Egimus festivitatem Nativitatis B. Mariæ V. in nostro Monasterio S. Christinæ; ubi animos omnium in sancto instituto confirmare curavimus. Pridiè autem, quàm Florentia proficisceremur, accepto nuntio, quòd Abbas Monasterij S. Petri de Rotis diem obijsset, convenimus Priorem S. Margaritæ, ut eum ibi præficeremus Abbatem. Verùm renuente illo, Domnum Dominicum, socium nostrum, maturè constituimus, ut periculis occurreremus. Instabant enim nobiles quidam, & imprimis Rodulphus Pitucius, defuncti Abbatis frater, ut nepoti suo, puero adhùc, traderetur; jàmque indè Romam scripserat, adventus, ut fatebatur, eatenùs ignarus. Cujus nos cùm fregissemus conatus, rationabilitèr obvïantes; quòd Abbas illic jam esset institutus; neque ulla ratione liceret, servata dignitate nostra, id permittere, ut præficeretur puer sæcularis; polliceremurque, si puerum nobis traderet imbuendum, fore, vt suo tempore amicitiæ quoque rationem habuisse videremur: avertit se ab instituto curriculo, & favere pollicitus electo Abbati per omnia, discessit à nobis. Et quoniàm proficisci nos illùc nequaquàm poteramus, negotiis aliis intenti; placuit mittere Abbatem S. Zenonis unà cum Priore memorato & Abbate electo, qui electionem Monachorum, à qua se ipsi sua temeritate privassent, qui contrà Instituta, nobis absentibus, eligere vnum ex numero suo quæsissent, subdolè impedirent, & huic Monasterii possessionem pacificam vice nostra darent. Obsistentibus aliquandiù, mirè addita; mira enim stultitia, id negocium impedire conati sunt, & nostram eludere autoritatem quæ erant; ità vt Florentiam quoque, consultandi gratia, mitterent. Verùm ubi nobis & literis absentes, & verbis præsentes coerciti sunt; sana tandèm mente recepta, se se nobis permittentes, eum ipsum elegere, quem præfeceramus. Itaquè peractis omnibus, cùm illi rediissent, secretiùs Abbatem S. Zenonis arguimus, quòd Monasterium de Buldrone, postquàm electus à nobis fuerat, plùs, quàm semèl, adiisset, pernoctassetque ibi. Hæc atque illa allegantem, admonuimus graviter; &, nè ad illud, vel ad aliud Monasterium vltrà iret, interdiximus. Liberè pollicitus est se obsequuturum. Ivera mus ad Monasterium ipsum, inquisituri veritatem rei, eamque simplici Abbatissæ confessione, licèt negasset primò, postea tamen expresseramus. Non perpecimus, quin Custodem quoque Monasterii gravitèr insectaremur, qui neglexisset parere monitis nostris. Abeunti à nobis verbo primùm, pòst autem & scripto, vices nostras injunximus, ut Lucam se transferet cum literis nostris ad Præsules civitatis, negotiumq; Cantinianensis Monasterii prosequeretur; conditionibus his sibi præscriptis à nobis, ut uidelicèt, curaret proponere quosdam à nobis denotatos. Quod si illi non cederent; inquireret de persona Sacerdotis: & si honestæ quidèm vitæ, ætatisq; legitimæ deprehendisset, tradito sibi primùm Religionis habitu, ad nullòque ad professionem, Monasterium traderet gubernandum. Bononia movimus comitantibus Fratribus nostris Prioribus Camalduli, S. Damiani, & S. Mariæ de Angelis, x. Septembris; vesperèq; pervenimus Ferrariam, dimidia ferè hora, postquàm Imperator advenerat. Ea ipsa die adiit nos Guarinus noster cum plerisq; de suo ludo studiosis. Conati sumus alloqui amicos & Vguccionem imprimìs, qui secundo loco post Principem erat; sed ipsa die non licuit. Sequenti die domum illius adivimus, causas adventus nostri exponentes, & vt ipse captaret horam, qua Regem alloqui possemus commodiùs, orantes. Benignè suscepti, pollicitus est; facturum omnia, ut voti nostri compotes essemus. Bonorum, virum magnificum, & quo apud Cæsarem nullus plùs posset, alloquuti Vguccione agente, eo ipso duce Imperatorem adivimus humaniterque accepti, cùm diutiùs eum alloquendi copiam Legati Venetorum, qui eodem ferè momento supervenerant, ademissent, ipso nobis Rege benignè innuente, ut rediremus, velle enim nobiscum colloqui; discessimus, postridiè manè redituri. Vidimus majorem Ecclesiam, ubi amicum veterem invenimus modulandi peritissimum de Foro-Liuii, à quo &

aliis

Digitized by Google

aliis plerisque ad nostrum hospitium deducti, Episcopum quoque nostrum Signiensem ad nos visendos properantem, summus amplexi. Mane summo profecti ad palatium, cùm pro foribus Imperatoris præstolaremur exitum, admissi intùs, gratissimè accepti sumus, & post salutationis verba solennia, causam adventùs nostri exposuimus. *Nos scilicèt visitandi tantùm gratia venisse Florentia. Adjecimus, Religionis nostra primordia, per qua non indignos esse qui audiremur, sub Imperatorum semper tutela fuisse, cuius rei aperta essent indicia privilegia lautissima nobis inculta cùm à cæteris Augustis, tùm imprimis ab ipsius Patre, pia & augusta memoria, Carolo*: productumque privilegium illi in conspectum dedimus. Acceptum ille in manibus, sua sponte, se confirmare velle, asseveravit, & Cancellario adstanti tradidit. Addidimus; *nos ex debito officij nostri, Auctorem, fautoremque nostrum in Italia positum visitasse, quem, & in remotioribus constitutum, visitare debuimus: & cùm solenne esset, munera afferri Patronis; nos ex instituto nostro inopes, quibus neque aurum esset neque argentum, munusculum congruum & religioni nostra & pietati sua, Vitam scilicèt Chrysostomi, à nobis ex Græco traductam, attulisse*; prolatumque libellum ipsius imposuimus manibus orantes: *ut hunc benignè susciperet; quodque sponte fuerat pollicitus, exhiberet, Patrisque confirmaret gratis privilegia.* Ista ferè Orationis capita fuere; quam postà scriptam, cùm legisset Aña filia nostra, sibi detinuit. Accepit munusculum grato animo humanissimus Princeps, clementerque allocutus diutiùs, à se bona cum gratia dimisit; multùm exhortatus, ut ad Concilium, quò ipse tendebat, vel mitteremus, vel certè ipsi pergeremus. Prosecuti Principem sumus euntem ad Ecclesiam; ibique Missarum solennia simul audivimus. Ipsa die reversi ad palatium; Imperatorem, ut valè illi faceremus, rursus alloqui. Albertum Protonotarium ex nobili familia Civitatis nostræ, amicissimum nostrum, & alium itèm Protonotarium Cardinalis Ursini salutavimus; negotiumque nostrum conficiendum, Leonardo Florentino, Cubiculario Regis commendavimus. Et cùm obstarent plurima, nè, quod cupiebamus, efficere in præsenti tum possemus; decrevimus die sequenti indè proficisci, ut redimeremus tempus, & impensæ parceremus. Itaquè XII. mensis proficisci paravimus. Iàm ascenderamus equos, cùm sævus rumor aures perculit nostras: COSMVM scilicèt nostrum Florentia extorrem agi edicto publico. Mox illico sinistre id visum, cùm antè profectionem nostram ipsum & in palatio Dominis cogentem familiarissimè vidissemus, & ex LAVRENTIO nostro nihil ejusmodi percepissemus; Benè tamen itaquè contendere maturarò curavimus, ut veritatem certiùs indagare possemus. Divertimus itaquè ad Monasterium nostrum S. Damiani. Ibique Ioanne Corbizo cive nostro advocato; vera esse, quæ fuerant allata, cognovimus; neque de COSMO solùm, sed de LAVRENTIO quoque fratre ità fuisse decretum accepimus; nisi quòd COSMVS triennum, LAVRENTIVS verò annum exulabat. Concidimus animo, non tantùm amicissimorum hominum casum (licèt is multùm urgeret), quantùm nobilissimæ Civitatis & patriæ florentis occasum miserati. Animadvertebamus veluti ex specula celsiore vastitatem imminentem patriæ; neque, ut dolore temperaremus, à nobis ipsis impetrare poteramus. Et quoniàm res ambigua erat hactenùs; oravimus Ioannem memoratum ut nos redderet per singula certiores. Adjectum malum, & terminum prorogatum, ex eo ipso cognovimus. Et quoniàm LAVRENTIVS indè transiturus brevi sperabatur, adventum amantissimi filii expectare perreximus, ut abeuntem salutare, & prosequi lachrymis, ex officio nostro possemus. COSMVM enim detineri clausum Florentiæ, fama erat. Itaquè III. postquàm eo advéneramus die, vespere jàm propinquante, LAVRENTIVS appulit solus ferè. Adivimus illum rectis jàm incumbentibus tenebris. Venientes ad se & de casu suo mœrentes, consolari vir magnanimus cœpit: *Non sibi soli, sed aliis, antè se, plurimis hoc ipsum accidisse*, nos admonens, *ut benè de civitatibus meriti exules agerentur*. Ità nos, exanimatos ferè, animavit. Vt Deo uberes gratias ageremus, quòd illi talem insipirare animum dignatus esset. Profecisse enim ex hac vexatione satis, & ipse fatebatur, & nos facilè animadvertimus. Oravit: *ut Florentiam pergeremus, fratrique, ubi commodè possemus, opem ferremus*. Instituimus & quidèm præter sententiam nostram (eò enim proficisci nequaquàm volueramus; nè fœda rerum facie offenderemur, neu orbatam optimis civibus patriam videre cogeremur) illius

mon-

Digitized by Google

monitis obsequi, Florentiamq; petere continuò intendimus. Reliqueramus Hieronymum nostrum fermè integrum, sanumq; inventuros putabamus; cùm repentè nuntius allatus majore nos sollicitudine cumulavit: deteriùs enim habere comperimus, quàm cùm indè proficisceremur. Biduum in nostro Monasterio remorati; cùm Abbatem nostrum de Carceribus Basileam ivisse pro comperto haberemus, Vicarium nostrum in illis partibus Patrem nostrum Abbatem S. Michaelis instituimus, gesturum in omnibus vices nostras; manuq; propria conscriptas literas misimus, privatis cum literis, orantes, ut laborem hunc sumere dignaretur. Et quoniàm negotia consummandi privilegij liqueramus infecta; consilium fuit, mittere Priorem S. Damiani, qui sollicitaret rem ipsam. Mantuam itaquè mittere satiùs putavimus, quòd illic Imperator iturus communi consensu omnium diceretur. Antè verò, quàm Ferratia proficisceremur, allocuti Iacobum Ziliolam, eo suadente, Principem civitatis visitate institueramus; Eaque ipsa die, cum aliquandiù expectavissemus, eum posteà in palatio sumus allocuti, filiumque illius Leonellum, gratissiméque accepti fueramus. Literas itaquè ad Imperatorem ipsum, & ad Victorinum nostrum scripsimus, Prioremque dimisimus sequenti, posteà quàm Bononiam adveneramus, die. Didicimus, Priorem S. Matthiæ contrà præcepta nostra egisse cùm Venetiis, tùm Bononię. Miserat enim, qui Monasterii S. Mariæ de Angelis sequestraret fructus; sed, quòd penderet appellatio, re infecta ille redierat. Literis itèm Monachi Antonii, querimoniarum plenis, exercere tyrannidem in Monasterio audiveramus. Moti indignitate rei, scripsimus Abbati nostro literas, eujus illum correctioni per omnia subjeceramus; ut admoneret hominem, præciperetque illi, nè de negotio illius Monasterij, absque nostra permissione, contrà Priorem ipsius Monasterii aliquid agere auderet, sub excommunicationis pæna, quam ipso incurreret facto, & à qua, nisi à nobis, non posset absolvi. Duos ex Monachis Prioris ipsius corripuimus, eo præsente, in Monasterio nostro S. Christinæ, quòd ludere assiduè ferrentur ludos parùm honestos. Inhibuimus sæpiùs; nè ad Monasterium ipsum ulla ratione ire præsumerent; Ancillisque Christi, nè venientes susciperent, præcepimus. Magna fuit per eos dies illarum instantia, ut sibi permitteretur, ex more, parentum adire domos. Obluctantes id tandèm consensimus; ut quotiès opus fuisset per biennium, semèl ire, Matre permittente, cum alterius Prælati licentia, possent. Priori S Damiani permiseramus, ut bona quædam Monasterii venundare posset, convertenda in evidentem Monasterii sui utilitatem. Abbati itèm nostro S. Michaelis, hoc ipsum permiseramus Venetiis. Confirmatis itaquè Ancillis Christi exhortatione salutari, eisque valefacientes, XVI. Septembris indè discessimus. Offendimus extrà portam civitatis Matthæum de Bardis, Florentiam tendentem; sociumque itineris gratè amplexi, ceptum iter prosecuti sumus, biduóque Florentiam venimus. Hieronymum fratrem gravior solito morbus premebat. Fuerat ejus cura permissa nostro Paulo fidelissimo Medico, nihilque profectò ille unquàm omisit diligentiæ. Recidisse ferebatur in morbum, anteriore graviorem. Et quidèm jàm tùnc pulsavit animum nostrum dira suspicio; neque poteramus conquiescere, dùm tristem rerum faciem versaremus animo. Ferebamur varii, neque tamen, nisi mæsta, occurrebant. Exceperunt nos molestiæ varię, atque multiplices, ut quò nos vertere possemus, ubi quietis aliquid inveniremus, omninò non esset. Salutatis Fratribus nostris, quià jàm vespere perveneramus, manè sequentis diei Præsules Civitatis adivimus; bonáque cum gratia admissi, servata in oratione modestia, & dignitatis illorum ratione habita: *Nihil consilia damnantes, quòd hujusce homines pellendos Civitate statuissent; sed affectum solummodò miserationis præferentes, quod amicissimos nostros, & de Repub. ut putabamus, optime meritos, tàm tristis casus excepisset. Neque mirari prudentiam illorum debere, nos in coniunctissimis id hominibus pati, quod in extraneis quoque, & à nostra familiaritate alienis, humanitatis ratione pateremur. Miserati fortuna variam mutationem, ut qui paulò antè fuissent potentissimi & opulentissimi, omnique gloria splendore conspicui; hi subitò (quod gravissimum omnium atque acerbissimum est) excidissent patria, gloria omni ac dignitate facultatéque nudati. Commendare deinceps COSMUM ipsum perreximus, orantes, ut qui se totum illorum auctoritati permisisset, imperióque parere vellet, eum liberum à custodia iniuria, quò decreverant, ire innocuum paterentur: Consulerent gloria sua, miseriamque*

F he-

Digitized by Google

hominis miserarentur; neque finerent, ut per hanc eius custodiam, quâ plena erat curarum & molestiarum, vel intus maceraretur sollicitudine maiore, vel periculum decoctionis incurreret. Excusare demùm, quod profectionem ad Imperatorem nostram illis non significassemus ea ratione, quòd electis iam Legatis, qui eò proficiscerentur, superfluum id miniméque necessarium arbitrati essemus. Accepisse tamen Ferrariæ, grandem admirationem sublimium virorum, & amicissimorum Civitatis; agreferentium, cùr Legatos illi ad Imperatorem intrà Italiam constitutum non mitterent, ad quem omnium civitatum concurrerent Legationes. Postremò, orare, ut COSMUM ipsum visere, & alloqui consolandi gratia permitteremur. Gratè accepta fuit oratio nostra; benignumque responsum retulimus: *Nequaquàm ægreferre Magistratum summum, immò & cum gratia suscipere affectum miserationis nostræ; quippè cùm ipsos quoque Virorum misereret: quandò tamen meliore ratione Civitas ità statuisset, ferendum æquanimiter. Se, COSMI maturè liberandi, habituros rationem. Profectionem ad Imperatorem nostram si præscissent, nobis quadam iniuncturos, ipsius Maiestati exponenda Civitatis nomine. Iam tamen constituisse, qui pergerent, Legatione functuri. COSMUM verò alloqui & gratè quidèm, permisere.* Intereà dùm expectamus, privatos etiam ex civibus quosdam, amicis nostris infestos, nobis verò amicissimos, allocuti intra palatium, emolliire illorum animos conati sumus, atque ad misericordiam flectere. Bona ex omnibus verba retulimus. Vbi verò COSMVM ipsum vidimus ità servari, maximo quidèm dolore commoti sumus, & præsentem rerum faciem, & præteritam fortunam volventes animo. Temperavimus tamen à lachrymis quantùm potuimus. Verùm tantam in illo offendimus magnitudinem animi; tantum & præteritæ fortunæ suæ totiusque mundanæ gloriæ contemptum, ut majorem certè non desideraverimus. Idem cultus; eadem oris dignitas, eadem gratia perseverabat: ut miserari potiùs afflictam Civitatem, quàm suas reputare injurias videretur. Deniquè, post longum nostrum sermonem, qui consolaturi advenceramus, consolationis plurimùm cepimus; jamque magìs miserati Civitatem sumus, quæ hujusmodi homines tàm fortes, adeò magnanimos & constantes, tantæque in patriam pietatis, amitteret, à quibus servata sæpiùs Civitas ipsa fuisset. Vale illi itaquè facientes, nihilò segniùs operi cœpto incubuimus. Accendebant studia nostra amicorum preces, qui ad nos omni ex parte confluentes, miro affectu & propensiore cura negotium nobis commendabant. Se, utpotè suspectos factionis, periculosiùs loqui pro illis posse; nos ratione habitus ac religionis & amicitiæ profuturos plurimùm assiduitate nostra. Idipsum & Hieronymus frater meus impendiò postulabat. Cujus languor varius, neque unquàm in eodem statu constans, inter spem & desperationem agebat medios, ut sine sollicitudine & metu essemus nunquàm. Vbi verò Venetorum Legati advenerunt (nanquè, affuturos continuò, ex COSMO Ipso quoque facti eramus certiores), illos, amicis quoque urgentibus, protinùs adivimus; negotiumque, quanta cura & diligentia licuit, commendavimus, instructioresque reddidimus. Gratissimè admissa fuere verba nostra; nanquè erant amicissimi, & ad negotii, pro quo venerant, maturam exequutionem conducebant. Itaquè plenos bonæ spei ab se dimisere. Voluimus alloqui & Raynaldum Albizum, equitem Florentinum, nobis justis ex causis amicum, COSMO verò ultrà omnes infestum. Conspectum in Curia, & salutatum, nosque benignè resalutantem; affari datum non fuerat. Itaquè, captata hora, profecti ad illum sumus, antè quàm se conferret ad Curiam. Accepti comitèr, commendavimus illi, quàm opportuniùs & commodiùs licuit negocium amici, maturamque liberationem, ità ut intelligere planè posset, quanto id affectu posceremus, ut non esset vulgaris putanda nostra commendatio. Videbamur enim, jure nostro, quę vellemus, de illo postulare posse, quià & ille Romæ usus esset opera nostra, & quidèm diligenti, in re sua; Pontificemque Ipsius causa, cùm Senator esset, sumus plusquàm semèl allocuti, negocia sua illi commendantes. Repulit, ut est ferocioris ingenii, preces nostras; causasque inimicitiarum atrocium professus, minimè probabiles: *Quod metuisset, nè hoc ipsum sibi COSMUS faceret; illumque & sapientissimum, & præter omnes, quos unquam vidisset, potentissimum, invidiosè testatus fuisse; cuius etiam maiores familiæ suæ fuissent infestissimi.* Postremùm, se auctorem totius cladis contestatus, id intulit: *Se contrà, quàm postulabamus, et egisse & acturum pro viribus; neque COSMUM*

prius

Digitized by Google

prius liberandum, quàm propinquus eius, confines exilij sibi assignatos, nuntiarent, attigisse. Tunc, se auctorem futurum, nostri quoque gratia, ut emittatur. Tolerabilius esse, si decoquere: ille, quàm Civitas (fuerat enim à nobis facta mentio decoctionis). *Vene os præstare, si negotijs suis intenderent. Florentinos meliùs intelligere sua quàm illos civitatis sua negotia; qui misissent Legatos eius eripiendi gratia.* Displicuit mirè amici intemperantia, & cùm mollioribus verbis mollire concitatum hominem pergeremus, nequicquàm laboravimus. Dissimulato itaquè dolore discessimus. Adierunt nos Legati Venetorum ut consolarentur expectationem ac sollicitudinem nostram; spem sibi à Magistratu summo datam proxime illius ereptionis, confitentes. Perreximus ut uxores quoque amicissimorum hominum afflictas mærentesque consolaremur, ex officio nostro; & ut eas cura levaremus, quæ gesta erant nuntiavimus. Concinnata calumnia subornati testis, hominis nequam, effecerat, ut periculo adjectum esse videretur; adeò ut Venetis, absolutionem viri postulantibus responsum sit: *Instam confessione delatoris infamiam inquiri primùm & purgari oportere. Eius esse generis crimina, ut liberationem impedirent.* Non destitere Legati, quò ad illis permissum est; nihil severiùs in eum decernendum. Neque pepercere, quin Raynaldo hæc & illa repetenti, quæ nobis anteà dixerat, apertè satis insinuarent: *Se commenta ista intelligere, Ducique suo scenam omnem detegere paratos.* Id ex eorum posteà sermone didicimus. Iàm illis paratis ad exitum, cùm amici omnes trepidi hęrerent; nos, nè re infecta pergerent, precabamur: sed acceptam illi à Magistratu fidem allegantes, abire perrexerunt. Scripsimus amicis, quos eramus antè allocuti & Raynaldo ipsi, negotium intentè commendantes. Responsum gratè est. Perreximus & secundò Pręsules alloqui, negotiumque denuò commendare. Grato responso relevati, COSMVM alloqui precariò postulavimus. Ex eo certiùs didicimus, τα χρήματα celerioris ereptionis causam fore; dolentis altiùs R.P. venalem. Multis verbis hinc de consumptis, discessimus. Cùm, paucis post diebus, Deo miserante, iv. fermè noctis hora dimissus est. Postridiè verò quàm profectus ille fuerat, Cometes in Celo visus, animos multorum sollicitavit. Egimus gratias Deo, qui & illum aperto periculo & nos perpetua cura sollicitudineque levavit. Miraculum nos subierat, quòd de negotio Lucensis Monasterii (quod in profectione nostra Abbati S. Zenonis permiseramus) nihil accepimus factum ne, an in festum esset. Itaquè scripsimus Abbati memorato; nullumque responsum accipientes, magis ac magis admirati sumus; ut fermè illùc ire decreverimus, nisi fratris obstitisset infirmitas. Accessit ad nos per eos dies Abbas Monasterij Vallis Castri, quem Vicarium constitueramus nostrum. Conquestus familiaritèr est: nos contrà illum scripsisse Heremitis. Nos justę commotionis nostræ rationes allegantes, quòd nihil ille nobis de sua significasset absentia, ut providere negotijs domus nostræ possemus: ille in Heremitas crimen intorsit. Quid multa? Pacifico illum à nobis emisimus pectore, postulantem; ut ratione futuri Generalis Capituli, in Monasterio celebrandi, demum redire permitteremus. Expostulantes, quòd Bononiæ nos non benè visitasse, dixisse ferebatur; ità placavit, ut diceret; non eis se usum verbis, verùm: leniores fuisse, quàm crimina quorundam postularent. Personas exquirere pergentibus: Priorem S. Damiani, asseruit, non fuisse punitum pro noverca, quam retinebat domi. Ejus nos objectioni, ita obviavimus, ut diceremus antè omnia nihil nobis de eo crimine fuisse exploratum; nec sìc tamen eam ibi reliquisse; immò ab eis avulsam, & viro traditam fuisse. Ità à nobis profectus est. Intereà Hieronymus frater amantissimus acriore morbo cępit urgeri. Adhibiti sunt curæ illius & alij plerique Medici; Paulo ipso, non modò nihil renuente, verùm & approbante multùm. Per eos dies literæ à Priore S. Matthię ad nos scriptę, injuriarum plenæ, ut ei juxtà suam insipientiam responderemus, effecerunt. Eas Abbati nostro, nostris inclusas, literis misimus; ut ejus frenaret contumaciam, monentes. Verùm, quid agimus? Quasi dolorem nostrum differre aut evitare, alia narrando, possimus; hæc atque illa colligimus: & quasi scopulum, sequentes luctus nostros, orationis nostræ fragilis cymba formidat? Quid diù moramur? Sentiebat dulcissimus frater, à nobis quoque commonitus, corporis se virtute destitui, neque diutiùs posse in vita remorari. Et amore cęlesti, atque Christiana pietate flagrans, peccata sua nobis confiteri voluit nostrisque ex manibus, Religionis Sacramenta percipere. Morem fraterno desiderio gessimus; multùm affe-

Digitized by Google

ctui reluctantes, magnamque vim, ut lachrymis temperaremus, nobis inferentes. Deniquè ipsi illum inunximus, ipsi tùnc solennia munera cuncta peregimus. Et cùm, ingravescente morbo, propinquaret ad exitum, interrogatus à nobis; ut se se haberet? Exhilarata facie, & oculis illis puritate mirabili præditis, innuens: benè se habere, respondit. Cùm post 11. fermè horas; me adstante & animam illius solenni prece commendante; Fratribus præsentibus & orantibus, felici sorte migravit ad Christum, tanta quiete animi, & eo statu corporis, ut dormienti suavitèr, quàm mortuo similior videretur. Flentes Fratres, & præcipuè juniores ab eo educatos, desideriumque illius ferre non valentes; consolari blanda exhortatione, & certa ratione studuimus, atque ad imitationem virtutis accendere. Obiit Nonis Octobris, III. fermè noctis hora, ætatis anno XXXVI. Composito autèm & ex more prolato cadavere; Psalmi, usquè dùm sepulturæ traderetur, nunquàm defuerunt, vicissim sibi succedentibus Fratribus. Mira in facie gratia mira dignitas perdurabat, omniumque in se rapiebat affectum. Nos, quæ cœperamus fratri reddere, extrema humanitatis officia cuncta percurrimus. Nanquè & Missarum solennia ipsi celebravimus, & consuetas in eum preces exolvimus, adstantes juxtà pheretrum, & dilecti faciem intuentes absque gemitu & lachrymis, cùm lachrymarentur omnes, & mirarentur, nos siccis perstare oculis: non ignorantes, cujusmodi essemus destituti solatio, quàm forte amisissemus auxilium, quàm fidele consilium; atque ideò maximè nos miserantes, quòd, sentire incommoda nostra, minùs videremur. Cęterùm nos, & juniorum dolori prospicere cupientes, nè ex nostris lachrymis acriùs ingemiscerent; & fidei nostræ atque dignitatis habentes rationem, mœrorem infitum, quo transfixa erant præcordia nostra, tegere intùs ac premere magna intentione curavimus; ità ut & sepulturæ traderemus, & iremus atque rediremus absque lachrymis. Enituit maximè Sebastiani Abbatis in nos & in defunctum fratrem pietas propè singularis. Nanquè, & amarè illachrymatus est funeri, &, nos deserere vel ad punctum temporis, passus non est, nè solitudo mœrori fomenta suggereret. Ipse, ubiquè consolari, cogitationemque nostram in alia convertere, atque à dolore avocare animum, omni studio & arte conatus est. Constitueramus, ea ipsa die discedere, ut mæstitiæ causas omnes, frequentiamque adeuntium sub consolationis obtentu, vitaremus; sed detinuit nos Fratrum, ac Filiorum nostrorum charitas: crudele esse, dicentium, si se tàm citò desererem. Minùs, quàm ratio poscebat, in Patre Monasterii charitatis offendimus. Nàm, cùm illi causas nostri doloris exprimeremus; Monasteriumq; non præmissi fratris gratia deserturos, adderemus, sed majore etiam, quàm soliti essemus, charitate complexuros; commendaremusque juniores quosque: minùs gratè admisit, quę dicebamus; frequentioremque nostrum eò accessum formidare visus est. Ejus nos pusillanimitatem blandè corripuimus, & curare perreximus; dolentes ex animo, tantum in illo modestiæ desiderari. Advenerat Florentiam Abbatissa nostri Monasterii de Prato-veteri, curandæ malæ valetudinis causa. Eam ipsa die (nàm in proximo erat Monasterio) visitare curavimus, Abbate nostro comitante. Indè redeuntes, cùm secum ire ad Monasterium suum Sebastianus hortaretur, ibique paucis diebus requiescere; non acquievimus: polliciti, sequenti die illùc proficisci. Noctem illam in Monasterio egimus, certatimque advenientes Fratres consolari studuimus, nostrum sempèr dissimulantes dolorem. Minè ad Monasterium S. Salvatoris profecti, ipsam diem ibi egimus; Abbate nostro nos, solatii gratia, extrà Civitatem deducente; Monasteriumque, tùm sui, tùm nostri quoque jure, ostendente. Officiosissimum illius animum gratè amplexi, noctem illam ibi requievimus. Postridiè requisiti, ut Pontifici Summo Antonium Arretinum commendaremus (petebatur enim ad Episcopatum Arretinum); sumpto prandio, Abbate renitente, discessimus; sequenti die, mane summo, profecturi. Satisfecimus postulantium precibus, literasque ad Pontificem scripsimus. Interfueramus & celebritati Filiorum nostrorum Euphrosyni, & Augustini, cùm primas celebrarent Missas. Accessit ad nos Prior S. Damiani, ab Imperatore rediens, privilegiique afferens confirmationem, ut petieramus, gratis indultam. Attulit nonnihil solatii angoribus nostris adventus ejus; laudavimusque diligentiam. Mirè tàm ipse, quàm cęteri Religionis nostræ homines indoluere vices nostras, consolarique studuerunt. Ea ipsa, qua defunctus fuerat, nocte, Bononiæ ac Venetiis significavimus obitum fratris amantissimi, suffragia precum illi postulantes. Quanquàm

quàm ea fuit illius vita, sic religiosè, tàm piè exacta, ut nihil illi omninò metuamus. Fuerat ab ipso pueritię limite, ut alter Samuel, enutritus in templo Dei, nihilque hauserat præter sanctimoniam & religiosos mores. His innutritus atque inversatus, ità in Dei famulatu profecerat, ut integerrimus Monachus omnium judicio haberetur, & fidelis ac prudens servus Domini sui. Nullus in tota vita illum unquàm iratum vidit, nunquàm tristem. Induerat misericordiæ ac pietatis viscera, ut nullius lapsum absque lachrymis audire posset, nullius non miseraretur errores; quantumque in se esset, semetipsum opponeret murum contrà faciem Damasci pro domo Israel; séque ingereret, occurrens esurienti cum pane, & cum aqua sitienti. Adeò verò fuit obediens, ut in illo venerabili Cœnobio nullus ulla ætate, consensu omnium, in ea virtute magis eluxerit. Neminem unquàm vel levi sermone offendit. Norunt ista, qui nobiscum ibi vixerunt, Fratres; utque, quià caro nostra est, quàm parcè illa attingam, omittamque plurima, testes optimi sunt. Functus est annos plurimos officio Novitios educandi, partim mecum, partim solus, tanta gratia tantaque cura; ut, omnes genuisse, videretur. Mixta erat severitati lenitas mira: ut & Patrem & Nutritium affectu mirabili prosequerentur & Magistri tamen censuram metuerent. Quid verò de illius puritate & munditia persequar? Elucebat in ore atque oculis virgineus pudor, & veluti per fenestras animæ nitor penetrabat. Nullus (quod pace reliquorum dixerim) illo innocentior, purior, sanctior. Prudentiam illius admirati maximè hi possunt, qui eo familiariùs sunt usi. Nos certè, quantum amiserimus, experimur quotidiè, dùm ejus consilium desideramus, dùm præsidia consueta requirimus. Educatus quidèm ille fuerat à nobis (quod sine nostri invidia nominis dictum sit), verùm gloria nos & meritis longè antevit. Didicerat à puero artem pingendi acu, in qua suprà omnes ætatis nostræ eminebat. Parva sunt hæc comparatione majorum; cùm ingenium excellens nactus esset, expolitumq; satis liberalibus studiis, & literis maximè sacris exercitatum. Vrebat præcordia illius zelus domus Dei, cujus ab infantia decorem, majore sempèr studio ac intentione, dilexit. Me, miserum atque infelicem, postea quàm scelera mea è quiete Monasterii in occupationum infestum injecere pelagus, avulsusque sum à formosæ Rachelis complexu, dulcíque fratris optimi contubernio privatus; ità miseratus est, ità vices nostras indoluit, ut omnium fermè curarum & cogitationum nostrarum accederet particeps; omnia metueret nobis, etiam quæ tuta esse viderentur. Imbiberat à puero vrrum in nos & germanum prorsùs affectum; verebatur ut patrem, diligebat ut fratrem, fovebat ut filium, paternam sibi sollicitudinem vindicans. Mea penitùs scelera, ut tanto bono diutiùs frui non mererer, causa fuerunt. In quo mihi post te, Hieronyme dulcissime, requies? Ad quem aspiciam ultrà, destitutus te, dulci solatio & unico meæ vitæ præsidio? Ad quem scribam & effundam æstus omnes cordis mei? Quis me jàm consolabitur merentem? Heu miser! Nec jàm expectabo literas tuas; jàm fraterni amoris indicia referam nulla. Sed alius lamentationi servatur locus. Non tacebimus, quòd illi in extrema illa valetudine contigit. Iuvenis ferebatur mederi febribus, easque intrà paucos dies medicamentis amovere. Adhibitus est; pollicitusque iv. diebus incolumem futurum. Cępit illi nescio quid edendum dare, quod videri nollet. Subijt repentè suspicio, nè carminibus fortassè uteretur: &, cùm id simplici illius confessione didicisset, exhortuit; neque passus est, ultrà ad se accedere; mori malens, quàm ità liberari. Fidei suæ hoc extremum indicium dedit. Sed ab hoc jàm mæstiore curriculo deflectentes, reliqua enarrare pergamus. Sorori nostræ scripsimus consolatorias literas, cognatumque ad eam misimus; nàm ruri morabatur, & de industria, non fuerat evocata ut coram illi sola ministraret. Advenerat ad nos Frater ex Monasterio montis Crucum, nobisq; exposuerat; Priorem Monasterii memorati quæ sibi fuerant injuncta per nos, nequaquàm servasse. Ad quē scripsimus, illius corripientes intēperantiā; & denuò, quę fuerāt injuncta per nos illi, servanda mandantes. Cupientem proficisci ad Monasteriū Cantiniani Priorem S. Damiani fratremq; suum nobis commendantem, bonæ religionis virum, plenum bonæ spei dimisimus à nobis. X. demùm die mensis, Monasterio profecti, Priori & Fratribus valefacientes, venimus ad nostrum S. Margaritæ diversorium; ubi, accepti à Priore gratissimè, casus nostros miserante & nos consolante, ea nocte requievimus. Postridiè tempestate dubia moventes, venimus ad Pratum-vetus. Acceperunt nos humanitèr Ancillę Christi, & de fratris obitu con-

Digitized by Google

consolari studuere marentes. In devia incideramus ego & Clemens, famulo à nobis longè remoto, & Dominico recto itinere sequente, donec à muliere fortè obvia, itineri sumus restituti. Obvium item habueramus Fratrem Martinum, Florentiam cum literis nos adeuntem, quę nobis sollicitudinem incuterent. Quo Florentiam misso (nam alterius quoque rei causa ibat) accessum nostrum adhùc maturavimus: eam noctem in Monasterio Poplenæ agentes; infirmum enim in diversorio Monasterii Prati-veteris offendetamus Cataneum, propinquum unius ex sororibus; admonueramusque, nè ipsa illi assideret in ministerio, sed secularis mulier & gravis adhiberetur. Sequenti die manè redivimus; duas ex his, confiteri volentes, admisimus: hortatique omnes, socium indè contendimus; ubi remorati modicè, vindemiam proximę vineę inspeximus, & ad nostrum Monasterium contendimus. Multum indoluere nostris casibus omnes, magno nos cum gaudio suscipientes. Mariotus aberat; pueríque omnes fermè in pa entū domos abierant. Adivimus Heremitas nostres, lectisque literis ex Arretio scriptis ad nos, post primos congressus & verba consolatoria de morte fratris, ea tandèm sententia omnium fuit; nobis eò maturè pergendum ut negotiis consuleremus nostris. Missus quippè à Pontifice Romano, qui reformaret Clerum, collectasque imponi solitas renovaret, sollicitos fecerat; nequid fortè per absentiam nostram fieret in prejudicium nostrum. Itaquè protinùs ire studuimus. Deduxit eò tendentes aliquandiù, Camerinus noster; ipsaque die xv. mensis Arretium venimus. Et cùm aliquantulum diei superesset, visitavimus Monasterium nostrum S. Benedicti; commendantesque fratris animam, & ad benè vivendum hortantes, profecti indè: adire instituerámus & visere Apostolicum Legatum; ferebatur enim esse familiaris noster, & conspectum nostrum colloquiumq; desiderare. Occurrit fortè euntibus; salutatusque à nobis, & blandè resalutans nos, paucia ultrò citròque verbis datis & redditis, dimisit à se ea lege, ut postridiè secum pranderemus. Reversi ad nostrum Monasterium S. Michaelis, comitantibus Pręlatis nostris conferre cępimus invicèm, quid facto esset opus. Ea tandèm fuit sententia; ut postridiè summo mane conveniremus omnes, & singuli, pro captu suo, in ea re quid sentirent, exponere pergerent. Accessit ad nos amicus noster Antonius Rodulphus salutandi causa, cęnavitq; nobiscum. Adoardus quoque Azarolus nos officiosissimè salutavit. Manè, ubi conveneramus, ea sententia fuit, admonendum esse virum immunitatis nostræ; hortandumque: ut rationibus & calculis Cleri visendis insisteret; cęterùm ab imponenda, seu veriùs innovanda, libra abstineret. Peracta omnium SS celebritate, movimus Monasterio nostro, II. nonas Novembris, ut in agrum Flaminium contenderemus, Visitationis cęptę munus exacturi. Ipsa die venimus ad Monasterium nostrum Insulanum; sed, cùm emenso fermè itinere perdifficili (nanquè è regione Monasterii rupes alta & pręceps eminet, Castellum habens loci situ munitissimum), ipsa declivia & pręrupta evicisse gratularemur; ipso brevi intervallo, ancipiti periculo tentati sumus. Vbi enim ad plana ventum est, duo amnes, è diverso venientes, in vnum coeunt; horum altero transvadato, cùm alterum transire ductorum, qui nos pedites antei bant, nullus, auderet, quòd nimia inundatione pręter solitum intumuissent; sequuti duces ipsos, callem arduum & flexuosum, qua pons petebatur, locorum ignari ingressi sumus. Tùm verò plùs quàm anteà, nos animus liquit. Nanquè, ubi modicè in eo calle processimus, animadvertimus, possibile non esse, sine aperto periculo, ad summum evadere; quippè in arctissimo, & tortuoso tramite, IV. subinvicèm equites scandebamus, & pluvia perpetua effecerat, ut ascensus ille argillę pręberet speciem, cui vix inniti jumenta possent; emensoq; tandèm colle difficillimo, saltu in superiorem planitiem evadendum erat. Quid agendum esset, haud facilè conspicari poteramus. Nàm neque, retrò redire, faucium angustię illæ permittebant, cùm se se fermè jumenta contingerent; neque descendere, fauces ipsæ sinebant Tandèm mutuò hortati calcaribus, plùs solitò, jumentis concitatis, Deo miserante, scopulum illum prætervecti sumus; ponteque superato, ad Monasterium venimus. Suscepti ab ipsius Monasterii Abbate, lustravimus omnia, ruinasque ingentes miserati sumus. Ipsam noctem ibi egimus. Cùm postridie ex G. liata (ubi pueri quondàm educati eramus) adierunt nos plurimi, partìm Abbatis ipsius culpantes negligentiam, partìm inopiam excusantes. Decrevimus jàm tùnc Monasterio ipsi aptiorem dare,

qui

Digitized by Google

qui & ingenio & nervis plùs valeret. Ea die, amicis comitantibus, ad S. Sophiam; indè Galiatam, die advesperascente, pervenimus. Hospitium in domibus Ecclesiæ habuimus, suscepti humanissimè ab Ecclesiæ ipsius Sacerdote. Convenerunt ad nos amici plures visitandi gratia, multamque humanitatis impenderunt. Acceptis ibi querimoniis contrà V. quòd sororem, à viri latere ablatam, secum domi haberet; scripsimus ad eum literas, increpantes gravitèr ipsius nequitiam, &, ut uxorem viro restitueret, mandantes. Ibi etiam certiores facti sumus, Abbatem de Morrona fundum pro Fratribus emisse, quod ad nos, fama vulgante, pervenerat. Sequenti die, comitante nos Ievito, indè profecti, Civitellam venimus; indè Clusercuium, ubi à Comite Galeoto, antiquo amico nostro, accepti gratissimè; ipsa die Ricoum applicuimus. Visitato Ecclesiæ ipsius Priore, rebusque dispositis, indè postridiè movimus, pervenimusque ad Castrum-Carum. Ibi solenni visitatione peracta, ad Forum-Liuij tendebamus. Occuparat omnia bellici tumultus metus. Propinquantes oppido Gubernatorem civitatis, Episcopum nobis optimè cognitum, offendimus, adequitantem muro, &, infirmiora munimenta resarcienda, sollicitè curantem. Cogniti ab eo, atq; gratissimè accepti, urbem ingressi sumus. Visitare priùs instituimus Ancillarum Christi Monasterium; comperimusque rem satis opinione meliorem. Nanquè & Monasterium egregiè institutum, & majorem Monialium numerum, quàm usquàm alibi vidimus; licèt ędificiorum aptitudo deesset. Ibi utilitèr multa constituimus. Nàm & Monasterii Matrem, cùm fuisset ab antecessore nostro, sine Conventus electione solenni, ordinata, querelàque facti hujus pervenisset ad nos; eam renuntiare monuimus, adstante Conventu. Electione tamen, ex more, celebrata, singularum votis secretè exploratis, non alia suffragiis omnium electa est. Confirmatæ à nobis, multum auctoritatis accessit. Moniales ibi tres Monasterii antiqui S. Christinæ jam destructi, seorsim fermè viventes, ipsi Monasterio S. Salvatoris univimus; ità ut possessionibus applicatis Monasterio, unum ex duobus Monasterium fieret. Inquietam quandam corripuimus; multisque pro tempore, opportunè ordinatis, & Priori Camalduli, resarciendi Monasterii cura permissa; ad visitandum Priorem Camaldulini accessimus. Dedecus Antecessoris nostri in ipso Monasterio, quod anteà perceperamus, puellæ secretiore confessione didicimus. Priorem ipsum, hominem diligentissimum, & benè Religiosum, ex ipsa visitatione collegimus. Contrà verò Priorem alterum S. Paterniani de Ferraciano, negligentissimum, & fermè sęcularem; adeò ut, amovere hunc, animus fuerit, quòd nihil Religionis, præter habitum, nihil religiosæ industriæ deprehenderimus; etsi aliàs honestus, & pudicus haberetur. Correptum acritèr, consultò dimisimus; minati, nisi impleret, quæ illi in scriptis mandata dederamus, severiùs in illum animadversuros. Et quoniàm in domo Monasterii intrà oppidum, juxtà alterius Prioris Ecclesiam, morabatur; cum memorato Priore illum esse, ac morari communitèr, jussimus. Priùs autèm, quàm eam urbem ingrederemur, adierat nos ex Monasterio S. Matthiæ Monachus senex, multas contrà Priorem ipsius Monasterii querimonias afferens; & orans, ut periclitanti Monasterio succurreremus. Turbati męstiore nuntio; quid facto opus esset, cogitabamus, bonaq; spe relevatum senem, à nobis dimisimus. Visitavimus Gubernatorem civitatis, amicum nostrum; accepìque humanissimè, contulimus ęstus nostros; &, an Priorem S. Matthiæ detinere vellet, si à nobis illùc fuisset evocatus, percontati; ubi pollicitationem ejus, & quidèm gratam, accepimus; scripsimus jàm dicto Priori litteras, mandantes sub gravibus pęnis; ut se ad ipsam urbem conferret intrà præscriptum diem, criminibus objectis responsurus. Ancillas Christi interdùm adivimus, doctrinàque salubri, pro viribus, instruere curavimus, atque ad perseverantiam sancti Instituti animare. Indè, cùm proficisci pararemus, prosequuti sunt nos Priores, ambo equites & Mercurialis, quidam Religiosus amicus noster. Faventiam recto itinere pergere animus erat. Sed cùm ad portam, quà illùc itur, venissemus, egredi nequaquàm valuimus, necessariòque ad patentem januam venimus; murum civitatis circuire necessariò coacti, dùm ad priorem portam pervenimus; modico illo itinere geminum discrimen incurrimus. Nanquè anfractus sequuti, angustum tramitem atque interruptum ingressi sumus. Iumentorum saltu, metum evasisse lætabamur; cùm in interiora tendentes, majore periculo fermè exanimati sumus. Sociis nanquè inferiora petentibus, & ripæ fluminis adequitantibus, mula nostra recto pergebat

Digitized by Google

bat itinere; tùm verò in cœcam foveam cœnique voraginem anteriores injecit pedes. Indè surgere strenuè valens animal,cùm vellet; posterioribus pedibus cœno immersis in altera foveæ parte in genua procubuit. Anceps urgebat malum; nàm si jumento quidèm insidere perstitissemus, metus erat, nè saltu se indè extricare, mula, contendens, sessorem excuteret: Sin autèm descendere maluissemus, calcaribus panno, quo mulæ sella tegebatur, implicatis, periculum erat, nè, in ipso conatu mula assurgens, equitem secum traheret pede suspensum. Tandèm, miserante Deo, ubi strenuè descendimus; mula surrexit, nos nihil læsi sumus. Accurrerunt socij, metum pallore testantes, & posteà quàm illæsos videre, mirati sunt, Deoque gratias in commune egimus. Consilio Prioris nostri, mutato proposito, ad Castrum-Carum divertimus; Faventiam indè petituri, quòd jàm cæpto itinere haud quaquàm tuto ire posse videbamur, ob palantes milites, quibus nè prædæ essemus, modicè de curriculo divertimus. Noctem illam cum Hieronymo egimus; à quo, postridiè, deducti, Faventiam venimus. Illic nos mæstissimus excepit nuntius. Eustachium Abbatem Vallis-Castri, cum quo nobis carissima conjunctio fuerat, migrasse ad Dominum, literis ex Fabriano scriptis agnovimus; quibus id nobiscum agebatur, ut electionem de juvene Monacho factam, approbare, & nostra auctoritate confirmare vellemus. Ingens se caligo offudit oculis, & post obitum sanctæ memoriæ Hieronymi fratris, hoc nobis solatium, quod maximum erat, ereptum ingemuimus: judicia in nos divina non quidèm reprehendentes, sed manum tamen Domini super nos gravem non sine dolore sentientes; solitudinemque nostram magìs ac magìs miserantes. Venerant ad hoc duo; Monachus unus ex Monasterio ipso, laicus alter, ab oppidi ipsius missi Domino. Nos, electionem conditionariam nequaquàm approbantes (quippè ex Monacho clàm perceperamus, juvenem illum bonæ quidèm indolis, utpotè Abbatis Eustachii alumnum, ea conditione, jubente Domino loci, electum, ut quandò esset requisitus, officio cederet, sibique successor daretur unus ex nepotibus Domini), & scenam itaquè cautè celavimus, &, quid facto esset opus, cogitantes; electionem Monachorum sine nostra, vel Vicarii nostri præsentia contrà Religionis instituta celebratam, abrogavimus, ac jure nostro venerabilem Fratrem Thomam Perusinum, hominem probatæ vitæ & ætatis legitimæ Abbatem præfecimus. Datis autèm ad Dominum literis quibus ætatem electo objiceremus indignum asserentes jàm nobili Religionis nostræ Monasterio adolescentulum præfici; simulque orantes, ut electum à nobis dignaretur admittere, quem & matura ætas, & vitæ merita commendarent: Monachos etiam compescuimus literis, quòd contrà formam eligere ausi essent; mandantes, ut quem ipsi Abbatem præfecissemus, reverentèr exciperent. Literas itèm electionis ad memoratum Dominum misimus, per eum Thomæ tradendas; ut vel hoc officio nostro delinitus, gratiùs electioni nostræ consentiret, videreturque autor ipse fuisse, ut hic potissimùm eligeretur. Sed parùm ista nostra diligentia profecimus, ut mòx docebitur. Dimissis à nobis maturè tabellariis, visitationis munus ex quo cæpimus; accepti magna cum gratia tùm amicorum, quos ibi frequentes offendimus, tùm Domini civitatis. Monasterium S. Hippolyti primò adivimus, antiquum planè, atque Regulari instituto maximè idoneum; sed ità vel temporum culpa, vel Abbatum negligentia, desolatum, ut ruinæ proximum videatur. Abbatem ibi solum deprehendimus cum duobus pueris, ipsumque infirmum. Omnes ferè Monasterii officinas occupaverant milites. Flevimus miseram conditionem, & sortem nostram indoluimus, qui ruinas tam nobilis Monasterii cernere cogeremur; neque remedium ullum possemus adhibere. Coacti sumus in domo amicissimi ac propinqui nostri Vgolini de Villiarana remorari; sed & plerique ex amicis nos excepere convivio, & imprimìs Abbatis Silvæ-mundæ frater; neque licuit non illis morem gerere. Monasterium Cellæ S. Maglorii posteà adivimus. Obscænus rumor effecerat, ut de instituendo & corrigendo illo cautiùs cogitaremus; quippè & ex matre Domini, et ex pletisque aliis perceperamus, prostibulum illud esse. Deprehendimus rem opinione etiam deteriorem, & indicia plurima, esse vera, quæ dicebantur, arguebant. Quid tamen ageremus, in tanta rerum perplexitate, nequaquàm exploratum habebamus. Neque enim deerant, qui contrà illas tuerentur, (& hi quidèm non negligendi autores), &, exculpere objecta crimina commodè, haud quaquàm poteramus. Itaquè Monasterii Matrem decrepitam, &, ejus rei gratia,

regi-

Google

regimini ac disciplinæ Monasterii minimè idoneã, amovere, aptioremque sibi substituere, è Monasterio S. Salvatoris accersitam, cogitavimus; sicque, indè proficiscentes, mandavimus fieri, delegato negotio Priori Camaldulini. Puellam ibi ex Monasterio alio profectam sacrari tùnc avidè expetebant omnes: nos, opinioni nostræ consulentes, nequaquàm acquievimus; ea tamen lege sacrandam permisimus, si, institutam à nobis, Matrem reverentèr admitterent. Visitavimus & S. Io: Baptistæ Monasterium, aptissimum planè ac dignum, ubi Regularis vigeret observantiæ decus. Priorem ibi fermè solum invenimus; præceptisque illi, ex more, traditis, quę opportuna visa sunt, profecti sumus. Episcopum civitatis adivimus; abque illo officiosè accepti: Monasterium quoque insigne S. Mariæ visitare perreximus; Sepulchrumque Petri Damiani, in antiqua & ornata atque ab illo (ut ferebatur) constructa Basilica, venerati sumus. Codicem illic vetustum, ipsius (ut ferebatur) manu scriptum, in quo omnia Opuscula eius haberentur in conspectum dedere. Eum nos ad nostrum hospitium tulimus, diligentiùs inspecturi. His diebus, quibus ibi remorati sumus, controversiam veterem, inter Canonicos & Abbatem S. Hippolyti, componere, nequicquàm sæpiùs conati; negotium ipsum Vgolino, amicissimo atque hospiti nostro permisimus. Illìc nobis remorantibus, advenit Legatus Venetorum Fridericus Contarenus, vir strenuus, & nobis optimè cognitus. Eum studiosè salutatum perreximus. A quò gratissimè accepti; sermonem habuimus de Priore S. Matthiæ. Hortatus est: *uti negotium exequeremur*; licèt, *Venetijs id oportere fieri*, assereret: *quod, ingratè Veneti, civem suum extrà terminos suos iudicari, admitterent. Suam opem, eò libentiùs, pollicitus, quò, se auctorem fuisse, ut promoveretur, asseruit; & ægreferre, non eum sententiæ, atque existimationi suæ respondisse.* Visus est vera prosequi; & iàm tùnc, Venetias iteratò petere, animus fuit. Nè tamen cœptis desisteremus, neu fortasse priores nostræ literæ reddite illi non fuissent; scribere secundò instituimus, mandantes, ut intrà præscriptum diem se conferret ad nos, crimina sibi objecta diluturus. Et cùm tabellarius, qui ferret literas, non esset; ipsi Bononiam petere decrevimus, ut Monasterium S. Eustachij. quod intrà Imolam est, visitaremus. Movimus indè, sumpto prandio, x. Kl. Decembris; Imolamque profecti, cùm abesset Prior, Bononiam die ipsa pervenimus. Ibi postridiè literas, mensarijs mittendas, manè dedimus; ipsoque fermè momento missæ sunt. Egimus S. Martyris Catharinæ solennitatem in nostro Monasterio S. Christinæ. Vicem nostram miseratæ sunt ancillæ Christi; & de obitu fratris optimi, ut antè per literas, ità coràm nos consolari studuerunt, affectu singulari; & nos humanitate præcipua refoverunt. Faventiam redivimus; &, nè in reditu quidèm, Priorem S. Eustachii invenimus Imolæ. Nocte ipsa remorati in hospitio nostro, multis contrà Priorem ipsum acceptis querimonijs, literas conscripsimus ipsi, cùm rediret, tradendas; quibus, ut Faventiam veniret, jubebamus. Post biduum fermè, subsequutus est nos: & acritèr à nobis increpitus, cùm multùm excusaret; ętatem decrepitam miserati, illum à nobis emisimus, quid fieri vellemus, mandantes. Ravennam ire, visitationis exequendæ causa, constituimus. Tùm verò amicorum fides maximè eluxit. Nanque nos illùc usquè itineris ignaros, deduxerunt; Vgolino nostro Venetias proficiscente Legato Faventini Domini. Accepti à Classensis Monasterij Abbate sumus gratissimè; amicisque Faventiam redeuntibus biduò remorati, Ecclesiam principalem civitatis, licèt maxima vi luti impediti, aliasque itidèm Basilicas vidimus. Offendimus rem dignissimam, & in qua eluceret antiquitatis tùm magnanimitas, tùm diligentia. Nullam fermè usquàm (nè Romæ quidèm) lætiorem aut ornatiorem Basilicam vidimus. Nàm præter exteriorem ornatum, qui vel insignis est; vestiunt intùs parietem fani varii marmoris sectę ad lineam crustæ: stant ordine gemino utraque exparte columnæ ingentes ex marmore: neq; desunt prophyreticæ per templum tùm columellæ, tùm tabulę, ità lucentes, ut speculi in morem imagines referant. Altare argenteum, columnis sex suffultum, Ciborium tegit argenteum itidèm, columnis porphyreticis & ophiticis sustentatum. Cingit altare ipsum Chorus ex marmore candido cujus prominentia capitella argento vestivit antiquitas. Musivum opus interiorem ædem totam tegit, speciosissimum. Sacrarium visere libuit, ac Bibliothecam, quę ibi singularis esse ferebatur. In altero plurima vetustatis insignia vidimus; alteram opinione deteriorem longè invenimus; vix enim ibi quicquam dignum

memoria, preter unum Cypriani volumen, invenimus, antiquis literis, in quo plurima, quàm usquàm anteà, ipsius opuscula notavimus. Sollicitè, an aliquid librorum scriniis conditum esset, percontati; nihil esse, didicimus, dato in conspectum vetustissimo de Conciliis codice; in quo Niceni Concilii Fidem in membranis purpureis, & aureis literis legimus. Esse intrà Ecclesiam locum, qui Chartophylacium diceretur, professi sunt, in quo privilegia plurima junco inscripta servarentur. Eò cum nos duci avidissimè expeteremus; custodem abesse, didicimus. Itaquè profecti tùnc sumus; aliàs redituri, & inspecturi diligentiùs omnia. Vidimus & Baptisterium,; Ecclesiæ propinquum, antiquo & mirando opere. Transivimus ad contuendum S. Vitalis Martyris templum permirificum, rotundum, & omni genere ornatus insigne. Cingunt ambitum sectæ discoloris marmoris ingentes tabulæ; columneq; per gyrum altissimæ, ex candido & vario marmore, peripatum sustinent, ut nihil admirationi desit. Aram fani sumus vehementèr admirati. Nàm, cùm lapis ipse palmi ferè crassitudinem habeat; quicquid altera ex parte fuerit applicitum, pars altera refert, vitri tenuis instar. Nihil minùs ibi, quàm musivum opus desideratur. Ædiculam propè fanum vidimus, sepulcra Regum ex marmore candido ingentia, habentem, squamatis operculis. Musivum nusquàm neq; tenuiùs, neq; elegantiùs inspeximus. Circuivimus & Ecclesias alias atque Monasteria, quantum vel pluvia, vel lutum permisit. Salutavimus & civitatis Dominum; & ab eo, atque ab ejus coniuge, muliere & prudente & erudita, gratè accepti sumus. Exegimus amicitię jure, ut hospitale intrà urbem, quod à patre Religioni datum primò, posteà ablatum fuerat, restituerent nobis. Nihil cunctati; quod postulabamus, exequuti sunt: confecto ipsius donationis instrumento. Nos eis vicissìm Salinas Monasterij, quas tenebant, annua pensione confirmavimus. Puellam annorum fermè xij., uxoris ex viro altero filiam, evocarunt, quæ præter sexus consuetudinem, & conditionem fortunæ suæ, literatura imbueretur; Grecamq; à nobis alphabetum sibi scribi, postularet. Quod gratè egimus. Paucis ibi peractis diebus; cùm, visitationi initium dare, cuperemus, literæ ad nos ex Fabriano scriptæ, ut illùc ire maturaremus, impulere. Quippè Dominus oppidi, datum à nobis Abbatem Monasterio Vallis-Castri, quibusdam rationibus renuens, ut eò iremus, vehementèr instabat. Nos itaquè, nè rem tanti ponderis neglexisse videremur, & officio nostro defuisse; eò perreximus, ea constantia, & ad id obfirmato animo, ut ei, hac in re duntaxàt, nunquàm cederemus. Itaq; & Domino, & amicis valefacientes, Idibus Decembris profecti sumus, Abbate nostro Classense nos deducente, iterque nostrum comitante. Priùs verò, quàm indè moveremur, Monasterium ipsum Classense, ab urbe dissitum tribus fermè millibus passuum, adieramus; miserati ruinas ingentes, & Ecclesiam maximam, & speciosissimam admirati. Indéque per pineam silvam Monasterii, quæ fermè VIII. millibus passuum tenditur, ad Monasterium S. Mariæ in portu contenderamus, à Theodosio, & Placidia Augusta constructum; ubi nihil prȩter structuram, quod miraremur, invenimus. Dederunt in conspectum vas porphyreticum, speciosum sanè, & quod (stulto errore), unam ex hydrijs esse, dicerent, in quibus aquam in vinum Salvator convertit. Itaquè Ravenna, ut diximus, moventes, hora fermè jàm III. per sylvam nostram & per maris litus, Ariminum diei hora XXII. pervenimus; Fabrianum indè petituri. Sed, cùm extrà urbem haberemus hospitium; ex mulionibus, indè venientibus, certiores facti sumus: Picenum agrum omnem ardere bellis, atque ab hoste vastari. Quippè Franciscus Comes, qui juxtà Livii forum, cùm adhùc ibi moraremur, instructus militari acie transiverat, cuncta ejus regionis Ecclesiæ subducta, sibi applicabat. Eo perterriti nuntio, ac rebus certis admoniti; mutato proposito, redire ad Forum-Livii constituimus; Priorem S. Matthiæ præstolaturi, vel certè deliberaturi, quid facto esset opus. Postridiè ad Ecclesiam S. Andreæ profecti, Priorem visitavimus, admonitumq; secretiùs, ad bonam frugem hortati sumus. Adierunt nos illùc exules nostri Bernardus, & alii; quos antè paucos menses partium furor Vrbe unà cum COSMO nostro deturbarat; multumq; solatij ex congressu nostro ceperunt. Abbas itèm S. Iuliani, amicissimus noster, vir bonus atque eruditus, nos humanissimè excepit convivio. Indè post biduum profecti, ad castrum, quod Lonzanum dicitur, venimus. Multas ibi contrà Abbatem Theomnesti querimonias hausimus; orantibus pluribus, atq; Abbate ipso, cujus id Monasterium suf-

fra-

fraganeum est, ut illum amoveremus, aliumque præficeremus. Nos, qui anteà quoque hujusmodi pulsati querelis, visitari Abbatem ipsum jusseramus; alterum quidèm implere polliciti sumus, ut eum abrogaremus; cęterùm institutionem Abbatis ei, cujus interesset, permissuros, asseruimus. Quod & fecimus posteà. Venimus ipsa die Savinianum; ibique nocte illa quiescentes, visitationis munus exegimus. Abbatem inutilem omninò deprehendimus; jamq; tùnc animus fuit, providere, nè res penitùs rueret. Multa ex Converso didicimus, qui omnia administrabat, quæ providentiam nostram desiderare viderentur. Domum ferè omnem occuparat militaris manus. Indè postridiè, Abbate comitante profecti, Cęsenam tendebamus. Obvios habuimus, cùm propinquaremus oppido, Vicarium nostrum, & Priorem Arcus. Ingressi civitatem, divertimus ad Religionis hospitium. Ibi postquàm ex Vicario, quidnam afferret, accepimus; convenientiáque respondimus; causas adventus sui à Priore percunctati, eas ex amicorum literis (quarum grandem fascem tulerat) animadvertimus, poscentium: ut Heremum ad Vivum, Priore suo destitutam, sibi conferremus. Præclarum illi testimonium non modò literæ absentium, verùm præsentes quoque Prælati vèl sex, reddiderunt. Eorum auctoritati cedendum arbitrati; quod petebat, impendimus: instructumq; diligentèr, à nobis emisimus. Concurrerunt ad nos amici, salutandi studio, humaniterque ab omnibus accepti sumus. Visitavimus Augustinum Patrem, veterem amicum nostrum, civitatis Episcopum, blandéque habiti ab illo sumus. Britonorum indè sequenti die contendimus, visitandi studio. Peracta inquisitione solenni, seritèr Abbatem corripuimus, quòd plures & graves querelæ contrà illum nobis propositæ fuerant. Abbas autèm Classensis, qui per eos dies nobis comes individuus fuerat, indè profectus est cum gratia nostra, ut festivitatem propinquam Dominicæ Nativitatis in Monasterio suo celebraret, ea conditione, ut, post exactam solennitatem, Fabrianum concederet cum nostris ad Dominum literis, scribus quidèm, & quæ rationabilitèr expostularent, cùr, datum à nobis Monasterio Abbatem renuisset admittere, objectáque illius omnia refellerent, & magnam constantiam testarentur, postulantes postremò, ut electionem nostram prævalere permitteret; idque Abbati in mandatis dantes, nè, alium assumi, annueret. Profectum à nobis, è vestigio fermè subsequuti, ad Forum-Livij ipsi contendimus, Dominicam Nativitatem ibi peracturi, X. Kalendas Ianuarii. Vbi illùc venimus, literæ nobis & ex Ravenna & ex Venetiis redditæ, significarunt, Priorem S. Matthiæ præceptis nostris obtemperare noluisse, atque ad Protectorem Religionis nostræ, qui in Concilio agebat, à nostra citatione appellasse; ejusque citationis exemplar ad nos misit Abbas noster S. Michaelis, orans atque obsecrans: ut eò maturè pergeremus, alioquin, Monasterii nobilissimi desolationem sequuturam. Eam appellationem & Ravennam miserat, & publicari majori in Ecclesia fecerat. Nos, rei indignitate commoti. Gubernatorem civitatis adivimus salutandi gratia, simùl ut & consilium expeteremus. Verùm summus in urbe motus effecerat, ut minùs otiosum reperiremus, neque fas fuit, quidquam illi rerum nostrarum nuntiare. Ignari licèt, quid tùm esset futurum, ex perturbata rerum facie collegimus, maximam futuram novitatem; multumque illius indoluimus vicem, quòd expositum periculo jàm tùm videre videremur: neque dissimulavimus quin, adstanti cuidam ex amicis, perturbationem nostram aperiremus. Peracta verò Dominica Nativitate, cùm postridiè, videlicèt, VII. Kalendas Ianuarij in Monasterio S. Salvatoris manè essemus; repentè ingens tumultus exoritur: & primùm quidèm, clamore sublato populari, æra infestiùs resonant; armatáque protinùs civitas concurrit, vocibus, & telis infesta. Palatium obsident, & Ecclesiæ imperium detrectantes, Dominumq; suum, Antonium Ordelaffum, conclamantes; Episcopum nostrum, nihil tùm tale suspicantem, invadunt, tenent, vinciunt. & de civitate ac civibus optimè meritum, injuria & ludibriis agunt. Expilata omni domestica suppellectili, omníque thesauro asportato; vir ille bonus ad supplicium poscitur, mulieribus ipsis in illius cędem conspirantibus. Ac nisi quorundam minùs sęvientium, obstitisset modestia qui illum alieno habitu indutum duxere medium, nimia bacchantium rabie fermè discerptus interiisset. Liber itaquè à furore populari cuidam ex civibus traditur custodiendus, cujus frater, & propinquus Venetiis inclusus tenebatur. Is in Episcopum aliquandiù sævus, mitior postmodùm fuit, spe recuperandi fratris illectus. Ferebatur vulgò, Episcopum Vrbem Venetis tradere voluisse,

G 2 cam-

Digitized by Google

eamque causam novarum rerum afferebant solam; sed ea planè perquàm fallax fuit, nihil in se habens solidæ veritatis, atque adeò, eam refellere, nihil opus est. Sola vulgi mobilitas, & inconstantia, cupiditasque rerum novarum avaritiæ conjuncta, in causa fuit. Paucis post diebus, & arx munitissima, quæ interim Ecclesiæ nomine custodiebatur in ditionem civitatis concessit. Nocte insequente tumultus diem, accitus Antonius ipse, Dominus à populo acclamatus est. Non defuerunt simulata auxilia Faventino Domino propè murum accedente cum exercitu, sed nihil præter ostentationem armorum inferente. Nullum telum iactum, nullus districtus gladius, nihil belliei operis actum. Deniq; levi nuntio monitus, Faventiam redijt; Nos, metu perterriti, Monasterio prodire in tanta perturbatione rerum, ausi non sumus, nisi Prælatis nostris nos deducentibus, & jumenta nostra secum agentibus. Profecti ad Monasterium Camalduhni, triduum fermè quievimus, nusquàm indè progredi, nusquàm abire præsumentes. Plena erant terroris omnia; neq; defuit ex nostris, qui factiosus nimiùm, acclamaret cum populo, atq; unà telis armatus accurreret. Eundem posteà, scelus confitentem, corripuimus. Adierat nos Vgolinus Abbas, Faventiam petens, ut celebritatem ibi cum fratre, & propinquis ageret. Multa exponentem, opemq; nostram postulantem, bona cum spe dimisimus à nobis. Indè, cùm, partim metu periculi præteriti, partim literis moniti, Venetias ire institueremus; prosequuti sunt nostri, & alij plerique, atq; in Faventinum agrum deduxerunt. Ravennam petere, animus fuerat; ut indè, per litus, Clugiam usq; tenderemus. Verùm, fama tumultus militaris exterriti, Bononiàm ire, satiùs duximus, neq; Faventiam ingredi voluimus, nè illic dies plurimos detineremur. Oppidum circumire coacti, quin ingrederemur, declinare nequivimus. Indè tamen maturiùs nos extricantes, & à nemine cogniti, Imolam ea die perreximus; ibique tumultuantem civitatem offendentes; in nostro Monasterio S. Christinæ remorari, necessariò coacti sumus, fracti & fatigati tùm itinere, tùm præterito & præsenti metu. Miris nos obsequiis Ancillæ Christi refoverunt, multumque aspectu nostro recreatæ sunt. Confluxere ad nos amici plurimi; plurimumque solatii mæstis attulerunt. Negotium Monasterii, & controversiam cum cive quodam potentiore, convenere qui componerent, noster Stephanus Porcius Romæus, & complures alii; nequè tùm quicquam actum est, illo parùm honesta postulante. Per eos dies Abbas quoque Classensis divertit ad nos; quem, ut Venetiis nobis occurreret, hortati, à nobis dimisimus. Bernardus quoque Monachus, nuntium attulit: Priorem Monasterii S. Viti excessisse ex vita; & tùm amicorum literis (quas plurimas tulerat) commendatus, quàm per se ipsum orans; multùm cunctantes, & juvenis levitatem suspectam habentes, tandèm, ut se promoveremus, evicit. Admonitus à nobis est gravitèr, adjectæque minæ: si delinqueret, nos minimè toleraturos; eum ità dimisimus. Monasterii Matrem, & seniores quasque, ac juniores, simùl omnes, & singulas seorsìm allocuti; *ad Observationem sancti Instituti, ac præcipuè ad servanda inviolabiliter claustra Monasterij, magno affectu hortati*, nosque illarum precibus commendantes, profecti sumus. Magnam certè amicorum & nobilium in nos charitatem sumus experti. Gasparem nostrum, consilium de nobis flagitantem, ac titubantem in sanctæ Religionis instituto, quod fermè positurus videbatur, Fratrum suorum evicti precibus, confirmare curavimus. Cùm tamen allegaret infirmitatem, atque imbecillitatem oculorum, aliáque plura; & ipsum, ut desisteret; & fratres, ut eum dimitterent, hortati sumus. Posteà tamen, absentibus nobis, professus est religiosam vitam. Sæcularem itèm, honesti ingenii adolescentem, propositum Religionis arripere cupientem, admotis fomentis animavimus; patre illius bono viro admonito; nè illi (unico licèt), impedimento esset, religiosum propositum arripere cupienti. Quod & factum est. Et ex Ravenna, & ex Foro-Livii, & ex locis ferè omnibus scripsimus Fratribus nostris, Augustinóque Filio nostro imprimìs, & amicis reliquis, exponentes nostra omnia. Bononia movimus II. Non: Ian: comitante nobiscum & Priore nostro Angelorum; triduóque, ad nostrum Monasterium de Vangadicia, venimus. Suscepti gratè ab ipsius Monasterii Abbate, medicè ibi requievimus. Indè ad Carceres euntibus, occurrit Paulus Parentinus, Bernardi illius cognatus, quem S. Viti Priorem constitueramus; magnas referens gratias, multumq; deferens nobis. Venerat vir ipse, Bernardi comes, Britonorum usquè, ut nos reperiret; sed cùm officio suo, quod præcipuum erat Venetiis, diutiùs abesse

non

Digitized by Google

non posset, remearat. Nos illum gratissimè vidimus; eòque præsente, Priorem admonuimus, ut religiosè se haberet. Scripserat nobis Abbas ipse de Carceribus, orans: nè cuiquam, & huic maximè, Monasterium ipsum conferremus. Sed priùs ille ad nos venerat, quàm Abbatis literæ nobis redderentur; neque támen, ei obsequi, tùm animus fuit. Monasterium insupèr S. Michaelis de Heremo, Abbate suo destitutum, ut Nicolao ipsius Monacho tùnc conferremus, obtinuit. Salutatis pueris nostris Vincentiam paritèr profecti sumus. Et quoniàm defuncti res, Episcopo maximè agente & Abbate de Carceribus, penès laicū depositæ fuerant (quarū tamen indicé tenebamus), abeatq; tùne civis ipse: placuit, primò visitare Episcopū civitatis. permissa nostro Abbati Dominico cura tradendæ Priori memorato pacificæ possessionis. Accepti ab Episcopo humanè, sermoné in multa horā produximus. Libros quosdā vita functi Prioris, quos habebat penès se, consignavit nobis. Testamentū Prior ipse fecerat, frustrà. Exegit à nobis Episcopus ipse, vt mulam defuncti Prioris sibi mutuò daremus ad Concilium proficiscenti; quod & libentissimè fecimus. Constitutis tùnc rebus, Patavium profecti sumus; Paulo nostro nos nusquàm deserente. Divettere extrà oppidum ad nostrum Monasterium, animus fuit. Sed cùm, eò profecti, neminem invenissemus; urbem ingredi, atque ad domum nostri Abbatis divertere, coacti sumus. Paulus, valefaciens nobis, Venetias contendit, eùm priùs exegisset: ut, quo die ipsi pergeremus, occurreret nobis. Patavii paucos dies remorati, consilium fuit. Quia enim Prior ipse, cujus causa proficiscebamur, Protectorem appellarat; Iurisperitos consulere, necessarium existimavimus; nè res ipsa carere fundamento videretur, sed dignè loco nostro, & secundùm jura procederet. Adiit nos illic Prior Orbisir, opemque nostram contrà Abbatem S. Nicolai in littore, molestum nimis exactorem, implorabat. Quippè vel ad Concilium pergere, vel pecuniarum certam summam, proficiscentibus usui futurum, solvere compellebatur. Abbatem memoratum convenimus literis, utque, pauperi non valenti, molestus esse desineret, amicè exegimus. Literæ ad nos ex Tarvisio allatæ, sollicitarunt animum nostrum; Monasterii Matre multa conquerente, & quędam postulante. Priorem memoratum eò constituimus mittere, vice nostra perfuncturum; eumque Cancellario civitatis, amicissimo nostro commendavimus. Prior itèm Monasterii, quod extrà oppidum est, ad nos profectus; ut eò diverteremus, oravit; fecimusque satis votis ejus. Adiit nos illùc Abbas Classensis, qui ex condicto Venetias concesserat. Vbi, civem illum Vincentiam rediisse, comperimus; Abbatem nostrum de Rotis, & Priorem S. Mariæ de Angelis misimus, qui res ipsas inspicerent, atque ad indicem conferrent. Sed inanis fuit illa profectio, cive illo multa allegante; Prioréque ipso (quantum conijcere potuimus) non simpliciter nec purè incedente, negotio infecto rediere. Consuluimus Paulum quendam Iurisperitum, juvenem quidèm, sed planè eruditum, bonumque virum, & nostris imprimis officijs deditum. Inspectis ille Constitutionibus nostris, quibus cavetur quidèm; *ut à Patre Religionis ad Protectorem appellare liceat, siquis præter debitum, aut contrà formam se gravari arbitretur*; & verbo primùm, & postea scripto etiam respondit: *huiusmodi appellationem & irritam & nullam esse, neque memorato Priori quicquam adversùs nostram auctoritatem opitulari, immò & obesse, contumaci, plurimùm; gravioréq; censura ipsius gratia plectendum.* Venetias itaquè, iii. postquàm eò veneramus, concessimus die; portantesque nobiscum Attici Pomponij Vitam, ab Hermolao nostro Barbaro acceptam, cum quibusdam aliis navigantes, conscribere cępimus, Nicolao nostro mittendam. Vbi verò propinquavimus, occurrit nobis Paulus Parentinus, atque in suam acceptos navim, ad nostrum Monasterium S. Michaelis cum honore deduxit. Occurrit nobis Abbas noster festivus & lætus, atque cum omni Congregatione reverentèr excepit. Priorem Angelorum ex Patavio Bononiam remiseramus, multum se ac negotium suum, quod cum memorato Priore S. Matthiæ illi erat commendantem nobis: cui Decretales, ex Vincentini Prioris spoliis, postulanti ad Monachi Io: usum, libentissimè indulsimus; Abbati nostro de Rotis Breviarium & libellum alium permittentes. Vbi consilia nostra cum Abbate contulimus, animadvertimus opinione à nobis dissidere; quasi possibile non esset, in Priorem triste aliquid decernere, propter appellationem interpositam, propter consanguineos nobiles, & alia plurima, quæ longum esset retexere, nobis non satis probabilia. Suadebat; ut ad Monasterium aliud Ordinis, sive extrà Ordinem transferretur: rem esse in præsentiarum facti

diffi-

Digitized by Google

difficillimam; dilationem intercessuram necessariò: ipsum, ex praecepto Ducis, ad Concilium oportere proficisci. Expostulare ipse non modicè, quòd Monasterium S. Michaelis, quod alteri ipse promiserat; instante & petente Abbate de Carceribus, nos alteri dedissemus. Vicarii se officio perfunctum, misisse Vincentiam, & à memorato Abbate praeventum, non potuisse munus initum exequi. Postremò, nolle vicem famuli implere; ut absente Abbate de Carceribus, Vicarius esset; praesente, vacaret. Conciderunt brachia quidèm, atque primò: *neque nobis displicere*, diximus, *ut Priori aliud daretur Monasterium: facturos omnia, polliciti, dùm assequeretur, quod vellet, si ad hoc intentionem ille dirigeret. Monasterium autem illud idcircò contulisse alteri, quia nobis nequaquàm voluntas eius explorata anteà fuisset: Alioquin, facile ac libenter illi concessuros. De officio sibi à nobis indulto Vicarij, quandoquidèm eius gratia controversia exorta esset, deliberaturos; & omnia acturos, quae ad laudem Dei, & consolationem suam pertinerent, quantum Dominus donare dignaretur.* Adire Ducem primò sententia fuit, vt ejus ope negotia nostra prosequi feliciùs possemus; sed, nescimus quo pacto, impediti, Episcopum civitatis, Laurentium Iustinianum, virum Sanctum atque integrum nobisque carissimum, visitare perreximus. Accepti laetissimè, profectionis nostrae exposuimus rationem, consilium flagitantes. Adhiberi placuit Vicarium suum, iurisperitum, ut consultaremus. Fuit ea tùm vtriusque sententia: Priorem esse coercendum; appellationemque illam suam nihil sibi suffragari. Consilium Pauli nobiscum Patavio allatum, ipsi Vicario dedimus inspiciendum. Adierunt nos illùc amicissimi nostri COSMVS atque LAVRENTIVS, quos Vrbe pulsos suprà memoravimus; obortisque lachrymis, in mutuos amplexus effusi, consedimus, sermonemque protraximus diù, dùm aspectu mutuo atque colloquio exsatiari non possemus. Tùm verò plùs, quàm anteà, sapientiam virorum admirati sumus atque constantiam. Nihil antiquae dignitatis, nihil prioris in patriam benevolentiae posuerant: affectus mirabilis ad Civitatem toto orationis contextu apparebat: non indignè casus suos tulerant: non acerbè suae dejectionis insectabantur auctores; sed modicè ac lenitèr innocentiam pandebant suam veriùs, quàm admissum in se arguerent facinus. Suspirantem patriam, LAVRENTIVM blandè admonuimus; quidnam Bononiae primùm nobis in congressu mutuo dixisset: *Nihil sibi constare caetera, non patriam, non opes, si modò germanum recuperare posset. Venetias sibi pro Florentia esse; ubi (volente ac disponente Deo) relegati plus honoris, quàm unquam in patria, essent consecuti.* Notavimus benevolentiam in eos totius civitatis admirandam & propè singularem. Nullus, Venetiis natus & nutritus, majore unquàm cum dignitate deductus est; ut civitatis principes intelligere quivis potuisset. Post prolixum sermonem, amantissimos nostros deduximus, renitentes licèt; ipsique ad Monasterium nostrum remeavimus. Multa cum Abbate nostro conferebamus & sponte & ab eo acciti: fermèque sermo omnis suus nobis erat m[illegible] causa supplicii; dùm, modò in Abbatem alium ut ingratum & ambitiosum invehi, modò ea de nobis postulare videretur, quae indulgere nequaquàm tutò possemus. Expostulavit itèm Abbas de Carceribus; cùr ipsum Vicarium constituissemus? cùm se & Generale Capitulum primò instituisset, & nos posteà confirmassemus literis nostris. Fregimus illum rationabilitèr; *nos nihil praeter debitum, nihil illo inconsulto (hac in re duntaxàt) egisse*, memorantes. *Quippe, antequàm ad Concilium pergeret, cùm, de substituendo sibi Vicario, sermo esset ortus, hunc caeteris praetulisset. Non potuisse Vicarium insititus, sine literarum nostrarum testimonio: in quibus, si non expressa mentio facta fuisset absentia sua, parceret nostra, si non sua verecundia. Neque enim honestum fuit, neque tutum, Abbatem senem, Patrem ac Magistrum suum, Vicarium sub conditione constituere, qui liberè, se id munus subire nolle, protestatus esset. & quem nonnisi absentes, ut subiret, impulimus precibus.* Destitit tùnc; sed posteà tamen, procuratore fratre suo instituto, apertè protestatus est: nolle se officio abrogari, sibi à Capitulo permisso. Neque id nobis tantùm, verùm & Abbati ipsi. Verùm, ut undè cœpit, redeat oratio: triduum ferrè Venetiis egimus, antè quàm Prior ipse ad nos iret. Revertentibus nobis ab Episcopo, & Monasterio propinquantibus, ipse, Monasterio egressus, jàm navim conscenderat, ad Monasterium suum rediturus. Conspectis nobis, expalluit; descendensque navi, nos intrà Monasterium sequutus est. Seorsùm allocuti, sine testibus: *et nos gratia*

sui

sui concessisse, *diximus*; *ut quoniàm ad nos vocatus ipse non venerat*, *nos ad illum proficisceremur*. Multa excusantem, cùr non venisset, metumq; allegantem, *quod sibi literis significatum esset*: *nos eum custodiæ tradere velle*, fregimus rationibus veris, &: *an vera essent*, *quæ relata fuissent nobis*, *exploraturos*, asseruimus; *ac secundùm ipsius merita iudicaturos*, *neque passuros*, *ut Monasterium adeò nobile*, *pateretur occasum*. Appellationem suam allegantem, magna severitate corripuimus; *quod stultissimus omnium huiusmodi præsidium occupare delegisset*; &, *quòd saluberrime ad relevandos oppressos fuisset insititum*, *iniustitiæ patrocinium arbitraretur*. *Experimento suo*, *brevi cogniturum*: *rectè ne*, *an perversam egisset*. Eadem illi posteà, Abbate nostro presente, repetentes, magnum illi incussimus metum. VIII. fermè dies in ipso Monasterio egimus; cùm Abbas ipse duram Prioris cervicem, ut se liberè permitteret nobis, appellationísque suæ renuntiaret (id quod sibi unicum remedium superesset), inclinare non potuit; nè Io: quidèm Sacerdos senior, nostri amantissimus. Placuit denuò Episcopum nostrum, atque ipsius Vicarium visere. Neque dubium fuit, Priorem quoque ipsum eò concessisse; quod ex eo tùnc animadvertimus; quòd ipsius Vicarii à priore instituto & rigore relaxata videbatur intentio, cunctabandusque respondit. Et verbis Prioris ipsius, certiores rei ipsius facti postmodùm sumus; consultationem Pauli se apud eum vidisse, testati. Placuit Fantinum, virum optimum, amicissimumque invisere, uti ejus quoque in re nostra consilio uteremur. Est enim, præter peritiam juris summam, bonus, ac religioso animo & pio. Ei cùm, post salutationis verba solennia, singularemque nobis præstitam humanitatem, negotium omne exposuissemus, sententiamque Pauli nostri I.C. legisset; eam approbavit, agendumque nobis cum Priore severiùs censuit: modicè nobiscum expostulans, quòd Vincentino Priore, vita functo, nimiùm usi essemus leniter; motíque sine pœnitentia, permisissemus. Satisfecimus illi rationabilitèr; quòd, eò profectis, multa ejus merita plerique dixissent; nullusque fermè adversùm eum tulisset testimonium. Accedebat, quòd tùnc, vel simulata infirmitate vel vera vexato, uti inclementiùs non licuisset. Consilio tantorum virorum rem gerere cupientes, fregit Abbas noster; dùm ea nos lactaret spe, Priorem se nobis nostróque permissurum arbitrio. Accessit ad nos illùc & Hieronymus Heremita noster, qui tùnc, è Concilio reversus, morabatur in S. Matthiæ Monasterio. Amovere illum ex Heremo, animus erat; quia contrà Pontificem Eugenium, & quidèm à nobis inhibitus, multa egisset. Susceptus tùnc tamen benignè à nobis est; Pontificisque & nostras injurias dissimulavimus, quas ex literis Abbatis nostri de Carcetibus didiceramus. VI. fermè. postquàm, eò adveneramus, die nuntius affertur; Priorem, se fugę, velle, committere. Tùm verò, non jàm ulteriùs dissimulandum rati, Abbati, non sine commotione, quæ in nostram notitiam venerant, nuntiavimus; &: *velle experiri*, *quid facere possemus*, adjecimus. Postridiè mane summo, inclementiore Cęlo, navigio illùc advecti, comitentibus Abbate de Carcetibus, & Priore Orbisli, unà cum sociis nostris; Priorem, & omnem Congregationem convocavimus, adhibito & Io: Sacerdote seniore. Præmissa solenni exhortatione, causam nostri adventus aperuimus; quietóque animo & voce placida: *& infamiam ad nos de eo allatam*, *& literas nomine Conventus missas*, *susceptasque plurimorum manu*, *querelasque ingentes exposuimus*; *quibus commoti*, *Priorem ipsum ad Forum-Livii evocassemus*, *districtiore præcepto*; *à qua ille citatione appellasset ad præsentiam Protectoris*: *ostendentesque*, *ex appellationis forma*, *frustra fuisse appellatum*; *Priorem ipsum monuimus blandè*, *uti appellationi interposita renuntiaret*, *atque veniam postularet culpę*, *simulque*, *ut se permitteret in omnibus arbitrio nostro*. Ad hæc ille consurgens; inducias ad deliberandum postulavit. Nos ad hęc: *Itàne*, *mora ad deliberandum*, *an humiliari Prælato debeas*, *videtur necessaria*? *Siccinè te docuit Religiosum*, *quod profiteris*, *institutum*; *ut*, *an tibi venia sit errori postulanda*, *cunctabundus inquiras*? *An tu non errasti*, *qui monitis nostris frivola*, *immò maligna tergiversatione parere neglexeris*? *Certè*, *si nihil deliquisses aliud*; *vel iniqua ista cunctatio tua*, *severiore censura punienda erat*. *Damus tamen recogitandi spatium*; *atque monemus*, *ut salubriter cogites*. Dimissa tùm Congregatione, ad separatam nobis cellulam concessimus; paulóque pòst, Priorem non adesse cognovimus. Venetias clàm ille secesserat, metu perterritus, ut imploraret amicorum

opem;

Digitized by Google

opem; quod ex eventu comprobatum est. Redeuntem vesperè, durè increpuimus; cur, irrequisitis nobis, usquàm discessisset? Postridiè convenere plurimi nobiles; causas adventus nostri, & crimina Priori objecta, inquirentes. Aderat cum cæteris Io: Venerius, Prioris propinquus, adolescens parùm moderatus. Eum, in Monasterio S. Michaelis, multa garrientem, rationis pleno responso, represseramus priùs; & modò, concilio abesse jussimus, nè clamoribus obtunderet nos: nàm fremere jàm cœperat. Id etsi moleste ille tulit; ab omnibus tamen approbatum est. Nobilibus illis gratè respondimus, & quam ob causam adessemus, aperuimus: *ut*, scilicèt, *periclitanti Monasterio, quod eis esset carissimum, opem ferremus. Crimina Priori objecta, non posse a nobis honestè detegi. Parceret, qui istud postularat, verecundia nostra; istud nè ab eo quidèm licitè inquiri. Ceterum quandè fieret inquisitio diligens, si causa patrocinium sumere quisquam illorum vellet, aut pro Priore testimonium ferre; gratè ac perlibenter admittendum.* Non deerat illìc I.C. vir gravis, qui, unà cum cæteris nobilibus, nostrâ constantiam valdè probaret, & eum, qui istud postularat, lenitèr corriperet. Protrahentibus in multam horam amicum sermonem (delectabat enim nos virorum gravitas, singulari conjuncta comitati), intervenit Marcus Dandulus, unus ex primariis civitatis, homo severus, ac integer. Is ubi, nos, in hoc intendisse animum, vidit, ut de reo inquireremus (fuit ea sempèr nostra sententia); *Priorem ipsum, iussu Ducis, ad Concilium proficisci oportere*, ait; & fermè nobis, ulteriore processu, interdixit. Nos ad hæc: *Et Ducem, & civitatis principes vereri, atque in honore habere*, diximus: *caterùm istud iniussu summi Magistratus, atq; ipsius imprimìs Ducis, nequaquàm gerere. Quippè quibus, priore illo adventu nostro, in re ista specialitèr, opem suam non defuturam, Dux ipse benevolentissimè, esset pollicitus. Mirari, huiusmodi hominem, certè nulla in re excellentem, hac tempestate ad Concilium mitti. Non huiusce defensoribus tempus egere.* Ad hæc ille cum cæteris lenitèr arridens, in sententia perstitit tamen. Toti sermonis nostri ratio, qui III. fermè horis protractus est, illa fuit: *prospiciendum esse Monasterij integritati & conservationi; quod, nobilissimum certè, & ipsi plurimùm diligerent, & cui gravissimè afficerentur. Ità Prioris persona ac dignitati consulendum, ut pluris tamen constaret Religionis decus. Nos, huius tantùm rei gratia illùc advenisse, ut Monasterio, iam labenti opem ferremus. Facturos id, miserante Deo, si impedimenta de medio fierent. Nempe, si ipsi (quod minimè arbitrabamur) obstitissent; Monasterij ruinam sibi imputandam. Orare, uti opem suam potiùs ferrent, nostramq; iuvarent voluntatem. Superbiā Prioris, nequaquàm tolerandam; qui evocatus à nobis, nulla legitima impediente causa, ire noluisset; nosque, necessariò illùc ire, compulisset; blandèque à nobis ad humilitatem provocatus, deliberandi inducias postulasset: facturos, ut eum facti sui pœniteret. Ipsi decernerent: an Religionis Prafecto subditi esset toleranda superbia & contumacia, qui certè in Republica sua pulcherrima & severissima administratione, in contumaces durissimè animadverterent. Postremò nostro labori parcerent, neq; aut irritum, aut infructuosum vellent.* Ad hæc illi gratissimè, magnáq; cum gravitate responderunt: *propositum nostrum, atq; voluntatem pracipuo affectu venerantes, qui, ut Monasterio succurreremus, quod ipsi summè diligerent, tantum laboris assumere voluissemus. Prioris superbiam, se exhorrescere; qui, vel initiò, nequaquàm nobis paruisset vel humiliari spontè, oratus, renuisset. Hunc, se verbis ità castigaturos, ut plane posset advertere, se deliquisse. Orare, uti eius misereremur; si, se sponte sua humiliare, nobisque ex toto permittere, vellet. Inquisitionem huiusmodi interìm omitteremus, nè in aures saecularium Religionis dedecora penetrarent; nè, qui ædificari ex nobis deberent, scandalum sumerent. Curaturos, ut erratis suis veniam postularet. Ceterùm id de nobis precari, ut, si se liberè nostra potestati, omninò abrogata appellatione committeret; in officio Prioris esse permitteremus.* Nos cùm, id polliceri, blandè renueremus, è consessu surreximus. Deduxerunt nos viri illi summi humanitate præcipui, nostramque humilitatem ultrà merita summè venerati sunt; & imprimìs Marcus ipse Dandulus, facilè civitatis princeps, Iacobus Donatus, & Vrsattus Iustinianus meus. Salutati officiosissimè, Priorem accitum, verbis & contumeliis egerunt; inque illius superbiam acritèr invecti, exegerunt; *uti nostris per omnia, monitis,*

eb-

Digitized by Google

obtemperaret: si cunctari pergeret; quos Patronos habuisset, adversarios & hostes habiturum. His ille territus, & fermè exanimatus; facturum omnia, pollicitus est. Postridiè redeuntes memorati viri, secum adhibuere COSMVM & LAVRENTIVM, amicissimos nostros quibus nihil à nobis denegandum, meritò sperare poterant, & nostris omninò, & exulibus. Victi tandem omnium votis; ità demùm cessimus, ut apertè simus protestati: *Priorem ipsum, nihil ex his, quæ polliceretur, acturum; penitentiamq; illos postremò subituram, quòd nos precibus flexerint, neque permiserint, rigore instituto uti. Eum hac ratione penitentem suscipere; ut abrogata solenniter appellatione, postulans veniam, sese omninò permitteret nobis; Monasteriique dispositionem omnem, causam præterea Bononiensis Monasterij; sententiam, quam adversus Priorem, contumax & iussis nostris non obtemperans, obtinuisset in dedecus nostrum, conscinderet.* Hæc omnia, illis insistentibus, acturum pollicitus est. Volebant viri illi, rem celeritèr transigi. Nos ad hæc, rationabilitèr excusantes; *toto adstante Conventu hac omnia fieri oportere*, respondimus. *Neque enim fas esse, publicè admonitum, secretius penitere.* Placuit omnibus ratio nostra; sicque, ut fieret, orarunt. Remorati dies aliquot, præstolabamur dùm Prior, quæ admonitus fuerat, exequeretur; cùm propinquorum consiliis immutatus, secretè in dies hæc atque illa moliretur, & verba tumoris plena jactaret. Non itaquè, ulteriùs differre, visum est. Aderant nobis, qui anteà semper, Abbates nostri. Eis primò adhibitis, quid facto esset opus, agitantes; convocata Congregatione omni, Priorem ipsum, tabellione parato: *quidnam, tanto intervallo, deliberasset?* inquisivimus. Tùm ille: *se adhuc cogitare velle*, respondit. Indignati, quòd tàm stultè nobis illuderet; tabellioni, ut cunctum rei ordinem, & nostras inquisitiones, & illius responsiones scriberet jussimus. Objurgantes illius procacitatem, quòd tàm licentèr, ac petulantèr ageret nos. Postulavit, *ut modicè permitteretur egredi, consultaturus, & brevi rediturus.* Abiit, rediit, positóque genu: *veniam*, inquit, *si erravi, postulo.* Ad hæc nos, commoti magis: *veniam, si non peccasset, minimè necessariam*, diximus, atque ad omnes conversi: *quàm pulchrè iste iocatur, qui nobis ac si pueris, utitur. Scribe tabellio, istius verba. Et nos te ab offitio suspendimus*; ad Priorem conversi, diximus, *excomunicatumque pronuntiamus; Conventuique præcipimus, nè tibi in aliquo obaudiat*; excipiete tabellione sententiam nostram. Ille; *appello*, inquit, *ad Protectorem*; scribe tabellio. Et nos; *appellationem istam tuam, ut frivolam & nullam, non admittimus*; excipe tabellio. Posteà Priore abire jusso, neque usquàm Monasterio egredi; Dionysium, qui vice Prioris fungeretur, constituimus. Congregationéque brevi ac necessaria adhortatione hortati sumus, ut orationi insisterent, remque nostram Divinæ pietati commendarent. Dimisso cœtu, Leonardum nostrum Iustinianum offendimus, nos præstolantem. Complexi amicissimè hominem, eunctam rei seriem illi exposuimus. Et quoniàm agebat in rebus, oravimus, ut impedimentis amotis, nostram juvaret intentionem. Libentissimè opem, atque operam pollicitus suam; ut Venetum ibi Priorem, illo amoto, constitueremus, admonuit, invidiæ declinandæ causa. Die ipsa, consueta in cellula colloquentibus nobis (aderant autèm omnes fermè nostri), Ioannes Venerius, quem suprà memoravimus, unà cum fratre & aliis quibusdam, repentinus ac turbidus irruit; & importunis clamoribus, manibusque violentis ostia fermè perfregit. Admissus intùs, præter injectionem manuum, nullo contumeliæ genere abstinuit; verba in nos plena injuriarum ac dedecoris evomens; &, ubinam esset inclusus Prior, inquirens, quem, custodia detentum, comperisset. Inferete dicta furiosi, proximum videretur insaniæ; nihil enim ille, quod furenti in buccam veniret, omisit. Nos furibundo illo, & cæteris, qui advenerant, itidèm frementibus, amoveri jussis (nàm aderant nobiscum plures, nostras injurias ægrè ferentes), pulsis mandari jussimus; nos quidèm istiusmodi non mereri contumelias; neque quoniàm Veneti non essemus, arbitrari nobis justitiam in civitate justissima denegandam. Injurias nostras Dominio renuntiandas, & vindicari permittendas. Ad hæc illi, metu perterriti, sana tandèm mente recepta; ut dènuò intromitterentur, orabant. Repulsa hæc illorum postulatio diutissimè est. Admissi tandèm vix (nàm se non alitèr discessuros asserebant), provolutique genibus nostris, veniam sibi à nobis, magna cum humilitate, postularunt. Benignè respondimus; atque remisimus, trepidos tamen. Displicuit omnibus hæc illorum in-

 tem-

temperantia. Prior ipse, profectus ad nos, multùm excusabat; se auctorem ejus rei non fuisse; displicere sibi plurimùm; orare, ut hoc illi non imputaremus. Paucis redditis verbis, abire jussimus. Advenerat per eos dies ad Monasterium Vguccio, vir magnificus, & nobis imprimis carus. Hujus quoque perquisita suffragia sunt. Nam, cùm in domo essemus COSMI nostri, misit, qui instantissimè Priorem ipsum nobis commendaret; sibi acceptum referendum illud beneficium, asserens. *Nos*, & LAVRENTIO præsente & aliis quibusdam: *veniam dari non posse, nolenti, & renuenti*, respondimus: *facturos cuncta libentissimè, dum tanto viro, & optimè de nobis merito, morem gereremus, modò ille congrua humilitati consentiret*. Ea ipsa die illùc quoq; adierunt nos amici quos supra memoravimus qui & in Monasterio quoque ad nos antè convenerant, causam tantæ mutationis & perturbationis, inquirentes. Nos, quid de Priore polliceri eis [illegible] admonuimus: facturum, scilicèt, nihil ex his, quæ promisisset; cunctumq; rei gestæ ordinem deincèps aperuimus. Obstupuere vesaniam hominis; nihilq; jàm nobis imputantes, ipsum convitiis castigare pergunt. Nos, inquisitionis negotium prosequi, atque usque ad privationem procedere velle, protestati; ad amicos ideò concesseramus, ut & satisfaceremus officio, uxoribus quoq; illorum visitatis ac liberis; & Ducem salutatum iremus, omne illi negotium expositurì &, uti nè Priorem ipsum ad Concilium ire sineret, postulaturi. Interceptum istud officium nostrum est, non alijs, quàm amicis, aditum nobis obstruentibus, qui, dùm comitari euntes profitentur, introgressi; Ducem occupatissimum audire nos non posse, retulerunt. Redeuntes ad Monasterium adiere, vicissìm sibi succedentes, atq; impendiò postulantes, uti pœnitentem Priorem reciperemus, primasque conditiones non renueremus. Victi tædio, ità consensimus: *ut, eos ruinæ Monasterij auctores fore, protestaremur, qui nos non sinerent, ulcisci in contumacem. Sibi imputarent, si res non bene succederent*. Demùm, Congregatione omni adhibita, confitentem crimen, veniamque postulantem, primùm ab excommunicationis absolvimus vinculis; & Officiales in Monasterio constituentes principales, ità illi administrationem restituimus: ingratè id quidèm omnibus ferè admittentibus, &, se migrare indè velle, asserentibus; id quod fore, nobilibus illis prædixeramus. Egimus ibi Purificationem B. Mariæ; Missarumque solennia celebravimus. Displicuit id factum ferè omnibus nostris; sed, alitèr tùm fieri non potuisse, confessi sunt, obsistente hinc nobilium instantia, indè Prioris pœnitentia, & humilitate, quam tùnc solùm vidimus, & despicere nequaquàm valuimus; præcipuè cùm, si converti ad bonam frugem vellet, industriam illi non defuturam sciremus. Alia ex parte Indicta sibi ad Concilium profectio urgebat, quam avertere ipsi nequaquàm potuimus. Ioannis Venerii dona consultò respuimus (nàm magnificè donaverat nos), nè, placati muneribus, sententia decessisse videremur. Magna civium gratulatio, præcipuéque nobilium illorum orta est; multumque se debere nobis, fatebantur: vades se spontè offerentes: *Priorem in bonum virum evasurum, & omnia nobis grata peracturum; si quando desisteret, nullos ei futuros infestiores inimicos*. Donis nos pleriq; prosequuti sunt, & imprimìs Marcus Dandulus, vir magnificus & Io: Cornelius. Per eos dies Bernardus quoque Iustinianus, Leonardi nostri filius, egregiæ indolis adolescens, uxorem duxit, & alii pleriq; nobilium. Complures amici tùm veteres, tùm novi magno nos affectu susceperunt. Andream Iulianum, veterem amicum nostrum, & ipsum cum filio suo nupèr uxoratum, tùnc primùm vidimus, abque illo officiosissimè accepti sumus. Vitas omnes absolvimus Patavio advectas; ipsasq; cum duabus Hieronymi epistolis, ex codice Francisci nostri Barbari sumptas, Florentiam misimus. Priorem ipsum sæpiùs ac secretiùs alloquuti, ad benè vivendum hortati; vìx unquàm bonæ aliquid spei reportavimus, ingenio illius explorato vario & incostanti. Monachos omnes, & præcipuè nostrum Dionysium, hortati ad perseverantiam, salutaremq; tolerantiam; nequicquàm studuimus & blanda promissione relevare, cùm omnes hunc sibi præfici gravitèr ferrent. Paulus Parentinus sæpè honestis munusculis nos honoravit. Annulum nostrum, Stephani Porcii donum, innovandum curavimus venustissimè. Visitavimus & Thomam Episcopum, ejus liberationi gratulaturi plurimùm; acceptíque sumus benignissimè. Mensem fermè integrum remorati; pridiè, quà indè proficisceremur, adivimus Abbatem nostrum, valefacturi. Advenerunt illùc amicissimi nostri COSMVS & LAVRENTIVS, sermonemque diutissimè pro-

pro-

Digitized by Google

protraximus, cùm ab invicèm separati non possemus. Non defuerant ex nostris, qui nobis scriberent; *plerosque Florentiæ existimare, nos eò concessisse, visendorum tantùm gratia*; ac per id invidiam nobis conflatam esse. Respondimus continuò; falsamque opinionem confutavimus: *non esse tam leves*, admonentes, *ut hieme media, asperrimo Cælo, eos visum pergeremus, quos animo semper videbamus*. Non fuisse falsa, quæ scripta fuerant, reversi postea didicimus: quæ suo tempori reservamus. LAURENTIO nos seorsùm orante; uti exploraremus, siqua spes pateret reditus, amicos à nobis emisimus, flentibus flentes. Abbati cùm profectionem nostram aperuissemus, molestissimè tulit, dolens: *sibi spatium alloquendi datum non fuisse. Plurima necessariò nobiscum conferre oportere*. Nos, adventum Pontificis ad nostram Civitatem, qui maturè affuturus sperabatur, allegantes, cui occurrere ex officio nostro institueramus; hac demùm ratione placavimus animum illius. Quid de Vicariatus officio, sibi à nobis collato, fieri vellemus, percontanti; ætatemq; excusanti, respondimus: *nos quidem cupere, ut iniunctum perageret munus; suo tamen arbitrio totum permittere; sive integrè, sive ex parte officium implere vellet; sive ex toto dimittere*. Grata enim omnia laturos, quæ ille gessisset. Aderat sermonibus nostris & Io: Archipresbyter senex. Is, eo à nobis edito responso, Abbatem intuens: non poterat, inquit, Pater iste noster, neque meliùs, neque aptiùs, neque tuæ voluntati convenientiùs respondere. Abbate ipso hoc ipsum confitente; surreximus. Egit gratias Abbas quòd Prioris verecundiæ consuluissemus. Ei nos vicissim Priorem Monasteriumque commendavimus. Deducti ab eo, cuncta nos Congregatione prosequente, magno affectu sumus; osculatique omnes, & super eos benedictione fusa, nos orationibus eorum commendantes, ad navem descendimus; Abbate ipso illùc usquè prosequente, rursusque cum lachrymis amplexante nos ac deosculante. Profecti cum Presbytero nostro, ad S. Matthiæ Monasterium venimus, noctis jàm incumbentibus tenebris. Instrumentum totius exacti negotii publicum petebamus. Cùm tabellio formam ipsius afferens, legendam nobis dedit. Minùs longè, quàm oporteret, plenum, repudiavimus Presbyteroque illi (aderant enim) tradentes: quidnam ipse sentiret, inquirebamus. Atque in Priorem acriùs invecti: cùr adeò perversè ageret; neque, vel pœnis admonitus, acquiescere vellet ac resipisceret: sed astu & arte nobis illuderet, quærebamus. Delenda omnia quæ facta essent; remque prioribus terminis restituendam. Ille perterritus, & hæc atque illa allegans; tandèm: ut ad nostrum arbitrium corrigeret instrumentum, tabellionem admonuit. Ità demùm, compositis rebus, indè discessimus, xiii. Kal. Martias, comitante nobiscum Petro Monasterij Monacho, ut Vincentiam ex Patavio iter. Fuerat enim grandis de rebus præteriti Prioris Vincentini controversia; Priore S. Matthiæ allegante, omnia ad suum pertinere Monasterium, undè ipse illa secum asportasset, qui omnem sui Monasterii substantiam habuisset in manibus; & contrà Vincentinis civibus, S. Viti esse, asserentibus. Egerat Prior ipse, ut literæ à Duce scriberentur Præfecto Vincentino, ut, quæ deposita erant, nulli traderentur; idque posteà quàm ipsi jure nostro, depositario mandari jusseramus: nè res ipsas aliis, quàm nobis, aut cui ipsi juberemus assignaret. Fuerat demùm ista concordia: res omnes, præter libros, Priori loci consignandas; libros Venetias mittendos, futuros apud Abbatem nostrum, donèc diffiniretur, cujus essent; credita si qua reperirentur pecuniarum, S. Matthiæ Monasterii esse. Increpitus à nobis (& durè quidèm) fuerat Prior ipse; quòd gesta per nos, Dominij literis retractare ausus fuisset. Vasa vitrea pulcherrima, Bartholomæi summi opificis, Priorisque munus; & medicatum zinziber, ac theriacam, salsumque piscem, nobiscum ferebamus. Ipsa die Patavium venimus divertimusq; ad consuetum hospitium. Postridiè Abbatem nostrum de Rotis cum Petro Monacho & famulo nostro Vincentiam misimus, perspecturos res ipsas, & libros secum perlaturos. Nos ibi remorati sumus, reditum eorum præstolantes. Hermolaus noster Barbarus nos & adiit officiosissimè & convivio quoque excipere voluit; multáque de suis rebus nobiscum contulit. Redeuntes nostri, libros detulerunt, & quædam ex spoliis defuncti, quæ ingrato Priori fermè extorserant, invito ac renitenti. Subsequutum è vestigiò Priorem objurgavimus, ingratitudinem exprobrantes, quòd ignarus consuetudinis atque humanitatis expers, vilia quædam nostris denegare ausus fuisset: Excusantem, veniamque postulantem; dimisimus. Multa Franciscus Conversus contrà Abbatem S. Michaelis loquu-

H 2 tus

Digitized by Google

cus nobis fecretiùs; coercitus est, quià improbè & perturbatè loquebatur. Movimus Patavio x. Kal. Martias; ipsáque die ad Monasterium nostrum S. Mariæ de Carceribus venimus. Abbatem, ad Concilium proficiscentem, procuratorem rerum nostrarum instituimus; puerisque nostris salutatis, & Abbate multùm exorato; nè illos sine Magistri solatio relinqueret (ipsum enim secum velle ad Concilium ducere profitebatur): profecti sumus. Venimus ad Monasterium de Vangadicia viii. Kal. Martias; ibique à nostro Abbate lautissimè accepti, quædam emendare perreximus. Plerique illic nos convenere. Remorati biduum, necessariò sumus, dùm res nostræ navi ex Patavio adveherentur. Indè cum honore deducti, cùm ipsa die Bononiam pertingere posse putaremus, ad castrum, cui Cento nomen est, itineris malignitate pervenimus, xii. ferè millibus passuum à Bononia disparatum. Sed enim antequàm moveremus Monasterio, scriptis ad Vguccionem literis, oravimus: ut ex Marchione literas impetraret, per quas salvis cum sarcinulis nostris per omne ditionis suæ territorium transire liceret. Transitus, literas hujusmodi appellant. Ille non modò, quæ petebantur, indulsit; verùm ipse quoque scripsit suo nomine literas, mandans omnibus, per quos transituri eramus: uti nos haberent honorificè; & itineris comites si postularentur, accederent. Misit prætereà fidissimum ex suis hominem, qui nobis occurreret, castello cuidam juris sui propinquantibus, nosque susciperet apparatu permagnifico. Vbi eò venimus, quòd intempestivum esset, simùl ut constitutum conficeremus iter, manere vel modicè passi non sumus; gratias tamen egimus tanto in nos affectui summi viri. Ea nocte ibi remorati apud Monachum nostrum, acceptíque lautè satìs ac splendidè; sequenti die Bononiam venimus. Ibi à nostris maxima gratulatione suscepti; postridiè famulum & jumenta ad Abbatem nostrum de Rotis, qui in Vangadiciǫ Monasterio necessariò restiterat, misimus: hortantes & orantes literis, ut maturaret reditum. Divertimus autèm ad Monasterium nostrū Angelorum, ubi frequentes ad nos amicorum, & maximè nobilium, fuere concursus. Albertus, Carolus, Romeus, Botnius, & complures alij, exsatiari conspectu nostro, colloquióque non poterant. Multum certè in illis humanitatis offendimus, quam indiciis illustribus præseferebant. Aderat tùnc Franciscus Soderinus, Legatus Civitatis nostræ, vir per quàm sanè gratus & facundus. Eum alloqui cupientes, ut ad Ecclesiam S. Damiani proficisceretur, oravimus. Paruit lubentissimè perhumanus juvenis, sermonemq; prolixū habuimus. *De revocandis amicis nostris, an spes ulla esset, rogatus: rem factu perdifficilem, pluribus rationibus, dixit.* Multa in ham rem contulimus; nihilque spei retulimus. Licèt ille; *ut alijs Florentiæ congrederemur*, admonuit: *suum in hac re iudicium, non pluris faciendum, quàm cæterorum*, dicens. Paucis ibi diebus commorantes, Fratres nostros S. Dominici visitare curavimus. Ancillas itèm Christi in Monasterio S. Christinæ adeuntes: *in timore Dei & sanctæ professionis instituto, pro viribus, confirmare studuimus, non tacentes, quæ Venetijs compertissemus; atque ad Angelicæ puritatis imitationem provocantes.* Admissa est, maxima cum gratulatione, nostra exhortatio, mirumq; in modum ex nostro ore pendere videbantur. Iussa nostra, de Monasterii Clausura claustrisq; exequutas comperimus; atque in Dei rebus proficere in dies, hortati sumus. Vidimus per eos dies sacras civitatis ædes. Scripserat ad nos Stephanus Porcius, cùm adhùc Venetiis essemus, orans: ut donum nostram, quæ Socii est, Bononiensi decedente Magistratu, permitteremus; cuperet enim tantispèr in otio vivere. Serò redditę literæ, effecerant, ut tardiùs rescriberemus. Itaq; nostris omnibus mandavimus; ut memoratum Stephanum ità susciperent, nè quid diligentiæ desideratum in eis, possemus deprehendere. Domum ipsam non solùm usibus ejus permitterent; verùm necessariò omnia præpararent. lectos, vinum, hordeum, paleas, & cętera usibus amici necessaria. Profectus ille est, non expectatis literis nostris, quippè hiems urgebat, quæ multum inhorruerat. Sed tamen à nostris, licèt minimè admonitis, accepti gratissimè sunt. Et imprimìs à Marioto nostro, qui quòd eum nobis carissimum sciret, nihil agere omisit: quanquàm mirùs, quàm vellemus actum, ipsémet postea, literis admonitus, excusaverit; sibi non fuisse suo tempore redditas. Moratus est ibi vir amicissimus tanta cum gratia; ut omnem circà regionem effecerit fermè juris sui, omnesq; vero illum venerationis prosequerentur affectu, senes, juvenes, mares, puellæ, & ipsi postremò pueri atque infantes. Nihil in eo, nisi plenum auctoritatis & gratiæ. Deniq; men-

tes

Digitized by Google

es fermè v. remoratus; grande sui desiderium reliquit omnibus: deduxeréq; abeûntem juuenes fermè C. Devinxerat sibi omnes benignitate, liberalitate, modestia, pudore, specie, comitate. Nullas ibi rixas, nulla jurgia, eo præsente, conserta, certum est. Veteres discordias & inimicitias, antiqua odia; non priûs destitit, quàm sustulerit omnia. Nihil in eo insolens, nihil impudicum, nihil indecorum, verbo, facto, signo unquàm deprehensum. Verùm ac eò, undè parumpèr aberravit, redeat oratio: Bononia deducentibus claris equitibus Romeo, atq; Carolo, & nostris, vii Idus Martii profecti, die ipsa Florentiolam venimus. Indè, postridiè, ad nostrum Monasterium S. Petri de Luco: ubi accepti gratè, visitationis officium exercere instituimus, diutiùs omissum, eà profectione nostra Venetias, quam suprà exposuimus. Peracta inquisitione solenni; multa pro tempore utilia ibi constituimus, & servanda mandavimus. Iurgiosas quasdam & garrulas, atque inquietas corripuimus acritèr. *Vt puellas vel iv. susciperent mandavimus, non generis nobilitatem, sed ingenii atque indolis eligentes; easque ipsas Gerarda, mulieri gravi, in disciplinam darent; educandas religiose, ac graviter.* Stipendium annuum, quià ex toto nequivimus, vel medium tulimus; grave licèt id quibusdam sit visum. Compositis ad laudem Dei, quantum ipse donaverat, rebus; eis valefacientes, & suadentes: *persistere in disciplina Domini, & in religioso & sancto instituto;* profecti sumus. Rem illarum Præfecto regionis A. Azarolo, antiquo amico nostro, commendare perreximus cùm illum adissemus visitandi gratia. Ab eo accepti gratissimè, prolixum sermonem habuimus, de negotiis publicis. Ipsa die videlicè: xvii. Kal Aprilis, ad nostrum diversorium S. Margaritæ profecti; Priorem visitavimus ex instituto nostro. Ibi tristi admodùm perculsi nuntio, Florentiam petere coacti sumus. Quippè, unam ex filiabus nostris, oppressam ab impuro & impudico homine, propinquare partui. Turbati sinistris rumoribus, simùl & rei indignitate commoti; ea illùc intentione concessimus ut, si vera fuisse deprehendissemus, quæ dicerentur; hominem illum infamem Monasterio suo pertractum, vinctum atque captivum duceremus, exemplo ceteris futurum. Vbi ad locum applicuimus, jacentem quidèm illam invenimus; sed partu levatam jàm, an alia infirmitate detentam, explorare tùnc minimè potuimus. Indicia quædam licèt id attestari viderentur, que, præsente Monasterii Matre, per nos ipsi deprehendimus. Surrexit illa, perturbata nostro adventu repentino; neque tamen, cùm secretiùs admoneretur à nobis, quicquam exculpere ampliùs potuimus. Et quoniàm res ea suspecta multùm erat, adhibere Medicum fermè consilium fuit, qui secreta mulieris inspiceret. Et illius tamen, & nostrę verecundię tùnc parcere, satiùs duximus. Omnes planè de familia negare obstinatissimè, ac fermè indignari, hujusmodi sibi crimen impingi. Sedato impetu, credere illis fingentes: omnes, ad servandum votum castitatis, serenata jàm facie & animo tranquillo, sumus blanda oratione adhortati; innodatas tamen anathematis vinculo, à quo nisi à nobis absolvi non possent, si mentiri nobis voluissent, relinquentes. Indè profecti, redivimus ad Pratum-vetus xv. kal. ibíque in nostro Monasterio de Poplena visitationis munus exegimus. Constitutis quibusdam vtilitèr & necessariò, transivimus ad visitandum Monasterium S. Io: Euangelistæ. Ibi bona conversatione Ancillarum Christi multùm recreati; *omnesque ad perseverantiam sancti instituti atque ad profectum hortantes;* plura tamen eis mandata dedimus, suæ conservationi felicibusque successibus accomodata. Matrem Monasterii, prudentissimam; & secretiùs monuimus lenitatis modíque in voce servandi; & publicè, ut in firmioribus morem gereremus; leniùs tamen atque moderatiùs, nè illis, adversùs Matrem superbiendi, daretur occasio, si publicè severiùs ageretur, ac per id amitteret autoritatem. Tulit hanc ipsam dispensationem nostram gravitèr Mater; nobisq; quid sentiret, exposuit: *veteri, nè indigniùs deinceps haberetur, quòd nimiùm confidentia ex verbis nostris fortasse sumerent; fieretque dissolutio, metu sublato.* Eam nos blandè consolati, & rationabilitèr admonentes; *nos modum nequaquàm excessisse*, monstravimus: Omnesque postremò allocuti; *Matrem, ut revererentur*, præcepimus; statutáque nostra legimus, & inviolabilitèr servari jussimus. Gratè omnia admissa sunt. Non defuerunt, quæ in è excessum indè nostrum, nobis confiteri vellent. Puellam, Matris neptem, Religionis habitum & cupientem & postulantem, exaudire animus fuit; sed exploratis votis omnium, ferè destitimus: licèt hanc earum intentionem nequaquàm probaverimus, Matriq;

triq; injunximus, ut erudiendam curaret, literisque imbuendam. Id posteà minimè factum, dolumus; negligentiamque reprehendimus. Profecti indè; ad nostrum Monasterium Fontis-boni, x. Kl. venimus. Anteà verò, quàm peregrinationem superiùs scriptam adoriremur; Austur, amicus noster, & Paulus, alius; verba nobiscum habuerunt, de commutatione quadam facienda cum filio Nicolai Benvenuti, in hunc modum: *ut partem fundi Monticuli, se contingentem, traderet nobis; nos vicissim ex possessionibus nostris, quæ essent prope Florentiam, ei, quantum esset pro compensatione, daremus eisdem conditionibus, quibus Monticuli fundum, nihilominùs nostrum, habuisset.* Eam rem, quià placuerat, cum eis viris tractandam Matthęo Priori Balnei, & Benedicto cognato nostro permiseramus: cùm illi, præter mentem nostram, nobis irrequisitis conclusere. Id primùm in Monasterio S. Petri de Luco constituti, Benedicto referente, didicimus, displicuitque conclusio & irrationabilis & contrà intentionem nostram facta: eáque res posteà multùm exercuit nos, amicis illis nostris multùm, ut executioni mandaretur, infestantibus; nobis contrà: *malè atque in detrimentum nostrum conclusum ab eis, qui concludendi auctoritatem minimè habuissent*, asserentibus. Et primò quidèm Austurem Ipsum, Florentiam petentes, obvium habueramus, qui nos factæ conclusionis admoneret. Cui, cùm placidè responsum esset; iter suum quisque peregimus. Literis posteà & nuntiis frequentibus acti (nàm Paulus ipse nos hujus rei gratia iii. adierat.) fermè ad simultatem venimus. Postremò, Comes noster Pupiensis, causæ adhibitus arbiter. Is à nobis primò Burgi fuerat admonitus. Conjiciebamus enim, quoniàm Austur & Paulus eo amico uterentur, fore, ut sibi de re verba facerent, cujus apud nos auctoritatem plurimùm valere, non ignorarent. Id quod verum fuisse, ipso posteà Comite nuntiante, & rei exitum docente, percepimus. Deniquè exhorruerat negotium cùm audisset: *tantundem fructuum assignatum Florentiæ, quantum, ferre Monticuli illam partem, diceretur.* Ejus rei gratia, dùm, eo præsente, aliquandiù contendissemus; in hanc tandem sententiam convenimus: *ut ad arbitrium Comitis negotium exigeretur.* Renuere ille sociosque ex Religione nostra postulare, vel duos, perrexit. Ei Abbatem Camaldulensem Prioremque Sanctæ M. assignavimus. Sicque discessum est. Cunctantes licèt, onus suscepere; congressique Comiti, nihil tùm conclusere, solis hinc indè discussis rationibus. Fraudem, tùm suspicati sunt nostri, esse in negotio Florentiæ; postmodùm, post longissimam disceptationem, res ea conclusa est. Nanquè primò Comes ipse, literis amicorum circunventus, sententiam tulerat in grave præjudicium nostrum; scribens nobis literas, quibus, quid esset gestum, amicè significaret. Quibus, valdè commoti, rescripsimus; fraudem nobis factam conquerentes. Neque enim, ut illi suggestum erat, sententiam consensu nostro dictatam; sed menti nostræ omninò contrariam, tulisse. Venientes ad nos Austurem & Paulum unà cum tabellione Pupium, profectò ægrè admisimus; multumq; conquesti sumus, bonæ fidei nostræ ità illusum fuisse. Satisfacere illi studiosè curantes; vix nostrum cohibuere impetum; tabellionem etiam, ultrà modestiæ limites, contumeliis infectati sumus; agente id perturbatione, quam maximam ceperamus. Posteà tamen, pacifico & tranquilliore animo, res conclusa est; longè meliore conditione nostra. Nàm pro lxxxvi. aureis, quos assignarant, qui primò rem gesserant; lv tantùm assignari sibi, perlibentèr admiserunt. Verùm ad curriculum temporis, vndè modicè detersimus, redeat oratio. Florentia profecti, obvios habueramus Senenses nobiles, qui ad Stephanum Porcium pergerent; eum Prætorem suæ civitatis electum. Hi, posteà quàm Camaldulum concesseramus; vnà cum Stephano ad nos venere. Eramus tùnc in Heremo; quò illi videndi gratia, simùl ut nos salutarent, conscenderunt; gratéque pro loco & honorificè accepti; omnibus lustratis, ad Monasterium Fontis-boni rediere: Ibíque noctu quiescentes, electionem, adstantibus nobis, celebrarunt. Comitem amicissimum nostrum, ex officio nostro perrexeramus salutatum; multumque ac varium sermonem cum eo habueramus. Exegimus autèm in Heremo ex nostro Instituto dies sacros; ipsi Fratrum omnium pedes abluentes, & officia cuncta peragentes, magna cum recreatione animi nostri, cunctorumque lætitia. Peracta solennitate Paschali, institutæ visitationi operam dare perreximus; atque ad Burgum S. Sepulchri profecti sumus. Monasterium primò S. Io: Euangelistæ visitavimus, discussisque diligentèr omnibus; ex Monachis, quosdam corripuimus publicè; multáq;

ad

ad honestatem vitæ pertinentia ibi instituimus, & tàm Abbati, quàm cęteris servanda pręcepimus. Abbatem ipsum secretò corripuimus, quòd irrequisitis nobis, tentare aliquid, de permutatione cum Britonoriensi Abbate facienda præsumpsisset; aditumque omnem obstruximus rationabilitèr, quòd neque sibi, neque Monasterio conduceret ista mutatio. Camerarium ibi Simonem, Priorem S. Nicolai plena cum potestate constituimus. Adierunt nos illùc Henricus & Benedictus de Mutiliana amici nostri, & pro Domino Terræ Nicolao agentes. Hi nobis fratrem suum B. commendantes, orabant: *uti Abbatem ipsi Monasterio præficeremus; placere enim id Domino Oppidi.* Injusta postulantes, blandè repulimus; indignitatem rei documentis apertissimis pandentes. *Abbatem enim, virum bonum & populo acceptum, removere, iniquum esse: verùm longè iniustius forè, si sæcularis, & qui nulla unquam Religione instructus fuerit, substituatur: magnumque omnibus scandalum indè oriturum. Nè ipsi quidèm fratri suo conducere, si Abbas præficiatur. Nàm; si quidèm opes quæreret; Monasterium non esse opulentum, quòd Monachos plures sustentare necessariò oporteret, Divina Officia die, noctúque celebrantes; neque posse, sine gravi scandalo summóque dedecore, aliter fieri. Si quietem appeteret; nihil Monasterio ipso inquietius, quippè cum præter communes & perpetuas occupationes Monasterij, Abbas ipse Ordinarius oppidi sit ad quem omnia negotia referri opus sit. Si honorem; est illud quidèm honorabile Monasterium; sed nisi cautissimè agatur, pro honore, parere ignominiam. Si voluptates; non esse habitum Religionis appetendum, quippè cùm Religiosum Institutum, cuius gratia habitus sumitur, sit voluptati adversissimum, & infensissimum.* His rationibus, & alijs plurimis, amicis, ut desisterent, ægrè persuasimus. Venerat & ipse Bifolus eadem flagitans; quem benignè acceptum, itidèm fregimus; *& nostri & sui honoris rationem habere*, admonentes, placidè à nobis emisimus. Comitem nostrum (nàm tùnc & ipse aderat) visitatum pergentes; & ipso comitante ad Monasterium remeavimus. Plura invicèm amicè contulimus; déque persona ejus & meritis, qui præficiendus poscebatur, ea ex ipso didicimus, quæ animum nostrum vehementèr commoverent; & si qua fuisset ejus ad aliquid aliud promovendi intentio, tota abvolavit. Ea, parcens legentium auribus, referre omitto. Amicissimè, ut sempèr, admonuit, honoris nostri rationem haberemus. Advenerat eò & Castellani Episcopi frater cum literis ipsius; quibus & expostularet: cùr, post sententiam trinam pro se latã contrà Monasteriũ, Abbas Ordinarij vice persunctus esset; postularetque ut sibi interdiceremus; literas exequutorias & compulsorias mittens, terrores intonantes. Aderat Comitis nostri Cãcellarius, ab eo ad hoc missus, ut quid respõderemus, referret ad Comitẽ. *Nos, & Apostolicas literas revereri diximus; neq; Episcopo, quin iura sua inquireret, impedimento esse. Cęterum non ignorare dignationem suam, post ultimã sententiã, me instante, Romæ causam in priorem gradum à Domino Summo Pontifice fuisse restitutam; curamque Cardinali S. Xysti tunc permissam, impediendi executionem sententiæ contrà causam indefensam latæ.* Multis hanc in rem verbis ultrò citróque habitis; Episcopo convenientia rescripsimus, & ità, ut ex literis nostris occasionem nullam querelæ aucupari posset. Verba tùm de hac re habuimus cum ipso Comite. Et cùm postularet Episcopus ipse, ut ambo Pupium contenderemus, & cognitore Comite, iura nostra vicissìm proferremus; Comesque ipse, ità faciendum, arbitraretur: *Nos, quòd jura nostra Romæ omnia fermè remansissent. impossibile id, tùm quidem, esse*, respondimus. *Daretur spatium, Scripturas illas adhibendi; nihil nos detrectaturos. Ceterùm, si exposita librorum strue, ut pollicebatur, iura tantùm sua allegare pergeret; nosque, utpote ipsius rei rudes, nihil obijcere contrà possimus: nobis maximum præjudicium fieret.* Vix Comiti satisfecit satis nostra ista ratio; &, contrà quàm putaveramus, in proposito perstare cognovimus. Visitato Burgense Monasterio, votisque civium plurimorum, quos ad hoc vocari feceramus, exploratis; atque ex illorum testimonio Abbatem, ritè præesse, ac sollicitè munus suum exercere, noscentes, & Plebi opportunè satisfacere; lætiores facti, Deo gratiàs egimus. Convenere plerique civium, causam Monasterii cum Episcopo Castellano intensissimè nobis commendantes. Polliciti sumus omnem operam exhibituros; nihilq; omissuros diligentiæ, dùm jura sua Monasterio inviolata servarentur; bonáque spe esse jubentes, abire permisimus. Transivimus ad visitandum S. Margaritæ Monasterium, quod extrà oppidum

Digitized by Google

dã est; breve quidem, &, fermè dixeri, inutile. Mulieres ibi satis multas invenimus pro qualitate loci. Visitatis eis omnibusq; discussis diligẽtèr, illarũ inopiã blandè cõsolati sumus; & admonitis: *de pace ac tranquillitate mutua sollicitè servanda & Officio Divino dicendo*; quandã pronaciorẽ denotavimus, atq; durè corripuimus. Post hæc ad S. Catharinę Monasteriũ cõversi; cùm omnia diligentèr inquireremus, cõperimus fœda vestigia Sacerdotis senis atq; improbi, qui, zelotypia stimulante, Abbatissam loci insimulabat, quã solitus esset depetire; & à qua repulsam passus, & alium sibi succelsisse rivalem ægreferens, insanire videbatur; multasq; proponens nobis querimonias literas ad eam directas plenas turpitudinis, legendas nobis dedit. In his, etsi nullus mulieris consensus apparebat; quià tamen illas receperat, non potuimus non malè suspicari. Itaquè in senem acrius invecti, ejusq; petulantiam dignè objurgantes, literas ipsas servavimus nobis. Profecti que ad Monasterium, visitandi studio; cùm Matri, sua dedecora non spontè confitenti, literas esse penès nos, exponeremus, turpitudinis admissæ certum argumentum: negare illa, quicquam à se perpetratum mali, literæ licèt hujusmodi intervenissent impudici senes. Multis illam verbis egimus; & cùm, tàm hujus rei consideratione, quàm, quòd locus ipse Religioni nulla ratione esset idoneus, Monasterium ipsum destruere velle diceremus; atque obfirmato ad hanc rem exequendam animo, Abbatem primò & Prælatos alios misissemus qui eam hortarentur, sponte sua cedere, nè id pateretur invita iteratóque si illùc profecti essemus: vicerunt nos Prælatorum adstantium preces, mulieris conjunctæ lachrymis, ut eas sic stare permitteremus; additis minis; Si quandò malæ rei aliquid comperissemus, nos el vltrà nequaquàm parcituros, sed locum ipsum solotenùs diruturos. Quædam illic instituimus, servandæ Clausuræ adminicula; Sicque discessimus: visitato primùm Priore S. Nicolai illi adhærente Monasterio; sibíque diligentèr commendata Monasterii ipsius cura. Rebus Burgi compositis, Decianum venimus; ibíque, Abbatem Monasterii ipsius invenimus. Mariotum nostrum. Venerat ille primùm cum Pueris nostris, dùm Burgi essemus, & ibi tùnc nostrum præstolabatur adventum. Accepti gratè sumus; omnéque reparationem Monasterii, ipsius industria & opera, à primis suę promotionis auspiciis factam, collaudavimus. Discussione solenni celebrata, darísque & accepti ratione posita profecti; ipsa die Camaldulum venimus. Stephanum Porcium priùs Socii salutavimus; à quo & annulo donati specioso, pyxidulam onagrini ossis contra venena potentissimi (Abbatis nostri S. Michaelis donum) sibi largiti sumus. Fuit nobis cum Heremitis nostris per id temporis frequens tractatus, de reparatione tùm Monasterii tùm Religionis; minimumque sempè solatii indè reportavimus: cùm homines ipsi, contemplationi ex suo Instituto dediti, actioni magis inservire (atque utinàm commodè!) pergerent, semper, quæ sua sunt, inquirentes; neque suis necessitatibus fieri satis, conquerentes. Invaserat illos irrationabilis metus & vana omninò suspicio, nos pellere eos indè constituisse. Neque dissimularunt, quia hunc sensum suum nobis aperirent. Blandè increpitos: *admonuimus levitatis suę, qui tàm facilè præsumpta opinioni acquiescerent. Dicerent, quod unquàm ex nobis percepissent indicium; ut meritò, ità suspicari, debuissent? Semper in honore ac deliciis habitos, ac si delicatos filios. Nunquàm à nobis vel simplici sermone contristatos. Nisi amoris & benevolentiæ, signa nulla in eos emanasse*. Pænituit eos stultæ & inanissimæ opinionis suæ. Neque tamen, admoniti, destiterunt; multumque nos exercuit illorum insipientia: ut singulatìm cuncta referre, omittamus, quià sine verecundia nostra id facere nequaquàm possemus; ad quos meritò refertur, quicquid unquàm à nostris delinquitur, & ab his maximè, qui propinquiores sunt nobis. Scripseramus ad eos literas graves, illorum explorato consilio, quòd utrunque Hieronymum revocate instituerent; omnem istiusmodi facultatem illis adimentes sub maledicto anathematis. Hieronymo de Praga ex Patavio scripseramus, mandantes; uti nè ad Heremum ultrà remeare præsumeret quià in Basileensi Concilio contrà Pontificem Eugenium, à nobis inhibitus multum egisset nosque aspersisset iniqua infamia; sicuti & literis Abbatis de Carceribus & certis nuntiis fuerat significatum. Ille amaritudinis zelo concitatus, ad Concilium scripserat, exemplar nostrarum literarum mittens; Cardinalesque omnes contrà nos concitarat, ut ex Abbatis nostri literis certiores facti eramus. Rescripsimus & Abbati ipsi & Cardinalibus, singulatìm omnibus, verùm maximè Protectori nostro, quem com-

commotiorem fuisse perceperamus; & S. Angeli, & Bononiensi, & Firmano; rationem facti nostri afferentes: *quòd, non tam tuendi Patris Eugenij gratia aut injurias illius vel nostras vindicandi; quàm rebus nostris, & quieti consulendi ità egissemus. Esse enim ejusmodi hominem solitariæ quieti minimè idoneum: Sententiæ tamen illorum permittentes, quid fieri de illo jussissent.* Cardinali tamèn S. Crucis, & Religionem professo, & nostri imprimìs studioso, hominis illius scelera apertè nudavimus non mediocria, sed ingentia & pijs auribus horrenda. Huic tantùm literis Abbas noster exhibitis, prohibitus ab eo est suas cæteris reddere; causam hanc assumere sibi disponente, atque arbitrante fortassìs, quæ sibi scripseramus, alijs itidèm scripsisse. Verùm nos & personarum habueramus rationem; & soli sibi, vt Religiosi instituti æmulo, ista aperueramus. Adventus ad nos nostri Dionysij, sollicitudinem addiderat nobis, quem Priorem Claustralem reliqueramus in S. Matthiæ Monasterio. Is à Priore cùm haberetur negligentiùs; planè contrà nostram intentionem, fuerat indè profectus; Monasteriique pessimum statum nuntiaverat nobis. Quo nuntio (ut par erat) perculsi; repentè scripsimus ei, quem sibi Vicarium Prior, dùm ad Concilium iret, instituerat: dolorem nostrum aperientes, atque ad conservationem familiæ hortantes. Abbati quoque Sancti M. literas dedimus, orantes; uti nè Monasterij ipsius, semel sibi à nobis permissam, linqueret curam. Dionysium ipsum, remorari in Heremo cupientem, cùm reditum ad antiquum nostrum Monasterium nequicquàm tentasset; blanda pollicitatione relevare curavimus. Per eos dies, cùm nostra negotia multùm vrgerent, ac plurimùm difficultatis habere viderentur, convocare ad condictam diem Prælatos omnes vicinos studuimus; consultandi gratia: ut ad reparationem labentium rerum nostrarum, quo nobis itinere pergendum esset, exploratis singulorum sententijs, deliberare possemus. Convenere ad xv. fermè; concilióque acto, præsentibus Heremitis (nàm adesse voluerant, solliciti nequid contrà se proponeretur), quę erant in causa, exposuimus, capita plura proponentes, eisque ut responderent singulis, & sententiam suam explicarent, jure caritatis exegimus. Deliberare inter se primùm ac tractare cupientes, non ingratè admisimus; indultoque respondendi spatio, quęnam illorum esset mens posteà & verbis & scripto edocti sumus. Ea omnia tractantes apud nos, majori ex parte approbavimus &, quantum donaret Dominus instituimus exequi. Ad Monasterium Prati-veteris in ipsius præcipua solennitate, orati, concessimus; Missarumque solennia celebravimus, Comite nostro cum omni familia adstante. Displicuit nobis immodica frequentia, ex veteri licet consuetudine profecta, Religiosæ tamèn gravitati, & honesto instituto minimè congrua. Quippè, patefactis foribus, omnes passim ingredi; prout cuique libitum fuerit, pergunt; salutationibus & poculis vacant; quod summè iniquum & nefarium duximus. Ac licèt Ancillæ Dei spectaculis istiusmodi non adsint; non possunt tamèn non pulsari memoria consuetudinis veteris; daturque tentationibus aditus. Multa eo die cum Comite nostro colloquuti sumus, tùm de Burgensis Monasterij cum Episcopo Castellano controuersia, tùm de negotio commutationis suprà memoratæ, rebusque alijs ferijs. Neque dissimulavimus, quin introductam consuetudinem carperemus. Sed & cum Matre Monasterij, nobis præsentibus sermonem ille varium habuit. Dimissa celebritate postridie convocato cętu omni, dolorem pectoris nostri aperuimus; consuetudinemque vitiosam, & periculosam vituperavimus: *nostrę intentionis non esse*, asserentes, *ut hujusmodi mos ultrà observetur, qui sit vituperandus & à Sanctitatis instituto prorsus alienus: Hortati sumus, ad honestioris æmulationem instituti & ad congruam professioni suæ gravitatem; Monasterij claustra nemini patere*, admonentes; corroboratisq; nostra admonitione, discessimus. Advenit per eos dies, à nobis evocatus, Sebastianus Abbas senex, negotium commutationis cum Comite acturus, adjuncto sibi Priore S. Mariæ; paucisq; diebus nobiscum gratè & comitèr vixit. Socium primò concessimus paritèr, ibiq; ipsi eorum reditum expectare decrevimus; simùl ut, si opus esset, evocari è proximo faciliùs possemus. Interim cum nostro Stephano morati, sermonem habuimus varium; Reversos à Comite nostros, & indè nobiscum proficiscentes, cùm priùs modica potione recreasset, Stephanus ipse deduxit officiosissimè; magnamq; sui admirationem Sebastiano reliquit, non sufficienti oris gratiam, sermonis gravitatem, habitusq; & gestus dignita-

tem admirari. Regressi ad nostrum Monasterium, Sebastianum ipsum post biduum à nobis cum Priore dimisimus. Exactis tandèm plurimis; & expeditis, quę pro tempore emerserant, ceptę Visitationi insistere, quam modicè intermiseramus, constituimus. Confirmato ad id animo, Arretium per Vallem Arni petebamus ut expectationi Prælatorum & officio nostro satisfaceremus, simùl ut amico nostro Præfecto Vallis congrederemus expetenti plurimùm adventum nostrum. Sed dùm eò pergimus, medio ex itinere (credo inspirante Deo) mutato consilio, Pisas ire instituimus. Et quoniàm exactores Cleri à Civitate constituti præsentiam nostram requirere studiosè perceperamus; murum urbis circumivimus, dùm ad nostrum S. Salvatoris Monasterium veniremus. Ibi noctem illam quiescentes, manè noris Iunij propinquam portam Civitatis, qua Pisas itur, clàm egressi, serò tandèm ad nostros Fratres Nicosienses (est autem Monasterium xv. fermè millibus passuum à Pisis separatum) pervenimus. Accepti ab eis plenissimo caritatis officio, Monasterium omne lustravimus, & Religioni aptissimum ac decentissimè constructum judicavimus. Fratres omnes illos, ante annos plurimos in nostro Monasterio, & per nostram operam hospitium, quandò Florentiam venissent, habere solitos, atq; ideò à nobis cognitos, & pro vitæ merito carissimos, amplexi; manè Pisas contendebamus. Et cùm portæ civitatis propinquaremus, offendimus Abbatem S. Zenonis muro adequitantem. Is nobis nequaquàm conspectis urbem intregressus fuerat. Placuit remorari extra oppidum, donèc mitteremus, qui nostrum Prælatis adventum nuntiarent, ut, ubinàm primò divertere solenne esset scrutaremur; simùl, ut occurrerent nobis. Eis, ut ad Monasterium S. *Zenonis* primò iremus, indè ad S. Michaelis deducendi Monasterium, visum fuit. Sicq; factum est. Cautè Abbatum illorum scrutari gesta animus fuit quià & multas hauseramus querimonias, & expectabatur noster eò adventus, disquirendi & corrigendi actus illorum gratia; neq; quicquam illorum confessione exsculptum est. Adhibere studuimus secretiùs Laicos aliquos, graviores viros, & nè sic quidèm profecimus quicquam, sive illi metu cederent, sive indulgerent gratiæ, sive falsa ad nos de illorum gestis permanaerant, quod optandum, quàm sperandum visum est. Animus fuit huic quæstioni instare acriùs, modosq; adhibere alios, sed fregit istiusmodi propositum rumor allatus. Quippè anteà, Romæ vinctum detineri Pontificem Summum à Romanis, obscena fama vulgaverat; tùm verò, effugisse proditorum manus, Pisasq; contendere nunciabatur, & singulis diebus affuturum. Conjuraverant adversùs tanti meriti virum, Patrem ac Pastorem omnium, conscelerati cives, ac nisi illum Deus omnipotens servasset ex impiorum manibus, actum fuisset de illius vita & salute. Innotuere Pontifici insidiæ perfidorum, seq; observari ubi didicerat, ex Palatio S. Petri, editiori scilicèt atq; munitiori, ad Ecclesiam S. Mariæ trans Tiberim contulit, ut arte illorum impios conatus eluderet. Indè, captata hora, cùm jàm rapiendus esset, posito Pontificali habitu & cultu, Monachi cucullam sumit, & uno tantùm comite ejusdem habitus, in hortos concedens, & quidèm contra suorum sententiam, ad Tiberim pervenit, paratamq; cymbam ascendens, summo remigum impulsu ferebatur. Vbi verò innotuit, elapsum esse Pontificem; id etiam sceleribus suis addiderunt, ut persequi jamjam fugientem pergerent, atq; evadentem; irritos, dolentes, fuisse conatus suos; iaculisq, impetebant eminùs. Sed illum omnipotens Deus mirabilitèr atq; misericorditèr & inter persequentium tela seruavit illæsum; dùm ille tandèm, ex minore scapha in triremem ad id præparatam scandens, paucis diebus Liburnam venit. Quorum principalitèr scelere Romani tantum facinus aggredi voluerint, quia anceps sententia est, ipsi nequaquàm diffinire volumus. Pisis ubi innotuit, Liburnam applicuisse Pontificem, congrui ad eum suscipiendum, quantum angustiæ temporis sinebant, apparatus fiebant. Qua verò die affuturus expectabatur, ipsi ante lucem obviam illi ire perreximus. & decimo fermè lapide equitantem cum paucis offendimus Pontificem summum, nudum fermè. Miserati præsentem rerum faciem, & Deo tamen gratias pro illius ereptione referentes, resoluti in lachrymas sumus. Iumentis lapsi ubi ille appropiaverat, accurrimus, illiusq; sacra osculati vestigia & manus, ad oris osculum suscepti sumus, illo gratissimè nos accipiente, & benignissimè resalutante: Deoq; in commune gratias egimus, neq; tùm lachrymis temperatum est. Salutavimus & reliquos itineris comites,

mites,

mites, & Cerviensem Episcopum impimis, optimum virum & antiquissimum amicum nostrum. Is Basilea tùm rediens (nanq; fuerat à Pontifice ad Concilium missus) iàm fugienti occurrerat, ignarus rerum, secumq; proficiscebatur. Tùm verò inter familiares sermones nostros, cùm de Hieronymo illo nostro, qui fuerat ad Concilium profectus, incidisset mentio; vera esse, quæ Abbas noster de Carceribus scripserat, animadvertimus. Nanq; & commotionem quorundam ex principalibus retulit, quòd redire hunc ad Heremum prohibuissemus; & se, benevolissimè ac rationabilitèr factum nostrum excusasse, professus est. Vbi verò Pisis appropinquavimus; Populus omnis & Magistratus civitatis occurrit cum laudibus & gaudio inæstimabili. Præcedebant pueri redimiti tempora lauro atq; fronde varia & floribus; laudesq; concinentes, & inclamantes *pacem*, Pontifici & omnibus fletum excussere. Sequebantur viri suo ordine, umbraculoq; exceptum Pontificem, in civitatem deduxere, primoribus viris fræna equi regentibus dextra atq; læva, & illi obambulantibus jugitèr. Tùm verò omni ex parte oppidi, qua erat transiturus, turba innumerabilis confluens, effecerunt ut esset perdifficilis transitus. Matresfamilias & pueri atq; in nuptæ puellæ e fenestris ac tectis prospectabant, donèc in principalem Ecclesiam est introductus, Archiepiscopo civitatis & Clero omni occurrente ex more. Ibi oratione fusa, in Palatio Archiepiscopi sedem habuit. Nos postridiè quàm advenerat illum salutare atq; orare perreximus, his verbis. *Antè omnia, Pater Beatissime, quæso, nè mihi impingat negligentiæ crimen tua sancta dignatio, quòd quasi officij oblitus ad visendam Sanctitatem tuam, tàm sero redierim. Est testis mihi Deus, cordis nostris inspector & arbiter, quàm alto sinu, quantaq; benevolentia tuæ Sanctitatis memoriam foveam atq; complectar, utq; tristium omnium, quæ Sanctissimo Domino nostro contigerunt, accesserim particeps, nullaq; fermè jacula persequentium vel manibus, vel longiùs intorta in te fuerint, quin præcordia famuli tui ante transfixerint. Verùm ego, quid ista apud Sanctitatem tuam pluribus agam, cùm non ambigam, affectum in te meum, non minùs tuæ pietati exploratum esse quam mihi? Tenes certè pignora, neq; illa obscura, nostræ caritatis & animi jampridem tibi deditissimi. Egi gratias Deo, Pater Beatissime, quòd Sanctitatem tuam vel sic probare pressuris varijs, tanquàm in fornace aurum, permiserit ad totius posteritatis exemplum, vel inter pressuras ipsas tantum tibi constantiæ benignus indulserit, vel tuam pietatem bis tàm mirabiliter quàm potenter eripere dignatus sit; ut planè confiteantur Domino misericordiæ ejus, & mirabilia ejus filijs hominum. Et si enim tristis rerum facies concussit viscera mea, cùm Sanctissimum Dominum meum, nudum ac fermè fugientem primùm inspexi; excussitq; lachrymas & præterita gloriæ & præsentis ærumnæ collatio; non potui tamen non gratè admittere, non Deo gratias ex corde referre, vel nudum suscipiens Dominum nostrum, præteritis consideratione periculi. Exhibuisti nobis aliquid antiquæ historiæ, exemplo fugæ tuæ. Quippè Sanctæ memoriæ Innocentium II. Roma similitèr excessisse, Pisisq; recepisse se legimus. Sed dignior hæc tua, quàm illius fuga; minusq; in se periculi habens. Ille enim scissa Ecclesia teterrimo schismate, à Pontificatus culmine disturbatore Anacleto ejectus est; tu ut sapientissimus David furentis populi insaniam arte elusisti. Illi laus, illi gloria, illi gratiarum actio, qui Sanctissimum Dominum nostrum, Ecclesiæ sponsum, integrum atq; incolumem restituit nobis, & inter varia pericula, sua gratia servavit illæsum. Equidèm, Pater Beatissime, ità intueor faciem tuam, ut novum sidus à Cœlo lapsum me intueri putem; supplexq; oro, ut dignetur pius Dominus noster Iesus serenum jam ex nubilo facere, & omni tempestatis nube discussa, terris candidum tranquillitatis jubar infundere. Meipsum certè, inutilem famulum tuum, tuæ Sanctitati obstrictum & obnoxium ità sentio, ut si hoc denuò profiteri voluero, verendum sit, nè crimen ambitionis incurram. Vtere arbitrio tuo, & nisi superbum sit, experire an idoneum ministrum elegeris. Verbis enim Beati Laurentij uti libet, quibus ille interpellat antecessorem suum Xystum Beatissimum. Omnia ob caritatem tuam tolerare paratus sum, vitam deniq; ipsam, si opus erit, cum sanguine fundam. Sed excessi verecundiæ, ut vereor, terminos, qui tam multa de mea in te voluntate dixi. Dabis veniam amori, Pater Beatissime, qui modum servare nescit, & me famulum tuum benignè suscipies, quem tui juris esse, ac*

perpetuò fore intelligit: Qua finita, placidissimè nos accepit; atq; cùm inter loquendum Hieronymi jàm dicti ultrò mentionem fecissem, & quid nam actum esset eatenùs, explicassem, sententiamq; expectarem suam, quid fieri jubetet, ipse ut est clementissimus: *& si*, inquit, *bonum fuisset, quod fecit, contra me agendo, quia tamen egit contra praceptum tuum, malè egit*; petivitq; an pœniteret illum, ita egisse; & cùm perversam illius intentionem ex me accepisset, *facito*, inquit, *pro arbitrio tuo*. Et cùm doleret, se Chrysostomi Vitam à me traductam, sibiq; dedicatam, Romæ amisisse; assereretq; se prgterita Quadragesima illam secundò percurrisse: At inquam, adest ipsius operis volumen aliud, (nàm mecum ipsum tuleram); prolatumq; codicem gratissimè suscepit, apertumqs cæpit continuò legere. Anulum prætereà pulcherrimum nostri Stephani Porcii munus cum prominente onyche dono illi tùnc obtuli; & cum aliquandiù renuisset, tandèm ut illum susciperet, impetravimus, sacroq; dextræ illius digito immisimus. Cùm verò illic paucis diebus remoraturus putaretur; Lucam ire visendi novi Abbatis gratia; Monasteriumq; Cantinianense visitandi, consilium fuit Ad hoc dùm illius requireremus assensum, multusq; præcessisset de Religione nostra sermo, benignè annuit, sponsione accepta, nos maturè redituros. Perreximus itaq; & apud Canonicum illum, qui ad nos ejus Monasterii gratia secundò jàm venerat, hospitati; Abbatem quoq; vidimus, facie rusticana, sed tamen testimonio plurimorum bonum virum, & imprimìs laboriosum & reparandi materiali ædificio Monasterii aptissimum. Accepti honorificè à Canonico ipso, sermonè prolixum habuimus, quo pacto Puteolanum Monasterium nostrum recuperare possemus; illi pollicentes ipsius titulum possessionemq; permissuros etiam sine mutatione habitus, ità ut & Monasterium S. Georgij & nostrum simùl haberet, fieretq; utriusq; connexio. Vtilitèr fieri id videbatur, quià nostro Monasterio destructo, suum integrum & Religioni aptissimum esset. Spem dedit conficiundi negotii; dicq; subsequuta Cantinianum perreximus, ruinasq; miserati ingentes, Abbatis tamen nostri industriam laudavimus, qui magno studio dirupta quæq. resarcire conaretur. Multum loci situs placuit nobis, ad Religionem summè aptus judicatus. Ibi accepto ex more obedientiæ juramento, Abbateq; pro tempore de omnibus diligentèr instructo, remeavimus. Et quoniàm ad recuperationem memorati Monasterii intenderamus animum, ex officio nostro Magistratum civitatis visitavimus, auxiliumq; implorantes suo tempore, benignum consensum reportavimus. Pisas regressi, cùm vehementèr Abbatem S. Zenonis ageremus, ut confiteretur spontè, quod nobis innotuerat, suę incontinentiæ scelus; nihil quivimus exculpere, illo pertinacitèr negante omnia. Vidimus Ecclesiam ornatissimam columnis pavimento, musivo, & quod gratissimum est, proportione structuræ decentissima. Cœmiterium itèm permagnificum, ingens, testudine constans, picturasq; habens artis admirandæ. Nihil in re mesta excogitari neq; lætius neq; magnificentius potuit. Campum Sanctum appellant; quadratum fermè, columnisq; marmoreis insigne. Prolixius opus nusquàm vidi, neq; gratius. Præterfluit civitatem Arnus fluivius tribusq, pontibus lapideis speciosissimis ex altera transitur ad alteram ripam. Nihil eo amęnius aspectu. Habet vtraq; ripa veluti pomœrium viam latam, ædes speciosissimas atq celsa palatia ab amne distinguentem; ubiq; perpetuum emporium est; Nanq; est ea profunditas alvei, ut grandiores quæq; naves tutò adveniant. Arcus speciem prefert ille conspectus. Arcem quoq; civitatis munitissimam visere placuit; acceptiq; gratè ab amico illo Præfecto, cuncta lustravimus Adivimus & nobile fęminarum Monasterium, alloquutiq; Matrem & antiquiores sorores, plurimum bonę ędificationis reportavimus, polliciti redire; ità enim oraverant. Quod tamen nequaquàm implevimus, Pontificis repentino discessu prohibiti Ibi cœnam unius ex nostris accepimus, amicis quibusdam, querimonias unius Monasterii nobis exponentibus, &, ut corriperemus, orantibus. Et cùm nullum ibi tale Monasterium nobis esse, didicissent; Abbatem Sancti M. Monasterii illius curam prætendere, mirati sunt. Displicuit mirè id factum, Abbatemq; ipsum severiùs conventimus, omnem illius Monasterii aditum curamq; penitùs interdicentes Dolor lateris per eos dies nos secundò jàm gravitèr afflixit, à quo tamen maturè miserante Deo convaluimus. Advenerunt ex Florentia plures tàm Pręlati quàm nobiles, ut Pontificem deducerent: Cardinali Sancti Xysti advenienti occurrimus, solusq; ex Cardinalium numero Pontifici Florentiam tendenti affuit. Movimus Pisis xx. Iunij

Digitized by Google

Iunij Pontifici adjuncti, ipsaq; die VI. fermè passuum millibus processimus. Nos ad Sanctum Miniatem ea die perreximus eo consilio, ut in crastinum antè lucem in occursum ejus rediremus. Inquisivit nos sollicitè, ut dictum est nobis. & cùm, nos præcisisse, responderetur: At vidimus, inquit, illum, cùm hùc applicaremus. Corripuimus Monasterii illius Matrem, quod est extrà oppidum, quòd tandiù suscipere visitationem nostram renuerit; & postridiè subitò, mane, iter ingressi, Pontificem parùm abesse, equitarat enim ante lucem, didicimus. Descendit ad Sancti Iocundi Ecclesiam Pontifex alijq; recreatis omnibus modicè, ipsa die ad Montem Lupum venimus. Susceptus est in ædibus Ecclesiæ Pontifex, nos cum Fesulano Episcopo sumus hospitati, viro simplicioris ingenii, & de nobis benè eatenùs merito: Ibi enim à consanguineis suis ille fuerat exceptus. Manè, antè lucem equitantes, Florentiam petebamus. In villa Angeli civis Florentini, qui secum equitabat, modicè quievit. Iam verò portę Civitatis propinquanti, quę vastissima tùnc tota patuit, omnis Nobilitas obviàm venit; totusque Clerus cum insignibus ornamentis occurrit, omnis ętas sexus uterque, omnisque conditio sese per itinera quaquaversùm diffuderat: ut nusquàm transire fermè Pontifex posset; fueritque necesse, dissemінare pecunias quacunquè iter ageret, ut his colligendis occupati, à pressura desisterent: Tecta fermè omnia ipsęque fenestrę, spectantes vix capere poterant. Mulieres, Matresfamilias, puellęque innuptę pręcipuo muliebri mundo compositę editioribus in locis residentes, magnum plerisque sui prębuere spectaculum; suosque in unum populos tùnc verè prospexit Civitas. Ad principalem Ecclesiam Civitatis per illustriora vrbis loca ea pompa deductus; orations fusa indè ad habitationis suę locum eadem frequentia & celebritate reductus est; Pontificalibus infulis ornatus, & equo candido, insignibus phaleris exultante, invectus: Quę omnia priusquàm vrbi propinquaret, obtulerat Civitas. Ità ętate nostra Florentia profugos Pontifices duos, Ioannem scilicèt XXIII. atque Eugenium Quartum sinu suo suscipere ac fovere promeruit. Et inter hos medium, Martinum Quintum, annum ferè & semis tenuit; immò ut verus esset Pontifex & indubitatus, effecit, quandò illùc ad ejus vestigia, qui (judicio multorum) injustè abrogatus fuerat, Ioannes accessit; verumque Vicarium Christi & Petri Successorem confessus, ipse minoribus contentus officiis perstitit. Romani postquàm Pontificem evasisse didicerunt, mæsti, quòd res illis nequaquàm ex voto successerat; ad prædam conversi, omnia illius expilare pergunt furore inaudito; compluresque Curiales violare pergunt, & imprimìs Nepotem Pontificis Franciscum Tituli S. Clementis Presbyterum Cardinalem; & reliquis ægrè dimissis, illum arctissimæ custodiæ tradunt, vix sibi cujusquam colloquium permittentes; ingentemque pecuniæ summam, & Castellum munitissimum, quod S. Angeli appellant, Ostiamque petunt. Enituit Pontificis constantia summa, dùm neque affectu Nepotis potuit vinci; & quidèm cùm se plurimi orarent, & frequentibus literis illius pulsaretur, ut aliquid ex his quæ postulabantur, indulgere acquiesceret. Sum ipse quoque hanc ipsius magnitudinem animi summè admiratus, cùm se orantem, ut saluti Iuvenis consuleret, responso rationis & gravitatis pleno compescuit dicens. Nihil referre, uter alterum præcederet, se Nepos, an ipse Nepotem; cùm conditione communi in vitam ambo essent ingressi: Præstare, si Nepos Ecclesiæ succumberet causa. Se non posse, salva conscientiæ integritate & dignitate sua, ea efficere quæ postulabantur. Denique, cùm hujus rei gratia posteà Senas ipse concesserim, ab eo missus; & ea afferrem quæ nequaquàm viderentur respuenda; nè sic quidèm acquievit, sed rigorem constantiamque servavit: ità ut hanc ipsius severitatem plerique carperent, crudelitatemque interpretarentur. Deo tamen dirigente negotia, consilium sententiamque Pontificis approbarunt omnes: dùm & ille liber evasit, & sub ditione Ecclesiæ cuncta perstitere. Præbuit se spectandum populis in celebritate S. Ioannis Baptistæ principali, sedens editiori in loco; & ipse quoque spectans processionis solennia, admiransque magnificentiam singularem atque ordinem; dignam profectò miraculo rem & quam, nisi conspectam, credere quisquam aut capere non posset, longeque difficillimum esset enarrare: Tàm multa, tàm miranda, tàm varia vidimus; nanquè & ipsi cum Pontifice spectabamus; sed ea narranda relinquimus ceteris, ipsi ad contextum narrationis nostrę redimus. Cre-

dàm

Digitized by Google

biò, dùm adhùc minùs frequens esset Curia, ipsius Sanctitatem adivimus; & cùm inter familiares sermones de Religionis nostrę dispositione loqueremur, ordinem & modum enutriendorum Puerorum à nobis institutum, vehementèr approbavit, atque ità, ut opem quoque ferret, dato in conspectum suę Sanctitatis Marioto nostro carissimo fidelissimoque socio, Puerorum Nutritore, qui brevi oratione facta, multùm commodè & intentè auditus est, & currenti sua sponte Pontifici addidit stimulos, plusque illi placuit nostrum Institutum. Venerat Pisas visitandi Pontificis gratia noster Abbas Florentinus; ambobusque verba de Visitatione à nobis cœpta Vallumbrosani Ordinis fecit, satis admirans; cùr nos rei nobis à se delegatę non institissemus. Et cùm humilitèr: *Inhibitos fuisse*, respondissemus, acquievit; & *velle se, ut cœpta prosequeremur*, asseruit. Eadem Florentiæ quoque replicavit; neque excusare diutiùs licuit; sed rem tamèn differre consultò statuimus. Occurrerat Pontifici Pisis Religionis illius Pater, equumque album pulcherrimum, ut gratiam illius emereretur, dono dederat; sed nihilò ille decessit sententia, id quod nos Abbati ipsi amicè suggessimus. Cupientem Placidum Monachum, Cubicularium Pontificis adire nostram Heremum, & loca Alverniæ, & Vallumbrosę; impetrata à Pontifice omissione, deduximus. Is mihi, dùm iter ageremus, aperuit; Pontificem, Monasterium nostrum de Rosa propè Senas postulare à mè instituisse, suggestione sua, & illius applicare Religioni: Verùm cùm, ejusce rei prorsùs ignarus, ad Pontificem ingressus fuissem, incidissetque mentio ipsius Monasterii & me ad ipsum reformandum penitùs intentum didicisset ex verbis meis; verbum nullum indè voluisse facere; immò & sibi, post discessum nostrum; quidnam egisset, sciscitanti, respondisse, quænam esset nostra sententia; & inhibuisse, verbum inde ulteriùs fieri. Venimus prima die ad Monasterium nostrum Sanctæ M. susceptique honorificè; postridie, Priore nostro nos deducente, ad Alverniæ montem perreximus; cunctisque lustratis, eadem die Socium venimus; ibique in domo nostra remorati sumus, & sequenti die ad nostrum Monasterium Fontis-boni pervenimus. Ibi susceptus à Marioto nostro Placidus Monachus; ex conspectu Puerorum nostrorum & ordine ac disciplina multum ædificatus, Heremum petiit, ibique biduum fermè remoratus, Heremitas nostros multùm hortatus, benè ædificatos reliquit.

Hactenus exemplar MS. eadem fermè qua gesta hæc sunt, ætate peraratum. Reliqua desiderantur, non sine magno illius ævi Historiarum detrimento, rerumque Viri hujus celeberrimi jactura planè dolenda; quam si quis Codicis locupletioris beneficio posset amoliri, & maximam ab Eruditis omnibus gratiam iniret, & Opus hoc non minima forsàn appendice coronaret. In ipsa pergameni voluminis fronte egregiè picturata, Ambrosij venerabilis effigies, vel herma potiùs, intra A principis latera affabrè inclusa, expressaque conspicitur; sacro Ordinis sui Camaldulensis habitu, schemateq; Angelico insignis; vultu gravi ac placidè severo plenoq; modestia, cogitabundi ac magna meditantis speciem præseferens; lęva libro purpureo innixa, vel blandè apprehensum suspendente, dextera exporrectiore, ostendentis in morem. Tu interim his fruere, Lector, ac fave; & inter alia sinceræ antiquitatis monumenta prælo propediem despensa, si Deus otia faxit, Ambrosij nostri Epistolas, verè mellitas, verè nomini pares, mox expecta; ad quas etiam Cl. Autorum de præstantissimo hoc Viro Testimonia, plena manu prætexenda, reservamus, quorum hic specimen qualecunque ex quibusdam M-SS. duntaxàt libris concinnatum, excipe libens, ac benè vale.

B. ALBERTUS de Sarthiano, *tùm vita sanctitate, tùm eruditione ac laboribus Ecclesiasticis cum paucis ævo suo conferendus, Ambrosio synchronus; duo ad Nicolaum Nicolum Opuscula, XI. Kal. Novembris anno MCCCCXXXIII. Florentiam ex Urbino transmittens, adjecta Epistola, de Autore nostro prajudicatissimo ista perscripsit:* Tui itaq; ac Ambrosii doctissimi Monachorum, præstantissimo derelinquo judicio perpendendum, utrùm ego clamator importunus contrà quod oporteat & quod deceat, rectiùs sileam, nè, juxtà Ciceronem, stultitię meę complures domesticos faciam; an vel perexiguus orator, ac scribendum me penitùs dedam, ut tandèm aliquandò mediocrum eloquentium gregi annumerer, & nostris Christianis hominibus, vel in parvis causis vel in majusculis, possim, consuetudine auctus, & tua frequentiori admonitione limatus, &c.

Ac

Digitized by Google

Ac nonnullis interpositis eadem in Epistola: Abbatem, *inquit*, dignissimum, iterum atq; iterum, dico Ambrosium nostrum Monachum, religione consortem, ætate fratrem, dignitate parentem, ut meo nomine salutes, ac me illi commendes plurimùm, precor; cujus, ut antè dixi, gravissimo judicio unà tecum, nostra judicanda committo. *In membranis Epistola est in ordine XXII. è qua plagulam hanc eruditissimo ac summo Viro ANTONIO MAGLIABECHO benignè communicavit optimus ac doctissimus VVaddinghi Continuator P. F. Franciscus Haraldus, cujus item studio ac diligentia ejusdem B Alberti Opera jandiu optata, quamprimùm luce publica potientur. Hujusce porrò testimonij occasione, quo Vir Sanctissimus luculentèr etiam Nicolai Nicoli laudes pro merito depangit, Lectorem hic obitèr admonitum velim, Apologeticum brevem à nava manu quantocyus proditurum, quo hominis Cl. virtutumq; omnium flore vernantissimi nomen vindicetur a falsis omninò calumnijs compertisque mendacijs L. Arretini, alteriusque vel duorum ejusdem furfuris pollinctorum fermento malitiæ, qui talibus probris obstrepere probatissima ipsius integritati non sunt reveriti, contra innumerabilium planè scriptorum torrentem, qui Nicolai decora eximijs laudum præconijs jure optimo prosequuntur.*

COSMVS MEDICES *PATRIS PATRIÆ cognomento, quod sibi virtute promeruerat, publico Senatus Consulto decoratus; quàm magnificè de Ambrosio nostro sentiret atq; eloqueretur, cùm alia testantur, tùm potissimùm Michaelis Monachi Camaldulensis Præfatio in Epistolas Ambrosij, ejusdem COSMI adhortatione jussuq; à se collectas. Asservantur MSS in Bibliotheca ejusdem humanissimi ac sapientissimi Viri Antonij Magliabechij; unde nunc limbum repræsentasse sat erit, tot planè gemmis, quot COSMI vocibus exornatum:* Exegisti à me sæpenumerò pro tua in me benevolentia, COSME, nostræ Civitatis decus atque totius Latij, & virtutis & nobilitatis amplissimum ornamentum; ut nostri Ambrosii, Viri per omnia integerrimi & nostra ætate cùm Latinæ tùm Græcæ & Hebraicæ linguæ apprimè eruditissimi, Epistolas, passim per Orbem ferè universum dispersas; corpus in unum concluderem: Ajebas enim: Cùm constet, doctissimos Viros, qui & sapientia Divina & externa Mundo claruere, habuisse nonnullos, qui dictata eorum memoriæ & literis, summa cum diligentia mandare, curarunt; cùr non æquè & nos, quibus pòst tot & tàm præclara ingenia non defuere, Viri in omne dicendi genere & eruditione admodùm exercitati, illorum exemplo provocati, quicquid summo negocio, & subtili ingenio edidere, literis committere posterisque nostris legendum, omni studio, tradere, satagimus? Omitto impræsentiarum narrare Viros doctissimos temporum nostrorum. Ad Ambrosium nostrum oculos dirigamus; cujus ingenium, facilem dicendi copiam, atque eruditionem, quis unquàm meritò exprimere atque laudare posset? Sunt enim apud nos Opuscula plurima, & quædam alia, quæ ob incuriam imperitorum deperiere, in Romanam linguam magni profectò cum venustate per eum de Græco turbine conversa. Alia verò ex proprio ingenio elucubrata, ob penuriam notariorum, qui illa colligerent, in manus plurimorum collapsa atque dispersa non ignoramus. Nè igitùr tàm pretiosus thesaurus absconditus ac fermè sepultus abjectusque negligatur à nobis; in te solùm, qui à teneris annis illius mores, vitam, doctrinamq; secutus es, meæ mentis oculos conjeci; ut velut industrius negotiator, tanti Viri pretiosissimas minutias in unam compagem colligas atque componas. Faclesque profectò rem gratissimam, cùm his qui ejus absentiam molestè ferunt; tùm Literarum studiosissimis, qui ex sua eloquentiæ venustate plurimum emolumenti tibi vendicabunt, &c.

Benedictus Arretinus *in Dialogo suo ad COSMAM MEDICEM quem paritèr MS. videre est in refertissima exporrectaque Bibliotheca ejusdem Doctissimi & præclarissimi Viri Antonij Magliabechij alibique; de Ambrosio, quo velut colophone ætatis suæ Literatorum seriem obsignat, ità profatur:* Nec etiam defuerunt, aut nùnc quoque desunt eruditissimi Viri, qui in publicis urbium rebus facundi & diserti habiti sunt. Et ut intelligas tempestate ista non defuisse ingenia si judiciale dicendi genus exerceretur; recordare à multis citrà annis, quot quàm eximii Rhetoricæ artis præceptores per Italiam fuerunt; & ejusdem Viros doctissimos, qui divina eloquentia Orationes, Epistolas innumeras & libros plures perscripserunt, & Græcorum volumina venustissimè in Latinam verterunt linguam. An tibi videntur Leonardus, & Carolus Arretini, Robertus Rufus, Veronensis Guarinus, Poggius, Iannoctius

Ma-

Digitized by Google

Monetto8 AMBROSIVI Monachus, & alii multi (quos ferè omnes vidimus) non supremi extitisse, seu eloquentiæ, seu Literatum, seu Philosophiæ Moralis præcipue consideres &c.

Ex eadem Bibliotheca prelaudatissimi Viri tùm eruditione tùm comitate incomparabilis Magliabechij, gemina Poetarum sequioris ævi lumina, MSS. ex adytis in medium prodeunt, quibus ingens Autoris nostri titulis glorię jubar affundatur; videlicet

Magister Dominicus Io: *Florentinus, ex ornatissimo Prędicatorum Ordine Theologus planè insignis, ac pracipuis functus honoribus, in quo probitatis cãdor animi certavit ingenio: &*

Maphæus Vegius Laudensis *Vir sanè morum pietate, doctrinę elegantia ac dignitatis honore venerabilis. Hujus Epigrammatum, inde pridem exscriptorum, editionem adornamus, Ambrosij nostri laudibus haud expertem, uti subjectum lemma sepulchrale, ex 1° decerptum libro perostendit. Prioris verò elegiacum Poema* Theotocon inscriptũ seu, De Vita & Obitu D. Mariæ V. *(quod insuper & in amplissima Bibliotheca MEDICEA Laurentiana, necnon Gaddia, alijsque, non secùs ac Magliabechia, MS. custoditur) egregiè quoque de Ambrosio nostro meminit, nonnullis ædis S. Mariæ Angelorum laudibus delibatis, uti sequentia carmina documento sunt, Maphæi versibus è regione subtexta.*

Epitaphium Ambrosii Generalis Camaldulensis. Theot. lib IV.

Ambrosius jacet hìc Monachorũ gloria quõ
Flamminei quõdàm gloria magna soli. (dàm
Clarus is eloquio Grajo, clarusq; Latino;
Quæ poliit studiis clarus & ipse sacris.
Si scripta attendas, fuit haud velocius ulli:
Si vitam, haud ulli mitius ingenium.
Funde tuo lachrymas rapto, Camaldula, Patri;
Paruaq, tu gnato, Portice, terra tuo.
Heu! tali hęc gnato, tali illa orbata parente est,
Qualem restituent tempora nulla sibi.

Hìc Eremi soboles habitat Camaldula sancti,
In terra pollens moribus Angelicis.
Alba veste nitens, Cælesti floret amictu;
Et parit illustres candidus Ordo viros.
Quos super AMBROSIVS, velut inter sidera
Eminet ingenii nobilitate probi. (Titan,
In Latiam vertit qui Gręca volumina linguâ,
Cùm simùl eloquio clarus vtroq; foret.
Edidit & nostra plures ætate libellos
Hic Pater, Angelici gloria vera loci.

Poggii *effusissima in Ambrosium studia, vel ex editis deprehendere licet, & ex ineditis liquidiùs elucescunt. Atq; ut cętera compendij fiant, MS. in Hypocritas Dialogus, id planè evincet, quem typis donandum enixa Gallorum vota nupèr extorserunt ab eodem Literarũ Literatorumq; fautore Cl. Magliabecho: in quo cùm Poggius, solenni sibi dicendi quod libeat, ingenio libertatis indulgens, quàmplures Venerabiles Viros aceto multo diluerit, acriterq; perstrinxerit, à nostri tamen Auctoris laudibus, nec inter scommata, potuit temperare; sic enim habet*: Quid (Carolus inquit) de nostro Ambrosio judicatis? rectâne an tortuosa philosophabatur via? Nunquid vobis hypocrisim redolebat? Nequaquàm, Hieronymus inquit. Fuit enim Vir optimus meo judicio ac probatissimus, qui in suo Cęnobio literis deditus, multa scripsit magna cum laude & doctrina. Summa certè fuit præditus humanitate ac virtute. Laudo vitam illius, Carolus inquit; & existimo, extrà hypocrisim fuisse, &c.

Ambrosij quoque insigni cum laude meminere Maurus S. Matthiæ Monachus Michael Monachus Camaldulensis *in Epistolis sui MSS.* Paulus Orlandinus *ex eodem ordine, Vir eruditissimus, in Heptatico suo MS. volumine, quod exscripsit ab anno MDXVIII. & in Ambrosij Monasterio S. Mariæ Angelorum asservatur; alijq; permulti egregij ac locupletes illius ævi Scriptores inediti: quorũ Iudicia, nè nimietate fastidium Lectori hìc ingerant, ad Epistolas appendemus. Instar enim omnium tàm quę manu exarata, quàm quæ typis impressa circunferuntur, esse potest ad hanc pagellam obsignandam, sive dicentis spectetur dignitas & auctoritas, sive conceptę de Ambrosio opinionis ingenua minimeq; fucata confessio tot Infulatos inter ejusdem laudatores,* EVGENII IV. *Pontificis O. M. celebrata sententia, quę fingendi nec opus, nec tempus habuit; dùm eius primùm inaudita morte subita vi doloris abreptus in lachrymas, & aliquandiù quoq; ingemiscens, eum ex nomine vocare non cessaret, in has voces identidèm erumpens*: AMBROSI, Fili, quis te mihi eripuit? Quis ECCLESIÆ LVMEN, adeò intempestiuè extinxit?

A01
1469350

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIO
Vittorio
XI
4